

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Sotsiaalteaduskond

Õiguse instituut

Riita Oidsalu

**MITTERESIDENTIDELE MAKSTAVATE PENSIONIDE
TULUMAKSUGA MAKSUSTAMINE EESTIS**

Magistritöö

Juhendaja: Elo Madiste, LL.M

Kaasjuhendaja: dotsent Enno Oidermaa, Ph.D

Tallinn 2014

Deklareerin, et käesolev magistritöö,
mis on minu iseseisva töö tulemus,
on esitatud Tallinna Tehnikaülikooli
magistrikraadi taotlemiseks ja selle alusel
ei ole varem taotletud akadeemilist kraadi.

Riita Oidsalu

“.....“ 2014

Töö vastab kehtivatele nõuetele

Juhendaja Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna peaspetsialist Elo Madiste, LL.M

“.....“ 2014

Kaasjuhendaja dotsent Enno Oidermaa, Ph.D

“.....“ 2014

Kaitsmisele lubatud “.....“ 2014

Õiguse instituudi magistritööde kaitsmiskomisjoni esimees

.....

Sisukord

Lühendite loetelu	4
Sissejuhatus	5
1. Pensioniliigid ja pensionisätteid maksulepingus	8
1.1. Eesti pensionisüsteem	8
1.1.1. I samm	9
1.1.2. II samm	14
1.1.3. III samm	16
1.2. OECD mudelleping ja pensione käsitlevad sätteid	17
1.2.1. OECD mudelleping	18
1.2.2. Mudellepingu artiklid 18, 19 ja 21	22
2. Pensionide maksustamine siseriikliku õiguse ja EL väliste riikidega sõlmitud maksulepingute alusel	30
2.1. Pensionide maksustamine Eesti tulumaksuseaduse alusel	30
2.1.1. Residentist füüsilise isiku pensioni maksustamine	32
2.1.2. Mitteresidentist füüsilise isiku pensioni maksustamine	35
2.2. Pensionide maksustamine EL väliste riikidega sõlmitud maksulepingute alusel	40
2.2.1. Artiklid 18, 19 ja 21 EL väliste riikidega sõlmitud maksulepingutes	40
2.2.2. Pensionide maksustamise näited EL väliste riikidega sõlmitud maksulepingute alusel	44
3. Pensionide maksustamine EL õiguse ja EL liikmesriikidega sõlmitud maksulepingute alusel	49
3.1. Pensionide maksustamine EL õigusest tulenevalt	49
3.2. Pensionide maksustamine EL liikmesriikidega sõlmitud maksulepingute alusel	59
Kokkuvõte	69
Summary	73
Kasutatud allikate loetelu	76
Lisad	85
Lisa 1. Vanaduspensioniga vastavalt kehtivale riikliku pensionikindlustuse seadusele	85
Lisa 2. 2017.a kehtima hakkava riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel vanaduspensioniga ja vanaduspensionile jäämise aeg 1953.-1961.a sündinud isikutel	86
Lisa 3. Nõutav pensionistaaž töövõimetuspensionihul ja toitjakaotuspensionihul määramisel toitja Eestis omandatud nõutav pensionistaaž	87

Lühendite loetelu

EFTA - European Free Trade Association (Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsioon)

EK – Euroopa Kohus

EL – Euroopa Liit

EMP – Euroopa Majanduspiirkond

EÜ – Euroopa Ühendus

KoPS – kogumispensionide seadus

OECD - The Organisation for Economic Co-operation and Development (Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsioon)

RPKS – riikliku pensionikindlustuse seadus

TuMS – tulumaksuseadus

UN - The United Nations (Ühinenud Rahvaste Organisatsioon)

VAPS – väljateenitud aastate pensionide seadus

Sissejuhatus

Mitteresidentidele makstavate pensionide maksustamine on teema, mille tähtsus aina enam kasvab ja seda nii Eesti kui ka üldisemalt Euroopa kontekstis. Võttes arvesse Euroopa ja ka Eesti vananevat elanikkonda ja üht Euroopa õiguses kehtivat põhivabadust – isikute vaba liikumine – on paratamatu, et üha rohkem makstakse pensione mitteresidentidele.

Mitteresidentidele makstavate pensionide maksustamine sõltub mitmetest asjaoludest, esimene neist on siseriiklik õigus. Mitteresidentide pensionide maksustamisel tuleb kõigepealt kohaldada siseriiklikku õigust, seejärel juhul kui isiku residentsusriigiga on sõlmitud tulu- ning kapitalimaksu(de)ga topeltnmaksustamise vältimise ja maksudest hoidumise tõkestamise leping (edaspidi: maksuleping) ning selle artikli(te) kohaselt piiratakse Eesti maksustamisõigust, tuleb rakendada välislepingut. Kogu selle protsessi puhul ei tohi aga ka unustada Euroopa Liidu õigust, millega tehtavad otsused ja pensionide maksustamine peab olema kooskõlas.

Eesti tulumaksuseaduse (edaspidi: TuMS) kohaselt kuuluvad pensionid Eestis maksustatava tulu hulka. Maksulepingute koostamisel aluseks võetava mudellepingu klassikalise pensioni artikli kohaselt on pensionide maksustamise õigus isiku residentsusriigil. Seega on tõenäoline, et sõlmitud maksulepingud piiravad Eesti maksustamisõigust pensionide maksustamisel. Eesti on sõlminud maksulepingud 56 riigiga ning nende riikide residentidele pensionide maksmisel tuleb järgida juba konkreetnes maksulepingus pensionide maksustamise kohta sätestatud.

Mitteresidentidele makstavate pensionide maksustamise osas on Euroopa Kohus (edaspidi: EK) teinud otsuseid, mis mõjutavad siseriiklikku õigust. Ilmselt ajendatuna EK otsusest kohtuasjas nr C-39/10¹ jõustus 01.01.2013. a TuMSi muudatus, mille kohaselt võib lepinguriigi residentist füüsiline isik, kes sai maksustamisperioodil vähem kui 75% oma maksustatavast tulust Eestis, teha §-des 23 ja 23² sätestatud mahaarvamisi oma Eestis maksustatavast tulust proportsionaalselt selle osakaaluga tema maksustamisperioodi maksustatavas tulus. Seega kõik lepinguriikide residentist füüsilised isikud, kelle pensionilt on Eesti tulumaksu kinni pidanud ja keda lepinguriigis ei maksustata nende kogutulu väiksuse tõttu, võivad kasutada Eestis võimalust maksusoodustusele esitades tuludeklaratsiooni ja saades vähemalt osaliselt kinni peetud tulumaksu tagasi.

¹ EK otsus 10.05.2012, C-39/10, Euroopa Komisjon vs Eesti Vabariik.

Autorile ei ole teada, et Eestis oleks varasemalt uuritud just sellest vaatepunktist Eestist makstavate pensionide maksustamist maksulepingute järgi.

Magistritöö eesmärgiks on välja selgitada, kas erinevate pensioniliikide maksustamist sätestavad maksulepingutes erinevad artiklid ja kui jah, siis millised ning kuidas mõjutab pensioniliigi erinevus maksustamist.

Eesmärgi saavutamiseks on magistritööl vastuseid vajavaid uurimisküsimusi kaks: milliste maksulepingu sätete alla kuuluvad erinevad Eesti pensioniliigid ning kas maksulepingute sätete alusel tuleb neid erinevaid pensioniliike maksustada erinevalt.

Autor seab magistritöö hüpoteesiks: enamuse Eesti sõlmitud maksulepingute alusel puudub Eestil väljamaksja riigina pensionide maksustamise õigus.

Magistritöö koosneb kolmest peatükist. Selleks, et oleks võimalik leida vastuseid uurimisküsimustele, saavutada töö eesmärk ja seatud hüpotees kas tõestada või ümber lükata, on esmalt vaja teada milliseid pensione Eesti seaduste alusel on võimalik välja maksta. Esimeses peatükis annabki autor ülevaate Eesti pensionisüsteemist. Kuivõrd töö on otseselt seotud maksulepingute alusel maksustamisega, tuleb ka välja selgitada millised on sõlmitavad/sõlmitud maksulepingud ja millele need põhinevad ning millised on maksulepingute sätted, mille alla pensionide maksustamine kuuluda võib – sellest kirjutab autor samuti esimese peatükis, aga selle teises alapeatükis.

Teises peatükis antakse ülevaade pensionide maksustamisest siseriikliku õiguse alusel ning käsitletakse ka pensionide maksustamist Euroopa Liidu (EL) väliste riikidega sõlmitud maksulepingute alusel, kuivõrd nende riikide residentide puhul piisab pensionide väljamaksmisel siseriikliku õiguse ja maksulepingutes sätestatu kohaldamisest.

Kolmandas peatükis keskendub autor neile mitteresidentidele makstavate pensionide maksustamisele, kes on residendid EL liikmesriikides. Autor on teadlik, et liikmesriikide residentidest füüsilistele isikutele pensionide maksmisel ja maksustamisel tuleb lisaks siseriiklikule õigusele ja sõlmitud maksulepingutele arvestada ka EL õigusega, kuid kuivõrd antud töö eesmärk on pigem seotud pensionide maksustamisega maksulepingute alusel, ei teosta autor pikka analüüsi EL õigusest pensionide maksustamisel, vaid annab lühikese ülevaate EL

õigusest ja selle võimalikust mõjust pensionide maksustamisele. Märgilise tähendusega on siinkohal kolmanda peatüki esimeses alapeatükis kirjeldatav EK otsus kohtuasjas nr C-39/10, millest tulenevalt pidi Eesti muutma kehtinud tulumaksuseadust, et see oleks kooskõlas EL õigusega. Kolmandas peatükis selgitab autor, kuidas tuleb maksustada EL liikmesriikidega sõlmitud maksulepingute alusel nende riikide residentidele makstavaid pensione, sh tuues välja erisused pensionide maksustamisel enne nimetatud kohtuotsust kehtinud ning praegu kehtiva regulatsiooni vahel.

Töös kasutatavateks uurimismeetoditeks on süstemaatiline, analüütiline ja võrdlev uurimismeetod. Süstemaatilist meetodit kasutatakse Eesti tulumaksuseaduse järgi pensionide maksustamise uurimisel. Süstemaatilist meetodit kasutades analüüsib autor tulumaksuseaduses esmalt pensionisammastesse tehtavate sissemaksetega seotud tuludest tehtavaid mahaarvamisi ja alles seejärel analüüsitakse pensioniväljamaksete maksustamist. Samuti aitab süstemaatiline meetod eristada ja eraldi välja tuua residentide ning mitteresidentide pensionide maksustamise erinevused. Analüütilist meetodit kasutab autor maksulepingute sätete tõlgendamisel analüüsides sätete teksti, et välja selgitada sätete sobivust eri pensioniliikide maksustamiseks. Võrdlevat meetodit kasutab autor erinevate maksulepingute omavahel võrdlemiseks ning nende pensioni maksustamist puudutavate artiklite sarnasuste ja erisuste välja toomiseks. Kvalitatiivsetest andmekogumismeetoditest kasutatakse tekstide ja muude dokumentide kogumist.

Magistritöös kasutatavate allikmaterjalide hulgas on nii eesti- kui ka inglisekeelseid allikaid. Suurima osa allikatest moodustavad Eesti sõlmitud 56 maksulepingut, mida autor analüüsis lisaks eesti keelele ka inglisekeelsetena. Oluline osa maksulepingutes sätestatud pensionide maksustamist käsitlevate artiklite tõlgendamisel on OECD mudellepingu kommenteeritud väljaandel ning muudel mudellepingute sätteid käsitlevatel materjalidel. Allikana on tähtis roll ka EK otsusel kohtuasjas nr C-39/10. Vähetähtsaks allikaks ei saa pidada ka TuMSi, millest tulenevalt pension Eestis maksustatava tulu hulka kuulub ning mille tõttu maksulepingud pensionide maksustamisel kohaldamisele kuuluvad.

1. Pensioniliigid ja pensionisätted maksulepingus

1.1. Eesti pensionisüsteem

Käesolevas alapeatükis annab autor ülevaate Eesti pensionisüsteemist, sh erinevatest pensioniliikidest.

Eesti pensionisüsteem koosneb kolmest sambast – I, II ja III sammas. I sambaks nimetatakse riiklikku pensionit, II sambaks kohustuslikku kogumispensionit ja III sambaks täiendavat kogumispensionit.

Riikliku pensionikindlustuse seaduse (RPKS) § 2 alusel on riiklikuks pensioniks solidaarsuspõhimõttele tuginev igakuine rahaline sotsiaalkindlustushüvitis vanaduse, töövõimetuse või toitja kaotuse korral.

Kogumispensionide seaduse (KoPS) § 2 lg 2 kohaselt on kohustuslik kogumispension seaduse kohaselt tagatud perioodiline hüvitis, mille saamiseks omandatakse kohustusliku pensionifondi osakuid ning mille väljamaksmine toimub pensionifondist või kindlustusandja poolt. II samba pensionide puhul tehakse väljamakseid vaid neile, kes on ise teinud (ja kelle eest on tehtud) sissemaksid ehk on soetatud pensionifondi osakuid. Kohustuslik kogumispension ei ole tagatud kõikidele isikutele, sest tulenevalt KoPS § 66 lg-st 1 ei pea kohustusliku kogumispensioni makset tasuma isikud, kes on sündinud enne 1983. aasta 1. jaanuari. Isikud, kes on sündinud enne 1. jaanuari 1983. a, oli võimalus liituda kohustusliku kogumispensioni süsteemiga KoPS § 66 lg-s 2 toodud tähtjaks esitatud avalduse alusel (tähtaeg sõltus sünniaastast). Kohustusliku kogumispensioniga enam vabatahtlikult liituda ei saa.

KoPS § 2 lg 3 kohaselt on täiendav kogumispension hüvitis, mille saamiseks omandatakse vabatahtliku pensionifondi osakuid või sõlmitakse täiendava kogumispensioni kindlustusleping ning mille suhtes kohaldatakse tulumaksuseaduses sätestatud soodustusi. Täiendava kogumispensioniga liitumisele piiranguid ei ole.

1.1.1. I sammas

RPKS § 5 järgi on riikliku pensioni liikideks vanaduspension, töövõimetuspension, toitjakaotuspension ja rahvapension. Vanadus-, töövõimetus- ja toitjakaotuspension on tööpanusest sõltuvad pensionid². RPKS 2. peatüki järgi on võimalik vanaduspensionit jagada neljaks: edasilükatud, ennetähtaegne, soodustingimustel ja nõ tavaline vanaduspension.

RPKS § 7 lg 1 alusel on isikul õigus vanaduspensionile, kui ta on saanud 63 aastaseks ja tal on 15 aastat Eestis omandatud pensionistaaži. Kuigi üldine pensioniiga on 63 aastat, siis naiste ja meeste pensioniea järk-järguliseks võrdsustamiseks on naistel, kes on sündinud enne 1953. aastat (st 1952 ja varem), pensioniiga madalam 6 kuu võrra iga aasta kohta (vaata Lisa 1).

7. aprillil 2010. a võttis Riigikogu vastu RPKS muutmise seaduse (ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse), millega sätestati § 7 alusel üldiseks vanaduspensionieaks 65 aastat. Vanaduspensioniea järkjärguliseks tõstmiseks on 1954.-1960. aastatel sündinud isikutele kehtestatud üleminekuage, st nende pensioniiga kasvab astmeliselt 3 kuud iga järgmise sünniaasta kohta. 1961. a sündinud isikute puhul on vanaduspensionieaks 65 aastat, st aastaks 2026 on kõikide isikute vanaduspensioniead ühtlustunud ja selleks on 65 aastat (vt Lisa 2).³

2017. a kehtima hakkavas RPKSis jäi kehtima säte (§ 7) meeste ja naiste vanaduspensioniea järkjärguliseks võrdsustamiseks ja seega on naistel, kes on sündinud 1944.-1952. aastal, õigus vanaduspensionile enne riiklikus pensionikindlustuse seaduses sätestatud vanaduspensioniea saabumist samamoodi, nagu on sätestatud hetkel kehtivas RPKSis (vt Lisa 1). Kuigi esmalt ei pruugi oluline tunduda, miks 2017. a kehtima hakkavas seaduses see säte kehtima jäi (sest nt 1944. a sündinud naine võib vanaduspensionile jääda kuus kuud peale 2002. a sünnipäeva ehk 58 a ja kuue kuu vanuselt), on isikute võrdse kohtlemise eesmärgil see vajalik, kui isik soovib kasutada edasilükatud vanaduspensioniea võimalust.

Vanaduspensionile on võimalik jääda ka enne pensioniea saabumist. Juhul kui isikul on olemas vanaduspensionieaks jäämiseks vajalik pensionistaaž, on isikul RPKS § 9 lg 1 kohaselt õigus ennetähtaegsele vanaduspensionile kuni kolm aastat enne vanaduspensioniea jõudmist.

² Pensionikeskus. Riiklik pension. www.pensionikeskus.ee/?id=582 (29.04.2014).

³ Sotsiaalkindlustusamet. Vanaduspension. ensib.ee/vanaduspension-2/ (28.09.2013) ja Pensionikeskus. Riiklik pension, Vanaduspension. www.pensionikeskus.ee/?id=696 (29.09.2013).

Ennetähtaegse vanaduspensioni puhul tuleb aga arvestada, et pensioni suurus muutub – nimelt vähendatakse pensioni 0,4% võrra iga kuu kohta, mis on jäänud isiku vanaduspensioniiikka jõudmiseni. Ennetähtaegne vanaduspension määratakse eluajaks ja seda ei arvutata ümber vanaduspensioniks ega soodustingimustel vanaduspensioniks.⁴

Isik, kes ei ole jõudnud üldisesse vanaduspensioniiikka ja kes töötab, ei saa jääda ennetähtaegsele vanaduspensionile. Kui on aga jõutud vanaduspensioniiikka, siis jätkatakse ennetähtaegse vanaduspensioni maksmist ka siis, kui isik läheb tööle.⁵

Samamoodi nagu on võimalik vanaduspensioni hakata saama enne pensioniea saabumist, on võimalik vanaduspensionit ka edasi lükata. RPKS § 8 lg 1 kohaselt nimetatakse edasilükatud vanaduspensioniks vanaduspensioni, mis on määratud vanaduspensionieast hilisemas vanuses. Kui ennetähtaegse vanaduspensioni puhul vähendati pensioni suurust siis edasilükatud pensioni puhul pensioni suurendatakse – RPKS § 8 lg 3 kohaselt 0,9% võrra iga kuu eest, mis on möödunud isiku jõudmisest vanaduspensioniiikka. Ka edasilükatud vanaduspension määratakse eluajaks⁶.

RPKSis, soodustingimustel vanaduspensionide seaduses ning Vabariigi Valitsuse 16.07.1992.a määruses nr 206 "Soodustingimustel vanaduspensionile õigust andvate tootmisalade, tööde, kutsealade ja ametikohtade loetelude kinnitamise kohta" sätestatud juhtudel on isikutel õigus soodustingimustel vanaduspensionile.

RPKS § 10 lg 1 ja 2 kohaselt on soodustingimustel vanaduspensioni saamise õigus Eesti alalisel elanikul, tähtajalise elamisloa või elamisõiguse alusel Eestis elaval välismaalasel, kellel on 15 aastat Eestis omandatud pensionistaaži, järgmiselt:

- emal, isal, võõrasvanemal, eestkostjal või hooldajal, kes on kasvatanud vähemalt kaheksa aastat alla 18-aastast:
 - o keskmise, raske või sügava puudega last või viit või enam last - 5 aastat enne vanaduspensioniiikka jõudmist;
 - o nelja last - 3 aastat enne vanaduspensioniiikka jõudmist;
 - o kolme last - 1 aasta enne vanaduspensioniiikka jõudmist;

⁴ Riikliku pensionikindlustuse seaduse § 9. RT I 2001, 100, 648.

⁵ Pensionikeskus. Riiklik pension. www.pensionikeskus.ee/?id=582 (28.09.2013).

⁶ RPKS, RT I, 10.01.2014, § 8 lg 4.

- hüpfüsaarse kääbuskasvuga isikul 45 aastaseks saamisel.

Lisaks RPKS-s sätestatud isikute ringile on õigus soodustingimustel vanaduspensionile ka isikutel, kes on töötanud tervist (eriti) kahjustavatel ja (eriti) raskete töötingimustega töödel. Soodustingimustel vanaduspensionile õigust andvate tootmisalade, tööde, kutsealade ja ametikohtade loetelud on toodud Eesti Vabariigi Valitsuse määruses nr 206.

Soodustingimustel pensionile on Okupatsioonirežiimide poolt repressseeritud isiku seaduse §-s 12 kirja pandud tingimustel õigus ka repressseeritud ja/või isikul, kes võttis osa Tšernobõli aatomielektriijaama avarii tagajärgede likvideerimisest.

RPKS § 14 kohaselt on isikul, kelle vanus jääb 16 ja vanaduspensioniea vahele, kes on tunnistatud püsivalt töövõimetuks töövõime kaotusega 40-100% ja kellel on olemas nõutav pensionistaaž, õigus töövõimetuspensionile. Nõutav pensionistaaž sõltub vanusest (vt Lisa 3), kuid on ka olukordi, kus pensionistaaž ei ole nõutav. Nimelt ei ole staažinõuet:

- isikutele vanuses 16-24;
- kui püsiva töövõimetuse põhjuseks on töövigastus või kutsehaigus;
- kui isik on tunnistatud tagasiulatuvalt enne 16-aastaseks saamist lapsinvaliidiks ja püsiva töövõimetuse põhjuseks on sama haigus või vigastus, mis põhjustas tuvastatud lapsinvaliidisuse, ning kui isik ei ole oma haigusest või vigastusest tulenevatel mõjuvatel põhjustel töövõimetuspensioni varem taotlenud⁷.

RPKS § 19 lg 1 kohaselt makstakse töövõimetuspensioni saanud isikule, kes jõudis vanaduspensioniiikka, vanaduspensionit. RPKS § 19 lg 2¹ kohaselt makstakse isikule, kes sai enne töövõimetuspensionit ennetähtaegset vanaduspensionit, peale töövõimetuspensioni lõppemist taas ennetähtaegset vanaduspensionit.

RPKS § 20 lg 1 kohaselt on õigus toitjakaotuspensionile toitja surma korral tema ülalpidamisel olnud perekonnaliikmetel. Samas on ka täpsustatud, et lapse, vanema või lese õigus toitjakaotuspensionile ei sõltu sellest, kas nad olid toitja ülalpidamisel või mitte. RPKS § 20 lg-tes 2 ja 3 on toodud toitjakaotuspensionile õigust omavate perekonnaliikmete loetelu. Toitjakaotuspension määratakse, kui toitjal oli Eestis omandatud pensionistaaži (nõutav

⁷ RPKS, RT I, 10.01.2014, § 14 lg 1, 2 ja 2¹.

pensionistaaži pikkus on sõltuvuses toitja vanusest; kehtivad samad nõuded nagu töövõimetuspensionini määramisel, st vt Lisa 3).

RPKS § 20 lg 4 kohaselt staažinõue puudub, st toitjakaotuspension määratakse ka sel juhul, kui toitjal puudus pensionistaaž ja ta oli 16-24 aastane või kui ta suri töövigastuse või kutsehaiguse tõttu.

RPKS § 22 lg-s 1 on sätestatud juhud, mil isikul on õigus rahvapensionile. Nt kui isik on jõudnud üldisesse vanaduspensioniiikka, aga tal puudub vanaduspensionini saamiseks nõutav pensionistaaž ja samas ta on elanud Eestis alalise elanikuna või tähtajalise elamisloa või tähtajalise elamisõiguse alusel vähemalt 5 aastat vahetult enne pensioni taotlemist. Võib öelda, et rahvapensionini määratakse tööpanusest sõltuvate pensionide nõutava pensionistaaži puudumisel juhul, kui isik on Eestis vahetult enne pensioni taotlemist elanud kas alalise elanikuna, tähtajalise elamisloa või tähtajalise elamisõiguse alusel. Eestis elatud aja pikkuse nõue sõltub millise tööpanusest sõltuva riikliku pensioni liigi tingimustest nõutav pensionistaaž vajaka jääb.

Rahvapensionini määr on 148,98 eurot⁸. RPKS § 22 lg 3 alusel ei määrata rahvapensionini ning määratud rahvapensionini maksmine lõpetatakse juhul kui isik saab mõne teise riigi pensioni.

RPKS § 6 alusel määratakse isikule, kellel on õigus mitmele riiklikule pensionile (vanaduspension; töövõimetuspension; toitjakaotuspension; rahvapension), ainult üks riiklik pension tema valikul (v.a toitjakaotuspensionini puhul §-st 41 tulev erisus).

RPKS 6. peatüki alusel arvutatakse määratud riiklikule pensionile juurde veel erinevad pensionilisad, kuid isikule, kellel on õigus mitmele pensionilisale, määratakse üks pensionilisa tema valikul.

Lisaks riikliku pensioni liikidele maksab Sotsiaalkindlustusamet või makstakse Sotsiaalkindlustusameti kaudu välja ka väljateenitud aastate pensionit ja eripensione ning soodustusi teiste seaduste alusel⁹. Väljateenitud aastate pensioni määramist ja maksmist reguleerib väljateenitud aastate pensionide seadus (VAPS) ja Vabariigi Valitsuse 16.07.1992. a

⁸ Sotsiaalkindlustusamet. Töö- ja pensioniealistele. Rahvapension. <http://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/rahvapension-2/> (29.09.2014).

⁹ Sotsiaalkindlustusamet. Töö- ja pensioniealistele. ensib.ee/too-ja-pensioniealistele/ (11.11.2013).

määrusega nr 207 vastu võetud "Väljateenitud aastate pensionile õigust andvate kutsealade ja ametikohtade loetelu ning selle pensioni määramiseks vajaliku staaži arvutamise kord"¹⁰. VAPS § 11 alusel määratakse, makstakse, arvutatakse ümber ja indekseeritakse väljateenitud aastate pension RPKSis sätestatud korras. Eripensione makstakse mitmete erinevate seaduste alusel (politsei ja piirivalve seadus, prokuratuuriseadus, kaitseväeteenistuse seadus, päästeteenistuse seadus)¹¹.

VAPS § 1 alusel määratakse väljateenitud aastate pension nende kutsealade töötajatele ja spetsialistidele, kes teevad sellist tööd, millega kaasneb enne vanaduspensionini ikka jõudmist kutsealase töövõime kaotus või vähenemine, mis takistab sellel kutsealal või ametikohal töötamise jätkamist.

VAPSi §-s 2 on toodud isikute ring, kellel on õigus saada väljateenitud aastate pensioni ning Vabariigi Valitsuse 16.07.1992. a määrusega nr 207 on seda isikute ringi täpsustatud isikute kutsealade ja ametikohtade lõikes.

VAPSi § 2 alusel on õigus saada väljateenitud aastate pensioni:

- politseiametnikel, päästeteenistujatel ning vanglaametnikel;
- mõne kategooria tsiviillennundustöötajatel ja katselenduritel;
- allmaa- ja pealmaamäetöödel – mõne kutseala töötajatel;
- mere- ja jõelaevastiku ning kalalaevastiku laevade ujuvkoosseisu mõnedel kutsealadel ja ametikohtadel töötajatel;
- tekstiilitööstuse töötajatel;
- asenduskodude, erivajadusega inimeste õppeasutuste ja haigete laste asutuste õpetajatel;
- riigi-, munitsipaal- ja eraetendusasutuse, sihtasutusena tegutseva etendusasutuse ja rahvusoooperi teatud kategooria artistidel;
- inimese immuunpuudulikkuse (AIDS-i) viirusega nakatunud meditsiinitöötajatel;
- linnasiseste regulaarliinide ühissõidukijuhtidel.

VAPS § 6¹ alusel määratakse väljateenitud aastate pension VAPSi §-s sätestatud tingimuste olemasolul isikule, kellel on vähemalt 15-aastane Eestis omandatud pensionistaaž.

¹⁰ Sotsiaalkindlustusamet. Väljateenitud aastate pension. www.ensib.ee/valjateenitud-aastate-pension-2/ (29.09.2013).

¹¹ Sotsiaalkindlustusamet. Eripensionid. ensib.ee/eripensionid/ (11.11.2013).

Väljateenitud aastate pensionit määratakse ja makstakse pärast töötamise lõpetamist väljateenitud aastate pensionide seaduse alusel pensioni saamise õigust andval kutsealal või ametikohal. Juhul, kui isik pöördub tagasi sellele kutsealale või ametikohale, peatatakse väljateenitud aastate pensioni maksmine. Kui aga isik töötab kutsealal või ametikohal, mis ei anna õigust saada pensioni väljateenitud aastate pensionide seaduse alusel, makstakse talle väljateenitud aastate pensioni täies ulatuses.¹²

Eripensionid võib jagada nelja gruppi: politseiametniku, prokuröri ja kaitseväelase pensionid ning päästeteenistuja vanaduspension. Politseiametniku pension jaguneb kolmeks (õigemini politseiametniku ja tema perekonna riikliku pensioni liigid on): väljateenitud aastate pension; töövõimetuspension ja toitjakaotuspension. Prokuröri pension jaguneb kaheks: vanaduspension ja töövõimetuspension. Kaitseväelase pension jaguneb kolmeks (õigemini kaitseväelase, reservväelase, eruväelase ja tema perekonnaliikme pensioni liigid on): tegevteenistuspension; töövõimetuspension ja toitjakaotuspension.¹³

Sotsiaalkindlustusameti statistika põhjal oli 2013. aastal vanaduspension (sh ennetähtaegse, edasilükatud ja soodustingimustel vanaduspension) saajaid 300 047, kellest vanaduspensionärid moodustasid 299 923. Väljateenitud aastate pensioni saajaid oli 4040, töövõimetuspension saajaid 94325, toitja kaotanud perekondi 6320 ning rahvapension saajaid 6414. Seega kokku oli riikliku pensioni saajaid 01.01.2014 seisuga 411 146.¹⁴

Riikidevaheliste sotsiaalkindlustuslepingute alusel maksti 01.01.2014 seisuga pensione 14 379 pensionäriks.¹⁵

1.1.2. II sammas

II samba ehk kohustusliku kogumispension peamine mõte on leevendada demograafilistest muutustest tulenevaid probleeme ja seega olla toeks riiklikule pensionile ehk pakkuda pensionieas täiendavat sissetulekut¹⁶.

¹² VAPS, RT I, 11.07.2013, 1, § 10.

¹³ Sotsiaalkindlustusamet. Eripensionid. www.ensib.ee/eripensionid/ (29.09.2013).

¹⁴ Sotsiaalkindlustusamet. Eelarve ja statistika. Statistika ja aruanded. Pensionärid. 2013. a. 2013. a aruanne. <http://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/2013a-pens/> (30.04.2014).

¹⁵ Sotsiaalkindlustusamet. Eelarve ja statistika. Statistika ja aruanded. Pensionärid. 2013. a. 2013. a aruande tabel lisadega. <http://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/2013a-pens/> (30.04.2014).

Kohustusliku kogumispensioniga liitunud isiku brutopalgast peetakse kinni 2%, mis makstakse pensionifondi ja riik lisab sellele veel töötaja palgalt arvestatava 33% arvelt veel oma osa (4%)¹⁷. Alates 1. jaanuarist 2013 hakkas riik KoPS §-s 10 sätestatud tingimustel tegema täiendavaid sissemaksid II sambasse isikule, kes on kohustatud tasuma kohustusliku kogumispensioni makset KoPSi alusel ja kes kasvatab kuni kolmeaastast last.

KoPS § 40 alusel tekib osakuomanikust vanaduspensionieas isikul õigus kohustuslikule kogumispensionile ning selle saamiseks tuleb sõlmida kas kindlustusandjaga pensionileping, leppida pensionifondivalitsejaga kokku fondipension või taotleda pensionifondist ühekordset väljamakset. On oluline teada, et vanaduspensioniiikka jõudes ei ole osakuomanikul kohustust minna kogumispensionile, tal on soovi korral see õigus.

II sambast tehtavate väljamaksete suurus sõltub tehtud sissemaksetest (ehk töötasu suuruselt); sellest, kui kaua on sissemaksid tehtud ja ka valitud pensionifondi tootlusest ehk sellest, millist tulu on pensionifond teeninud¹⁸.

KoPS § 43 lg 1 alusel on osakuomanikul õigus nõuda ühekordset väljamakset, kui osakute koguväärtus on võrdne kümnekordse rahvapensioni määraga või on sellest väiksem.

Juhul kui osakute koguväärtus on väiksem kui 50-kordne rahvapensioni määr, on osakuomanikul KoPS § 42 lg 3 alusel õigus leppida kokku fondipension. Kui osakute koguväärtus on üle 50-kordse rahvapensioni määra, siis tuleb kindlustusandjaga sõlmida pensionileping. Kuid kui kogutud summa jääb alla 50-kordse rahvapensioni määra, on kindlustusandjal õigus pensionilepingu sõlmimisest keelduda.¹⁹

KoPS § 52³ lg 5 kohaselt määrab osakuomanik fondipensioni kokkuleppimisel väljamaksete sageduse – kas kord kuus, kord kvartalis või kord pensioniaastas. KoPS § 52³ lg 12 p 2 kohaselt lõpeb fondipension osakuomanikule kuuluvate viimaste osakute tagasivõtmise ja neile vastava väljamakse tegemisega. KoPS § 52³ lg-s 12 on toodud veel teisedki fondipensioni lõppemise ja väljamaksete tegemise lõpetamise alused, milleks on nt osakuomaniku surm, osakuomaniku

¹⁶ Pensionikeskus. Kogumispension. www.pensionikeskus.ee/?id=551 (29.09.2013).

¹⁷ *Ibid* (29.09.2013).

¹⁸ Pensionikeskus. Kogumispension, Väljamaksed. www.pensionikeskus.ee/?id=655 (29.09.2013).

¹⁹ Pensionikeskus. II sammas kogumispension. Väljamaksed. Väljamaksed pensionilepingu alusel. <http://www.pensionikeskus.ee/?id=2816> (30.04.2014).

avalduis fondipensiooni lõpetamiseks ja see, kui osakute koguväärtus on võrdne või suurem 50-kordsest rahvapensiooni määrast.

Pensionilepingu alusel tehakse pensionimaksed perioodiliselt ja vähemalt kord kvartalis kuni kindlustusvõtja surmani²⁰. Pensionilepingu sõlmimisel on mitmeid variante, sh ühine pensionileping ja garantiiperioodiga pensionileping. Lepingute erisustest tulenevalt võib juhtuda, et osakuomaniku surma korral väljamakseid ei peatata ja nende tegemist jätkatakse nt kindlustatud isikule või soodustatud isikule KoPS § 47 või 48 alusel.

KoPS § 28 lg-te 1 ja 2 alusel lähevad osakud osakuomaniku surma korral üle pärijale ning pärijal on õigus need osakud kanda kas enda pensionikontole või võtta välja rahas.

1.1.3. III samm

III samba ehk vabatahtlikku ehk täiendava kogumispensiooni peamine mõte on selles, et inimene kogub ise tulevikuks oma pensiooni jaoks raha mingi fondi abil, riik sinna fondi midagi ei panusta. Täiendava kogumispensiooni puhul on KoPS § 53 lg 1 ja 2 alusel kaks varianti – isik kas omandab vabatahtliku pensionifondi osakuid või sõlmib kindlustusandjaga täiendava kogumispensiooni kindlustuslepingu või kasutab neid mõlemaid. Mõlema variandi puhul võib KoPS § 53 lg 2¹ alusel teha sissemakseid/tasuda kindlustusmaksid ka isiku tööandja (selline võimalus kehtib alates 2012. aastast).

Sissemaksete suurus vabatahtlikku pensionifondi või kindlustusmaksete suurus kindlustuslepingu alusel ei ole paika pandud, neid saab ise määrata. Vajadusel saab sissemaksete/kindlustusmaksete suurusi muuta, samuti nagu saab muuta ka fondi, võtta maksepuhkust või leping katkestada²¹.

Vabatahtlikust pensionifondist väljamaksete tegemine toimub osakute tagasivõtmisel ehk raha kättesaamiseks tuleb olemasolevad osakud fondile tagasi müüa. Pensionifondi osakud saab kõik

²⁰ KoPS, RT I, 23.12.2013, 1, § 45 lg 5 p 3.

²¹ Pensionikeskus. Täiendav kogumispension. www.pensionikeskus.ee/?id=580 (02.10.2013).

korraga või osade kaupa müüa ning samuti on vabatahtliku pensionifondi kogumine alati võimalik lõpetada olenemata sellest, kas inimene on pensionil või mitte.²²

Täiendava kogumispensioni kindlustuslepingu alusel on isikul õigus väljamakseid hakata saada siis, kui ta on saanud 55 aastaseks või on täielikult ja püsivalt töövõimetu²³. Juhul kui kindlustuslepingus ei ole kokku lepitud teisiti, makstakse kindlustuspensioni perioodiliselt, kuid mitte harvem kui kord kolme kuu järel ja seda kuni kindlustusvõtja surmani²⁴.

Eesti pensionisüsteem toetub kolmele sambale. Esimene samm on riiklik pension, mille väljamakseid tehakse sel hetkel tööl käivate inimeste palgalt arvestatavast sotsiaalmaksust. Esimese samba puhul on võimalik kõige rohkem välja tuua erinevaid pensioniliike ja erisusi, kellele mille alusel pensioni makstakse. Teise samba väljamakseid tehakse vaid nendele isikutele, kes on teise samba pensioniga liitunud ning väljamaksete suurus sõltub nii teise sambasse tehtud sisse maksetest, perioodi pikkusest, mil sisse makseid tehti ning fondide tootlusest. Kolmanda samba kasutamine on kõigile vabatahtlik ja sealt tehakse väljamakseid ainult neile, kes on ise vabatahtlikult soovinud oma pensioniks raha koguda.

1.2. OECD mudelleping ja pensione käsitlevad sätted

Üldiselt võib öelda, et maksulepingute eesmärkideks on: kõrvaldada topeltmaksustamist piirates tulu- ja kapitalimakse, mida riik teise lepinguosalise riigi residentide suhtes võib kehtestada; jagada residentide maksustamisõigus riikide vahel; hoida ära diskrimineerivat maksustamist ning tõkestada maksudest kõrvalehoidumist²⁵. Samas ei saa öelda, et need toodud eesmärgid oleksid lõplikud ja kindlalt paigas ning et muid eesmärke maksulepingutel ei ole. Võib lisanduda uusi eesmärke või eesmärke võidakse jagada mitmeks, oluline on teada, et eesmärkide hierarhia ei ole paigas ja ei saa väita justkui üks eesmärk oleks teisest olulisem²⁶.

²² Pensionikeskus. Täiendav kogumispension. Väljamaksed. www.pensionikeskus.ee/?id=746 (02.10.2013).

²³ KoPS, RT I, 23.12.2013, 1, § 63 lg 3.

²⁴ KoPS, RT I, 23.12.2013, 1, § 63 lg 4.

²⁵ Maksu- ja Tolliamet. Ärikliendile. Maksu ja aktsiisid. Maksulepingutest. <http://www.customs.ee/index.php?id=1530> (09.05.2014).

²⁶ Panayi, C. HJI. Double taxation, tax treaties, treaty-shopping and the European Community. Alphen aan den Rijn : Kluwer Law International ; Biggleswade, Bedfordshire : Turpin Distribution Services Limited, 2007, lk 32.

Riikide vahel sõlmitavad maksulepingud on tihtipeale paljuski sarnased, sest maksulepingute sõlmimisel võetakse eeskujuks mudellepingud. On olemas mitmeid erinevaid mudellepinguid – nt Majanduskoostöö ja Arengu Organisatsiooni (The Organisation for Economic Co-operation and Development; edaspidi: OECD) mudelleping, Ühinenud Rahvaste Organisatsiooni (The United Nations; edaspidi: UN) mudelleping, Ameerika Ühendriikide oma mudelleping.

Lisaks neile on välja pakutud ka EL mudellepingu ideed, kuivõrd maksulepingud ja EL õigus võivad maksustamise seisukohast osutada omavahel konfliktseteks. Selline leping peaks kohalduma kahepoolsetele suhetele ELis ning selle mõtteks oleks leida kompromiss kahe vastanduva vaate vahel²⁷. EL mudellepingu idee näol on tegemist ühega paljudest väljapakutud lahendustest, millega loodetakse EL õiguse ja maksulepingute vahelist konfliktset olukorda lahendada, kuid senini ei ole sellist maksulepingut loodud.²⁸

1.2.1. OECD mudelleping

OECD mudelleping on mõeldud kahe enam-vähem sama arengutasemega riigi vahel sõlmimiseks, UN mudelleping on aga pigem arenenud riigi ja arenguriigi vaheliseks lepinguks. UN mudelleping erineb OECD mudelist selle poolest, et tuluallika riigile antakse suuremad maksustamisõigused.²⁹

Eesti maksulepingud põhinevad kõik OECD mudellepingul (st järgivad mudellepingu põhimõtteid ja struktuuri), mida on kas Eesti või teise lepingupartneri soovil muudetud.³⁰

Kuigi Eesti lepingud põhinevad OECD mudellepingul on mõningate lepingute puhul teatud sätete juures järgitud pigem UN mudelit (nt artikkel 21 muu tulu, millega osades maksulepingutes on maksustamisõigus jäetud ka tuluallikariigile).³¹

²⁷ Pistone, P. The impact of Community law on tax treaties: issues and solutions. The Hague: Kluwer Publishers 2002, lk 235.

²⁸ *Ibid*, lk 222.

²⁹ Lehis, L. Maksuõigus. Tallinn: Juura 2012, lk 241-242.

³⁰ *Ibid*, lk 241-242. Pahapill, H. Eesti topeltmaksustamise vältimise lepingud ja nende kohaldamine. Eesti Majanduse Teataja, 2004, nr 11 (162), 12-15.

³¹ Pahapill, H. Mille poolest erinevad Eesti sõlmitud maksulepingud OECD mudellepingust. Eesti Majanduse Teataja, 2002, 7/8, 19-32 ja Lehis, L. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2013, lk 187.

Eesti esimeste maksulepingute eripäraks on see, et nad on mõjutatud asjaolust, et Balti riigid (Eesti, Läti ja Leedu) pidasid kolmandate riikidega ühiseid läbirääkimisi (nn 3+1). Iga riik sõlmis aga ise eraldi enda maksulepingu nende kolmandate riikidega. Selliseid 3+1 läbirääkimisi kasutati kõikide sõlmitavate maksulepingute (välja arvatud Ameerika Ühendriikide ja Venemaaga) puhul kuni 2002. aastani, viimane neist oli Aserbaidžaaani maksuleping.³²

OECD mudellepingu (edaspidi: mudelleping) struktuur jaguneb seitsmeks:

I osa ehk artiklid 1-2 – lepingu isikuline ulatus ja maksud, mille suhtes lepingut kohaldatakse

II osa ehk artiklid 3-5 – tähtsamate mõistete definitsioonid

III osa ehk artiklid 6-21 (kinnisvaratulu, äritegevuse kasum, dividendid, intressid, litsentsitasud, kasu vara võõrandamisest, kutsetegevus, palgatöö, juhatuse liikme tasud, esineja ja sportlase tulu, pensionid, avalik teenistus, üliõpilased, muu tulu) – reeglid, mille alusel jagatakse maksustamisõigused lepinguosaliste riikide vahel

IV osa ehk artikkel 22 – maksustamisreeglid kapitalimaksude kohta

V osa ehk artikkel 23 – topeltnmaksustamise vältimise meetodid

VI osa ehk artiklid 24-28 – erisätted mittediskrimineerimise, vastastikuse kokkuleppe menetluse, teabevahetuse, diplomaatide maksuvabastuste ja lepingu territoriaalse ulatuse kohta

VII osa ehk artiklid 29-30 – lõppsätted lepingu jõustumise ning lõppemise kohta.³³

Mudellepingu artikleid on võimalik kategoriseerida ka teisiti. Tuleb aga silmas pidada, et igasugune selline artiklite lahterdamine on mõõnduslik, sest nii mitmedki artiklid võiksid kuuluda erinevatesse kategooriatesse³⁴.

Kuigi mudellepingul on konkreetne artiklite jaotus, võivad erinevate riikidega sõlmitud lepingute artiklite numbrid natukene erineda. Edaspidises töös kasutab autor artiklitele üldiselt viidates mudellepingu numeratsiooni, välja arvatud mõnest konkreetsest maksulepingust kirjutades.

Mudellepingu järgimine ei ole kohustuslik ning paljudel juhtudel teevad riigid teatud sätete osas kõrvalekaldeid. Kui aga maksulepingut sõlmides on järgitud mudellepingut, tuleb selle tõlgendamisel ka järgida mudellepingu kommentaari (see kohustus tuleneb rahvusvahelise õiguse põhimõtetest). OECD mudellepingu kohta on OECD koostanud ja avaldanud

³² M. Lang (2012), lk 356-386, lk 357-358.

³³ Lehis, L. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2013, lk 159.

³⁴ Baker, P. Double Taxation conventions: a manual on the OECD model tax convention on income and on capital. London: Sweet&Maxwell 2001 (Irdlehraamat 2012), Introductory Topics, D.01-D.02.

kommentaariid (mida pidevalt uuendatakse), mis on lepingute tõlgendamisel märgilise tähendusega. Viimane OECD mudellepingu kommenteeritud väljaanne kannab kuupäeva 22. juuli 2010. Juhul kui mõni riik ei nõustu OECD kommentaaridega mingi konkreetse probleeme olukorra tõlgendamisel, lisatakse see mäрге kommenteeritud väljaandesse.³⁵

Kui sõlmitud maksuleping on identne mudellepinguga, siis on selge, et mõlemad lepingupooled peavad järgima mudellepingu kommentaare ja sh tõlgendama mudellepingut tulenevalt kommentaaridest, kui nad ei ole kommetaaridesse ise reservatsioone lisanud.³⁶

Eesti seisukohad, mis ei ühti OECD mudellepinguga, on leitavad OECD mudellepingu kommentaaridest mitte-liikmesriikide alt. Need seisukohad võib laias laastus jagada kaheks: sätted, mis laiendavad Eesti maksustamisõigust tuluallikana ja sätted, millel on seletav funktsioon. Neist esimest tüüpi seisukohad on enamuses võetud UN maksulepingu mudelist.³⁷

2010. a kevadel allkirjastati Eesti ühinemisleping OECDga ja Eesti sai OECD täisliikmeks 2010. a detsembris³⁸. Seetõttu on edaspidi Eesti kommentaarid leitavad mudellepingu liikmesriikide kommentaaride alt.

OECD mudellepingut on muudetud mitmeid kordi, ning samuti on muudetud mudellepingu kommentaare. Võib tekkida arutelu, et millist versiooni mudellepingust ja kommentaaridest tuleks maksulepingute tõlgendamisel kasutada. Erinevatel põhjustel ja erinevaid argumente tuues on jõutud järeldusele, et OECD mudellepingu tõlgendamisel tuleb järgida kommentaare, mis tehti sellesama mudellepingu kehtivuse ajal, sest kommentaarid saavad kehtida ainult tol ajal kehtinud mudellepingule.³⁹

Samas ei saa öelda, et hilisemad, uuendatud kommentaarid oleksid täiesti asjakohatud, neid tuleb arvesse võtta kui ekspertarvamusi. Mudellepingute tõlgendamisel tuleb hilisemaid kommentaare

³⁵ Lehis, L. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2013, lk 159. L. Lehis (2012), lk 241-242. OECD. Model Tax Convention on Income and on Capital: condensed version: 22 July 2010. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development. 2010.

³⁶ Engelen F. A. Interpretation of tax law under international law. Amsterdam: IBFD, International Bureau of Fiscal Documentation. 2004, 442.

³⁷ M. Lang (2012), lk 356-386, lk 356.

³⁸ Välisministeerium. Press ja info. Uudised ja teated. Pressiteated. Eesti on alates tänasest OECD täisliige. <http://www.vm.ee/?q=node/10390> (01.05.2014).

³⁹ Lang, M. Introduction to the law of double taxation conventions. Wien: Linde; Amsterdam: IBFD 2013, lk 45-46.

ka seetõttu arvesse võtta, et need peegeldavad päriselu ja maksulepingute rakendamise praktikat.⁴⁰

Lisaks OECD mudellepingu kommentaaridele võib maksulepingute tõlgendamisel abi saada ka OECD raportitest, kus on tihti selgitatud põhjusi, miks on OECD mudellepingut või selle kommentaare muudetud. Oluline on mõista, miks on muudatused tehtud, mis on olnud need põhjused.⁴¹

Tänapäeval ei kehtestata enam väga palju uusi artikleid vanade asemel mudellepingus, selle asemel on OECD mudellepingu kommenteeritud väljaandes aina enam toodud alternatiivseid sõnastusi erinevatele artiklitele.⁴²

Üks peamine põhjus maksulepingute sõlmimiseks on maksustamisõiguste jagamine riikide vahel, kui isik on ühe või mõlema lepinguriigi resident. Üldiselt eeldab maksustamisõiguste jagamine seda, et maksulepingu sätete kohaldamiseks tuleb kindlasti isik määratleda kas ühe või teise riigi residentina ning selleks on maksulepingutes olemas artikkel, mis aitab residentsust määrata.⁴³

Maksulepingutes sisalduvad maksutulude jaotamise reeglid jagunevad laias laastus kolme gruppi:

- tulud, mida lubatakse maksustada tuluallikariigis (nt tulud kinnisvara võõrandamisest ja kasutada andmisest),
- tulud, mida lubatakse maksustada ainult residentsusriigis (nt kasu vallasvara ja väärtpaberite võõrandamisest)
- tulud, mille maksustamisõigus antakse mõlemale riigile (nt dividendid, intressid, litsentsitasud).⁴⁴

⁴⁰ M. Lang (2013), lk 47.

⁴¹ *Ibid*, lk 49.

⁴² Maisto, G. Multilingual Texts and Interpretation of Tax Treaties and EC Tax Law. Amsterdam: IBFD 2005, lk 130.

⁴³ Hofstätter M., Plansky, P. Dual residence in tax Treaty Law and EC Law. Wien: Linde. 2009, lk 103.

⁴⁴ L. Lehis (2012), lk 242-243; Lehis, L. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2013, lk 164-165.

1.2.2. Mudellepingu artiklid 18, 19 ja 21

Pensionide maksustamine võib maksulepingute alusel toimuda artiklite 18 (pension), 19 (avalik teenistus/riigiteenistus) või 21 (muu tulu) alusel.

OECD mudellepingu artikkel 18 näidissõnastus on:

Lepinguosalise riigi residendi pension ja varasema töötamise eest saadav muu seda laadi tasu maksustatakse ainult selles riigis, välja arvatud artikli 19 lõikes 2 nimetatud pension.⁴⁵

OECD mudellepingu artikkel 19 näidissõnastus on:

(1) a) Palk ja muud tasud, mida lepinguosaline riik, selle allüksus või kohalik omavalitsus maksab isikule töötamise eest selle riigi või kohaliku omavalitsuse ametiasutuses, maksustatakse ainult selles riigis.

b) Selline palk ja muud tasud maksustatakse ainult teises lepinguosalises riigis, kui teenistus on toimunud selles riigis ja kui füüsiline isik on selle riigi resident, kes:

(i) on selle riigi kodanik; või

(ii) ei saanud residendiks üksnes teenistuse tõttu.

(2) a) Sõltumata lõigust 1, igasugune pension ja muu sarnane tasu, mida lepinguosaline riik, selle allüksus või kohalik omavalitsus maksab või mida nende loodud fondidest makstakse isikule töötamise eest selle riigi või kohaliku omavalitsuse ametiasutuses, maksustatakse ainult selles riigis.

b) Selline pension maksustatakse ainult teises lepinguosalises riigis, kui pensioni saaja on teise riigi resident ja kodanik.

(3) Palga, muude tasude ja pensionide kohta, mis on saadud lepinguosalise riigi, selle allüksuse või kohaliku omavalitsuse äritegevusega seotud töö eest, kehtivad artiklid 15, 16, 17 ja 18.⁴⁶

OECD mudellepingu artikkel 21 näidissõnastus on:

(1) Lepinguosalise riigi residendi tulu, mida lepingu eelmistes artiklites ei ole käsitletud, maksustatakse olenemata tulu tekkimise kohast ainult selles riigis.

(2) Lõiget 1 ei kohaldata selle tulu suhtes, mida lepinguosalise riigi resident saab teises lepinguosalises riigis püsiva tegevuskoha kaudu tegutsedes, kui õigused või vara, millest tulu on

⁴⁵ OECD, *op. cit.*, lk 32. Läti maksuleping.

⁴⁶ *Ibid*, lk 32. Läti maksuleping.

tekkinud, on seotud püsiva tegevuskohaga; sellistel juhtudel kohaldatakse artiklit 7. Lõiget ei kohaldata artikli 6 lõikes 2 määratletud kinnisvarast saadud tulu suhtes.⁴⁷

OECD mudellepingu artikli 18 sihiks on saavutada neutraalsus piiriüleste pensionide maksustamisel. Vähemoluline ei ole ka asjaolu, et see artikkel peab aitama ära hoida nii geograafilist topeltnmaksustamist, kui ka ajalist (sissemaksed vs väljamaksed) topeltnmaksustamist. Mõlemal juhul seostub topeltnmaksustamise vältimine isikute vabale liikumisele kaasa aitamisega. Pensionide maksustamisel ei valmista niivõrd palju küsimusi saadavate pensionide maksustamine kuivõrd tehtavate sissemaksete, fondide tulu ja lõpuks tehtavate väljamaksete järjepidev kohtlemine.⁴⁸

OECD mudellepingu järgi reguleerib artikkel 18 pensionide ja muude varasema (erasektoris) töötamise eest makstavate tasude maksustamist (st välistatud on artikli 19 alusel riigi või kohaliku omavalitsuse arvel makstavad pensionid). Mudellepingu järgi on artikli 18 puhul maksustamisõigus ainult residentsusriigil. Mudellepingu kommentaaridest selgub, et selle artikli alla võivad kuuluda ka riikliku pensionikindlustussüsteemi alusel makstavad pensionid.⁴⁹

Autor soovib siinkohal juhtida tähelepanu asjaolule, et kuigi üldjuhul võib UN ja OECD mudellepingud vastandada, sest üks annab maksustamisõiguse pigem allikariigile ja teine residentsusriigile, siis on ka sätteid, mille sõnastused klapiivad sõna-sõnalt. Nt UN mudeli artikli 18 lg 1 sõnastus on täpselt sama, mis OECD mudellepingu artikli 18 sõnastus.⁵⁰

Kuigi mudellepingu säte viitab sotsiaalkindlustuse all iga riigi enda sotsiaalkindlustusele, on siiski olemas piirid, mida sotsiaalkindlustus selle sätte all tähendab. Sotsiaalkindlustus on süsteem, mis võimaldab kohustuslikku kaitset riigi poolt, et tagada oma riigi residentidele minimaalne sissetulek või pension, et leevendada töötuse, tööga seotud vigastuste, haiguse või surma finantsmõjutusi. Sotsiaalkindlustussüsteemide ühine tunnusjoon on see, et väljamakse suuruse paneb paika riik.⁵¹

⁴⁷ OECD, *op. cit.*, lk 32. Araabia Ühendemiraatide maksuleping.

⁴⁸ Ecker, T., Ressler, G. *History of tax treaties: The relevance of the OECD documents for the Interpretation of Tax Treaties*. Wien: Linde. 2011, lk 605, 619.

⁴⁹ H. Pahapill (2002), lk 29.

⁵⁰ United Nations Department of Economic & Social Affairs. *United Nations Model Double Taxation convention between developed and developing countries*. New York: United Nations 2012, lk 23.

⁵¹ OECD, *op. cit.*, lk 283.

Põhjus, miks jätta pensioni maksustamise õigus artikli 18 alusel residentsusriigile tuleneb sellest, et residentsusriigil on parem hinnata pensionisaaja võimet makse maksta võttes arvesse tema maailmatulusid ning isiklikku olukorda, nt perekondlikke kohustusi. Selline lahendus vähendab ka pensionisaaja halduskoormust, st ta peab kursis olema ainult enda residentsusriigi maksuseadustega. Leidub aga riike, kes ei ole sellise residentsusriigi ainu maksustamisõiguse poolt ja pakuvad välja erinevaid alternatiive artiklile 18.⁵²

Artikli 18 alla hõlmatud väljamaksed ei sisalda ainult väljamakseid, mis tehakse endistele töötajatele, aga sisaldab ka teistele tulusaajatele, nt üleelanud abikaasadele, töövõtja lastele tehtavad väljamaksed ning sarnased maksed, nt annuiteedid, mida makstakse tehtud töö eest. Artikkel 18 kehtib ka nende pensioni väljamaksete kohta, mida saadakse riigile või kohaliku omavalitsuse haldusüksusele osutatud teenuste eest, mis ei lange artikli 19 lg 2 alla. Artikkel 18 kehtib aga ainult väljamaksete osas, mis tehakse minevikus tehtud töö eest.⁵³

Artikli 18 mõistes tähendab „varasema tehtud töö eest“ ainult erasektoris tehtud tööd, mille maksustamine maksulepingus käib artikli 15 alla. Kui pensioni makse tuleneb varasemalt tehtud töö eest tööandjale, kes ei kuulu erasektoris, tuleb pensioni maksustamisel pigem lähtuda kas artiklist 19 või 21. Artikli 18 kohaldamise mõistes ei ole oluline, kus oli töö tegemise koht, mille alusel pensioni makstakse.⁵⁴

Iseenesest fraas „varasema töötamise eest“ tähendab seda, et pensioni saamise eeltingimuseks on olnud töötamine, nt:

- saadava pensioni suurus sõltub töötamise perioodist ja/või töötamisel saadud töötasust nii, et need aastad, mil isik ei töötanud, ei tõsta tema saadava pensioni suurust;
- pensionsuurus sõltub töösuhte ajal pensioniskeemi tehtud maksetest, mis sõltusid töötasust ja töösuhte pikkusest või
- pensionisuurus sõltub töötamise ajast ja kas skeemi tehtud maksetest ja/või skeemi investeeringutest.⁵⁵

⁵² OECD, *op. cit.*, lk 276.

⁵³ *Ibid*, lk 276.

⁵⁴ Vogel, K. Klaus Vogel on double taxation conventions: a commentary to the OECD-, UN- and US model conventions for the avoidance of double taxation on income and capital, with particular reference to German treaty practice. London: Kluwer Law International 2005, lk 1008.

⁵⁵ OECD, *op. cit.*, lk 282.

Mõned riigid laiendavad artiklit 18 nii, et see katab ka kõik erinevad pensionitüübid, sh riigipensionid. Kuna tegemist on bilateraalse te lepingutega, on riikidel õigus selliselt kokku leppida.⁵⁶

Näiteks siinkohal võib olla, et artikkel 18 võib kehtida ka lisaks riigi sotsiaalkindlustussüsteemist makstavale pensionile ka kindlustuspensionide ja pensionifondist tehtavate väljamaksete ehk annuiteetide kohta ning samal ajal võib endise tööandja poolt makstav pension olla maksustatav hoopis palgatulu artikli 15 alusel.⁵⁷

Mõned riigid aga arvestavad avalikust pensioniskeemist väljamakstavaid pensione, mis osa sotsiaalkindlustussüsteemist, kui riigipensione. Sellised riigid peavad oluliseks, et sellise pensioni maksustamise õigus peaks olema allikariigil. Selliste riikide sõlmitud maksulepingud sisaldavad ka vastavaid sätteid, mille alla võivad kuuluda ka muud allikariigi sotsiaalkindlustussüsteemist väljamakstavad maksed.⁵⁸

Artikli 18 puhul on Eesti sõlmitud maksulepingute hulgas kasutusel nii OECD mudellepingu versioon, kus maksustamisõigus on ainult residentsusriigil, kui ka UN mudellepingu versioon, mille järgi on artiklisse lisatud teine lõige, millega antakse maksustamisõigus ka tuluallikariigile.⁵⁹

Sõna „pension“ tähendab tavaliselt perioodiliselt tehtavaid väljamakseid. Artiklis 18 on aga mainitud ka sõnad „muu sedalaadi tasu“, mis on piisavalt laia tähendusega, et katta ära ka mitteperioodilised väljamaksed, nt võib selle väljendi alla kuuluda ka ühekordne väljamakse, mis on tehtud perioodiliste väljamaksete asemel töösuhte lõpetamise ajal või pärast töösuhte lõppemist. Seda, kas tehtud ühekordne väljamakse kuulub artikli 18 „muu sedalaadi tasu“ alla või on tegemist viimase töötasuga, mis kuulub maksustamisele artikli 15 alusel, on faktiküsimus. Nt kui see väljamakse on nagu pensionile üleminekuks mõeldud leevendus või on tegemist kompensatsiooniga vähendatud pensioni tõttu, võib seda kirjeldada „muu sedalaadi tasuna“ ja maksustamine toimub siis vastavalt artiklile 18.⁶⁰

⁵⁶ OECD, *op. cit.*, lk 277.

⁵⁷ L. Lehis. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2013, lk 183.

⁵⁸ OECD, *op. cit.*, lk 282.

⁵⁹ H. Pahapill (2002), lk 29.

⁶⁰ OECD, *op. cit.*, lk 276.

Väljamakse sobitamisel artikli 18 alla on oluliseks faktoriks ka väljamakse allikas – väljamaksed, mis tehakse pensioniskeemist kuuluvad tavaliselt artikli 18 alla. Lisaks väljamakse allikale on veel teisigi faktoreid, mis võivad mõjutada tehtud väljamakse(te) sobivust artikli 18 alla. Nendeks on: kas väljamakse on tehtud töösuhte lõpetamisel või pärast töösuhte lõpetamist; kas väljamakse saaja jätkab töötamist; kas pensionisaaja on pensionieas; mis staatusega on teised sarnase väljamakse saajad ja kas see pensionsaaja on õigustatud saama ka teisi pensionimakseid. Pensioni sissemaksete hüvitamine nt peale ajutist töösuhet ei mahu „muu sedalaadi tasu“ mõiste alla.⁶¹

Kuigi mudellepingu artikli 18 alusel on residentsusriigil ainuõigus pensionit maksustada, ei lahenda see ka kõiki probleeme – nt võib tekkida olukord, kus pensionär ei anna residentsusriigile teada, et ta saab ka kusagilt mujalt riigist pensioni. Selliste juhtumite arvu aitavad vähendada nii riikidevahelise informatsioonivahetused kui ka maksukuulekuse tõstmise kallal tehtav töö.⁶²

Kui tegemist on sotsiaalkindlustusskeemist väljamakstava pensioniga, mida saadakse varasemalt tehtud töö eest, mis tehti riigile või (poliitilisele) allüksusele või kohalikule omavalitsusele (riigi, selle allüksuse või kohaliku omavalitsuse äritegevusega seotud töö eest saadud pensioni kohta kehtib artikkel 18), tuleb maksulepingus vaadata artiklit 19 lg 2. Sotsiaalkindlustussüsteemist väljatehtavad pensionimaksed, mis ei kuulu ei artikli 18 ega 19 alla, kuuluvad artikli 21 alla. See kehtib nt selliste juhtumite puhul, kus pension makstakse FIE-dele või muud pensionid, mida makstakse vaatamata sellele, kas inimene oli olnud tööl või mitte (ehk ei ole oluline, kas ja mitu aastat inimene tööl on olnud või kui palju sissemakseid ta teinud on, selle pensioni saab ta ikka).⁶³

Artikli 19 lg 2 on erisäte pensioni artikli 18 suhtes. See tähendab seda, et kuigi pensionide maksustamise üldreegli kohaselt maksustatakse pension selle saaja residentsusriigis, siis mudellepingu artikli 19 lg 2 punkti a kohaselt maksustatakse lepinguosalise riigi, selle allüksuse või kohaliku omavalitsuse ametiasutuses töötamise eest makstud pension ainult selles riigis, kes pensioni maksab. Samas selle lõike punkt b teeb sellest veel erandi, sätestades, et selline pension

⁶¹ OECD, *op. cit.*, lk 277.

⁶² *Ibid*, lk 281.

⁶³ *Ibid*, lk 282.

maksustatakse ainult teises lepinguosalises riigis, kui pensioni saaja on teise riigi resident ja kodanik.⁶⁴

Artikli 19 lg 2 puhul ei ole oluline, et pensioni saaja oleks see isik, kes töötas pensioni välja maksva riigi heaks või selle alluvuses, sest pensioni saajaks võib olla ka lesk ning ka sellisel juhul rakendub artikli 19 lg 2.⁶⁵

Artikli 19 alusel avaliku teenistuse eest makstavate palkade ja pensionide puhul on kaks olulist märkust – selle sätte puhul sõltub maksustamine nii tasu maksjast, tasu saaja elukohast kui ka kodakondsusest ning et artikkel 19 on erisäte lepingu artiklile 23, mis tähendab seda, et artikkel 19 ei luba maksustamisõigust riikide vahel jagada, vaid lubab maksustamist ainult ühes või teises riigis.⁶⁶

Riigiteenistuse eest makstav pension on kitsam mõiste kui riiklik pension – riigiteenistuse eest makstavaks pensioniks maksulepingu artikli 19 lg 2 tähenduses on teatud ametikohtadel (nt kohtunik, politseiametnik, kaitseväelane, prokurör, Riigikogu liige jne) töötanud isikutele makstavad eripensionid ning avaliku teenistuse seadusest ja päästeteenistuse seadusest tulenevad pensionilisad. Samas ei tähenda riigiteenistus või avalik teenistus Eesti mõistes ainult avalikku teenistust, see hõlmab enda alla ka riigi- ja omavalitsusasutustes (nn hallatavad asutused) töölepingu alusel töötavad inimesed (nt üldhariduskoolide õpetajad), aga ka võlaõigusliku lepingu alusel teenuseid osutavad inimesed. Kui aga tegemist on tööga, mis on seotud riigi või omavalitsusasutuste äritegevusega, siis artikli 19 lg 3 kohaselt ei kehti riigiteenistuse sätted ning sellised tasud maksustatakse muude sätete (nt palgatulu artikli 15 ja pension artikli 18) alusel.⁶⁷

Kui mõni tuludest on jäänud katmata eelnevate artiklitega, siis on olemas niinimetatud viimase võimaluse säte ehk artikkel 21 (muu tulu), mis mudellepingu kohaselt annab maksustamisõiguse ainult sellele riigile, kus tulu saaja on resident ja seda olenemata tulu tekkimise kohast. Balti riigid on osadesse enda lepingutesse aga UN mudeli eeskujul jätnud õiguse tuluallikariigile maksustada selles riigis tekkivat ja teise lepinguosalise riigi residendile makstavat tulu.⁶⁸

⁶⁴ Lehis, L. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2013, lk 185.

⁶⁵ Vogel, *op. cit.*, lk 1040.

⁶⁶ Lehis, L. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2013, lk 184.

⁶⁷ *Ibid*, lk 184-185.

⁶⁸ Lehis, L. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2013, lk 187. H. Pahapill (2002), lk 30.

Lisaks topeltmaksustamisele (mille ärahooldmiseks maksulepinguid sõlmitakse) võib tekkida ka topelt mittemaksustamist ning pensionid on siinkohal väga hea näide. Pensionisüsteemid on riigiti erinevad ja seetõttu võib tekkida olukord, kus üks riik ei maksusta sissemaksid ning teine riik ei maksusta väljamakseid ja kui isik teeb sissemaksid esimese riigis ning väljamakseid hakkab saama teises riigis, ei maksta sellise tulu pealt kunagi tulumaksu.

Topelt mittemaksustamise olukorra tekke võimaluse tõttu soovivad paljud riigid lisada oma maksulepingutesse alternatiivseid sätteid, mis annaksid kas ainuõiguse või piiratud maksustamisõiguse allikariigile, kui on tegemist varasema töötamise eest saadava pensioniga.⁶⁹

Enne igasuguste selliste alternatiivsete sätete lisamist tuleb aga hoolikalt kaaluda erinevaid poliitilisi ja halduslikke küsimusi, sh:

- residentsusriigil on paremad võimalused hindamaks isiku maksusuutlikkust, võttes arvesse tema maailmatulusid ja isiklike mahaarvamise õigusi (sh soodustused, mida laiendatakse ka mitteresidentidele, kes saavad enamuse oma tuludest sealt teisest (mitte residentsus) riigist);
- erinevatesse pensioniskeemidesse sissemaksete tegemisel on juba arvestatud siseriiklike maksumäärasid ning ka seda, millised on määrad väljamaksmisel. Kui aga isik muudab residentsust ja hakkab saama väljamakseid teise riiki, võib ta sellega seoses sattuda kas soodsasse või ebasoodsasse olukorda, sest teises riigis on teistsugused maksumäärad ja maksustamise tingimused;
- kindlasti on vaja täpselt määratleda, kuidas tõlgendatakse ja rakendatakse sõna „tekib“ („*arising in*“) pensione puudutavates sätetes – see võib nt tähendada nii seda, et väljamakse tehakse fondist, mis on loodud selles riigis või nt et pensioni saadakse selles riigis tehtud töö eest. Kokkuvõtvalt võib allikariigiks olla nii see riik, kus fond loodi, kus sai tehtud töö, mille eest pensioni makstakse kui ka see riik, kus on arvesse võetud soodustused. Sellised erinevad tõlgendamisvõimalused võivad tekitada raskusi just nendel juhtudel, kui inimesed töötavad mitmetes riikides, muudavad residentsust karjääri jooksul või saavad pensione erinevates riikides loodud fondidest. Nt kui arvestada „tekkimise“ riigina seda, kus fondid loodud on, siis võib tekkida raskusi selle õigustamisel, et miks on just see riik „tekkimise“ riik, kui muu kokkupuude selle riigiga puudub. Samas teistpidi kui „tekkimise“ riigiks on nt riik, kus on töötatud, võib tekkida

⁶⁹ OECD, *op. cit.*, lk 279.

olukord, kus ühe pensioni väljamaksmisel on „tekkimise“ riike mitmeid, sest töötatud on erinevates riikides. Üldiselt on aga oluline, et riigid saaksid kokkuleppele, mida nad „tekke“ all mõistavad, millised halduslikke raskusi see tekitada võib ning kuidas need ületada. Samuti tuleb vältida olukordi, kus kahel riigil võiks tekkida allikariigi maksustamisõigus sama pensioni pealt.⁷⁰

Kokkuvõtvalt võib öelda, et OECD mudellepingu järgi maksustatakse pensionid pensioni saaja residentsusriigis (artikkel 18). Samuti riigi, selle allüksuse või kohaliku omavalitsuse äritegevusega seotud töö eest saadud pensioni kohta kehtib artikkel 18 ehk maksustamine toimub residentsusriigis. Kui pensioni saaja saab pensioni aga riigiteenistuse eest, siis maksustatakse seda pensioni väljamaksja riigis. Samas aga, kui pensioni saaja saab pensioni riigiteenistuse eest ja ta on teise riigi resident ja kodanik, on maksustamisõigus ainult sellel teisel ehk residentsus- ja kodakondsusriigil (artikkel 19 lg 2). Juhul kui väljamakstav pension kuulub muu tulu artikli (21) alla, on OECD mudellepingu järgi maksustamisõigus ainult residentsusriigil. Ehk siis kokkuvõttes on maksustamisõigus väljamaksja riigil vaid siis, kui makstakse pensioni riigiteenistuse eest ja saajaks on isik, kes ei ole samal ajal teise riigi resident ja kodanik.⁷¹

⁷⁰ OECD, *op. cit.*, lk 280-281.

⁷¹ M. Lang (2013), lk 49.

2. Pensionide maksustamine siseriikliku õiguse ja EL väliste riikidega sõlmitud maksulepingute alusel

2.1. Pensionide maksustamine Eesti tulumaksuseaduse alusel

Käesolevas alapeatükis annab autor ülevaate pensionide maksustamisest Eesti tulumaksuseaduse (edaspidi: TuMS) alusel. Kuivõrd töö eesmärk on uurida mitteresidentidele makstavate pensionide maksustamist, ei keskendu autor väga pikalt pensioni sissemaksete ega residentide pensionide maksustamisel. Tulenevalt antud töö eesmärgist ei keskendu autor ka II ja III sambast tehtavatele väljamaksetele, mis tehakse mitte pensioni saajale, vaid teistele isikutele. Pensionide tulumaksuga maksustamisest ülevaate saamiseks kirjeldatakse kõigepealt sissemaksete maksustamist (õigemini tulust tehtavaid mahaarvamisi tehtud sissemaksete arvelt) ja seejärel väljamaksete maksustamist esialgu residentide ja seejärel mitteresidentide puhul.

Tulumaksuga maksustamisel jagatakse maksumaksjad kahte gruppi – residentid ja mitteresidentid. Residentid on piiramatul maksukohustusega isikud, kelle tulude maksustamisel kehtib maailmatulu printsiip ehk kõik, sh väljaspool Eestit saadud isiku tulud maksustatakse Eestis⁷². Mitteresidentid on piiratud maksukohustusega isikud, kelle tulude maksustamisel kehtib tuluallikaprintsiip ehk isik maksab tulumaksu Eestis ainult nendelt tuludelt, mis on saadud Eestis asuvatest tuluallikatest⁷³.

TuMSi järgi on Eestil õigus maksustada nii füüsilisest isikust residente kui ka mitteresidente. Residentidest füüsiliste isikute tulu maksustamine toimub vastavalt TuMSi 3. peatükile, kuid kindlasti tuleb arvestada ka 4. peatükis ära toodud residentidest füüsilise isiku tulust tehtavaid mahaarvamisi. Mitteresidentidest füüsilise isiku tulu maksustamine toimub 5. peatükis sätestatud mitteresidentide tulu maksustamise reeglite järgi.

TuMS § 6 lg 1 kohaselt on füüsiline isik resident, kui tema elukohaks on Eesti või kui ta viibib Eestis 12 järjestikuse kalendrikuu jooksul vähemalt 183 päeval. Isik loetakse residentiks alates tema Eestisse saabumise päevast. Samuti on resident välisteenistuses viibiv Eesti diplomaat. Lõikes 1 nimetatud füüsilist isikut peetakse TuMSi järgi mitteresidentiks. Residentide mõiste on

⁷² L. Lehis (2012), lk 175.

⁷³ *Ibid*, lk 175.

kasutusel ka teistes maksuseadustes (nt kogumispensionide seaduses) ja sellisel juhul tuleb residentsuse määramisel kasutada just TuMSis toodud definitsiooni⁷⁴.

TuMS § 6 lg 5 kohaselt kohaldatakse välislepingut, kui välislepingu alusel määratud residentsus erineb seaduse alusel määratud residentsusest või kui välislepingus on tulu maksustamisel ette nähtud seaduses sätestatud soodsamad tingimused. Lg-s 6 on märgitud, et kui kerkivad esile residentsuse muutumisega seotud asjaolud, peab füüsiline isik maksuhaldurit neist teavitama ning täitma residentsuse määramise vormi (vorm R, kehtestatud rahandusministri 24.01.2014 määrusega nr 6).

Residendist füüsiline isik maksab tulumaksu kõikidelt nii §-des 13–22 loetletud kui ka loetlemata tuludelt, sh nii Eestis kui väljaspool Eestit saadud tuludelt. Mitteresident maksab tulumaksu ainult Eesti tuluallikast saadud tulult vastavalt §-s 29 sätestatule (ammendav loetelu).

Igast residendist füüsilisest isikust võib mingil hetkel saada mitteresident ning seetõttu on võimalik, et Eesti seaduste alusel makstavaid pensione makstakse (kooskõlas vastavate seadustega) ka mitteresidentidele.

Pensionide maksustamine saab toimuda kolmel tasemel – sissemaksete, fondide tulu ja/või väljamaksete tasandil. Pensionide maksustamist on võimalik klassifitseerida TTT/EEE süsteemi abil, mis tähendab, et pensioni kolm elementi (sissemaksed, fondide tulu, väljamaksed) kategoriseeritakse vastavalt siis tähega T (*taxable* ehk maksustatakse) või E (*exempt* ehk maksust vabastatud)⁷⁵. On olemas ka keerulisem hindamine, kus kasutatakse lisaks veel tähte R (*taxation at a reduced level* ehk maksustatakse madalama maksumääraga)⁷⁶.

Enamus Euroopa Liidu (edaspidi: EL) liikmesriikidest kasutavad EET süsteemi, kuid välistatud ei ole ka teiste, st nt TEE ja ETT süsteemide kasutamine⁷⁷. Eesti kasutab EET süsteemi ehk maksuvabad on nii sissemaksed kui fondide tulu, maksustatakse väljamakseid.

⁷⁴ L. Lehis (2012), lk 175.

⁷⁵ European Taxation, Taxation of cross-border pensions, Lisbon 1-2 June 2001, Volume 41, Supplement 1, 2001. Pages 3-S and 5-S.

⁷⁶ *Ibid*, pages 3-S and 5-S.

⁷⁷ European Commission. Taxation and Customs Union. Taxation. Personal tax. Pensions. http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/personal_tax/pensions/index_en.htm (01.05.2014).

2.1.1. Residendist füüsilise isiku pensioni maksustamine

Eestis on sissemaksed võimalik teha II ja III pensionisambasse. Sissemaksete tegemisel saab arvestada, et kindlustusmaksed ning pensionifondi osakute soetamine ja kohustuslikud sotsiaalkindlustusmaksed kuuluvad residendist füüsilise isiku tulust tehtavate mahaarvamiste hulka. See tähendab, et TuMS 28¹ kohaselt II sambasse KoPSi alusel kinnipeetud, arvatud ja tasutud maksed arvatakse maha isiku maksustatavast tulust ning kui isik teeb sissemaksed III pensionisambasse, siis on tal õigus need tehtud sissemaksed TuMS § 28 alusel maha arvata kuni 15% ulatuses oma Eestis maksustatavast tulust või maksimaalselt 6000 euro ulatuses.

Alates 2012. a on võimalik arvestada mahaarvamist jooksvalt tulumaksu kinnipidamisel (§ 42 lg 7). Kuna sissemaksed saab juba nende tegemisel maha arvata, on ka väljamaksed täies ulatuses maksustatavad. Seetõttu on sissemaksete tegemisel oluline mahaarvamiste piirmäärasid arvestada, sest asjaolu, et kõiki sissemaksed ei ole olnud võimalik maha arvata, ei mõjuta väljamaksete maksustamist.⁷⁸

Seega saab kokkuvõtvalt öelda, et II ja III pensionisambasse tehtavad sissemaksed kuuluvad mahaarvamiste hulka ja isiku tulumaksukohustus väheneb nendelt maksetelt arvestatud tulumaksu võrra.

Residendist füüsilise isiku pensionist tehtavate mahaarvamiste hulka kuuluvad TuMS §-des 23 ja 23² märgitud maksuvabad tulud. § 23 kohaselt kuulub mahaarvamiste hulka maksuvaba tulu, mis on 1728 eurot aastas ehk 144 eurot kuus ning § 23² kohaselt kuulub mahaarvamiste hulka täiendav maksuvaba pensioni korral, mis on maksimaalselt 2520 eurot aastas ehk 210 eurot kuus.

Maksuvaba tulu nimetatakse tulust tehtavaks mahaarvamiseks, sest tegemist on deklareeritava mahaarvamisega, mitte tulu hulgast välistatud tululiigiga, mida deklareerima ei pea.⁷⁹

TuMS § 12 lg 1 p-de 7 ja 8 kohaselt maksustatakse residendist füüsilise isiku poolt saadud pension, kindlustushüvitised ja väljamaksed pensionifondist tulumaksuga. I samba pension kuulub maksustamisele TuMS § 19 lg 2 alusel 21%ga, II samba pension § 20¹ alusel samuti

⁷⁸ Lehis, L. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2013, lk 127.

⁷⁹ Lehis, L. Tulumaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: OÜ Casus 2000, lk 463.

21%ga ja III samba pension maksustatakse § 21 alusel kas 21% või 10%ga või on see tulumaksust täielikult vabastatud.

I ja II samba väljamaksete tegemisel tuleb arvestada, et isikul on õigus saada maksuvabastust (2014. aastal) ühes kuus 354 eurot ($1728/12+2520/12$). Selleks, et isikule pensioni väljamaksmisel rakendataks maksuvabastust 144 eurot ühes kuus, peab isik TuMS § 42 lg 1 alusel tegema ühekordse kirjaliku avalduse väljamaksjale, § 42 lg 1¹ alusel arvestatakse täiendavat maksuvabastust pensioni korral ilma avaldust tegemata.

Kui residendist füüsilisele isikule tasutud pensioni puhul on jäänud maksuvaba tulu arvesse võtmata, on isikul enammakstud tulumaks võimalik tagasi saada esitades Maksu- ja Tolliametile tuludeklaratsioon maksustamisperioodi tulude kohta maksustamisperioodile järgneva aasta 31. märtsiks. Nt selgus 2011. a kevadel, et ligi 17 000 pensionäri olid teadmatuses jätnud kasutamata maksuvaba tulu osa (1728 eurot aastas) ja seetõttu oli nende pensionidelt (rohkem) tulumaksu kinni peetud, kui maksuvaba tulu arvesse võttes oleks pidanud kinni pidama⁸⁰. Selleks, et enammakstud tulumaks tagasi saada pidid pensionärid esitama tagantjärele tuludeklaratsioone.

Juhul kui residendist füüsiline isik saab vähemalt 75% oma maksustatavast tulust välisriigis ja osa seal saadud tulust on Eestis tulumaksust vabastatud, võib vastavalt TuMS § 28² lg-le 2 selline isik teha TuMS 4. peatükis sätestatud mahaarvamisi oma Eestis maksustatavast tulust proportsionaalselt selle osakaaluga tema maksustatavast tulust. Selline piirang ei kehti kohustuslike sotsiaalkindlustusmaksete kohta. Sisuliselt tähendab see sätte seda, et isegi juhul kui enamuse (st vähemalt 75%) isiku maksustatavatest tuludest on saadud välisriigis, on sellel residendist füüsilisel isikul õigus kasutada Eestis mahaarvamisi proportsionaalselt tema Eesti maksustatavate tulude osakaalule tema kõikidest maksustatavatest tuludest. Autor juhib siinkohal tähelepanu, et selle sätte puhul ei ole oluline, millisest välisriigist tulu on saadud.

Eelmises lõigus toodud proportsionaalse maksustamise näiteks võib tuua juhtumi, kus Eestis maksustatakse tulumaksuga residendi Eesti väike pension, kui välismaalt on saadud suurt pensioni. Nt saades Soomest pensioni veidi üle 1500 euro kuus (mida soome maksustab 17% määraga) ja Eestist 250 eurot kuus, tuleb Eestis tulumaksu maksta ka Eesti väikeselt pensionilt.

⁸⁰ Lehis, L. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2013, lk 122.

Nt kui Eesti pension moodustab kuni 25% isiku poolt kogu maailmas teenitud tulust, saab ta Eestis maha arvata ka kuni 25% maksuvabast tulust. Nt juhul kui 2013. a oli isiku Soome pension aasta peale kokku on 9000 eurot ja Eesti pension aastaks 3000 eurot, siis kehtib proportsiooni põhimõte, mille kohaselt saab isik teha mahaarvamisi vastavalt sellele proportsioonile, kui suure osamoodustavad tema Eesti tulud kogutuludest. Antud juhul on kogutulud 12 000 eurot, millest Eesti tulud moodustavad 25%. Maksuvaba tulu 2013. aastal oli 1728 eurot ning täiendav maksuvaba tulu pensioni korral 2304 eurot ehk kokku 4032 eurot. Kui isiku Eesti tulud moodustavad tema kogutuludest 25%, siis on tal õigus Eestis maha arvata ka 25% 4032 eurost ehk 1008 eurot, seega kuulub Eestis täiendavalt juurdetasumisele $((3000-1008)*0,21=)$ 418,32 eurot.⁸¹

Isik, kelle maksustatavatest tuludest 75% on saadud välisriigist, võib valida kogutulu suhtes krediitimeetodi rakendamise. Krediitimeetod tähendab seda, et kui välismaal tasutud tulumaksu summa jääb alla 21%, tuleb Eestis tasuda välisriigi ja Eesti tulumaksu vahe. Kui välismaal on tulumaksu aga rohkem tasutud, võetakse arvesse ainult 21% ja Eesti ei hüvita välisriigis enamtasutud tulumaksu⁸². Krediitimeetodi valimisel ei kohaldata vastavalt TuMS § 28² lg-le 3 mahaarvamistele lg-s 2 sätestatud piirangut, mis tähendab, et arvesse saab võtta kõik 4. peatükis sätestatud mahaarvamised.

Üldiselt võib kokkuvõttes öelda, et pensionide maksustamise põhjus on selles, et pensionikindlustuse sissemaksed ei ole tulumaksuga maksustatud. Sissemaksete all saab I samba puhul silmas pidada siis sotsiaalmaksu, mis ei ole töötaja brutopalgaga osa ja kohustusliku kogumispensioni puhul seda, et kohustusliku kogumispensioni makse arvatakse tulumaksuga maksustamisel brutopalgast maha.⁸³

⁸¹ Jõesaar, T. Välismaalt suure pensioni saaja maksab tulumaksu ka maksuvabalt eesti pensionilt. Eesti Päevaleht. Kättesaadav veebivõrgus <http://epl.delfi.ee/news/eesti/valismaalt-suure-pensionil-saaja-maksab-tulumaksu-ka-maksuvabalt-eesti-pensionilt.d?id=66907338> (07.05.2014).

⁸² Maksu- ja Tolliamet. Erakliendile, Füüsilise isiku tulumaks, Kasulik teave, Tulust tehtavate mahaarvamiste piirang välistulude korral. <http://www.emta.ee/index.php?id=31487> (26.04.2014).

⁸³ Lehis, L. Pensionärid pääsevad napilt maksukirvest. MaksuMaksja 3, 2013.

2.1.2. Mitteresidendist füüsilise isiku pensioni maksustamine

Mitteresidendist füüsilise isiku tulust tehtavad mahaarvamised on kirjeldatud TuMS §-s 31¹, täpsemalt lg-tes 2 ja 3. Selle paragrahvi lg 2 kohaselt võib lepinguriigi residendist füüsiline isik, kes sai maksustamisperioodil vähemalt 75% oma maksustatavast tulust Eestis, teha 4. peatükis sätestatud mahaarvamisi oma Eestis maksustatavast tulust proportsionaalselt selle osakaaluga tema maksustamisperioodi maksustatavas tulus.

Lepinguriigiks on TuMS § 11 lg 3 kohaselt Euroopa Majanduspiirkonna (edaspidi: EMP) lepinguriik. EMP lepinguriikideks on EL liikmesriigid ja Euroopa Vabakaubanduse Assotsiatsiooni (*European Free Trade Association*, edaspidi: EFTA) riigid Island, Liechtenstein ja Norra (ehk Šveits kuulub küll EFTA-sse, aga mitte EMP-sse).

Seega juhul kui lepinguriigi resident on saanud vähemalt 75% oma maksustatavast tulust Eestis, on tal õigus proportsionaalselt selle tulu osakaalule tema maksustatavast tulust kasutada Eestis kõiki neid mahaarvamise võimalusi, mis on sätestatud TuMS 4. peatükis, kus on kirja pandud Eesti residendist füüsilise isiku tulust tehtavad mahaarvamised. See tähendab, et kui nt Norra resident sai nt 85% oma maksustatavast tulust Eestis, siis saab ta teha mahaarvamisi ka 85% ulatuses ehk lihtsustatult võttes juhul kui ta on aasta jooksul tasunud nt III samba sissemakseid 1000 euro ulatuses, saab ta soovi korral neid arvesse võtta 850 euro ulatuses (1000 eurot*85%).

Tuleb tähele panna, et tulust tehtavaid mahaarvamisi saab mitteresident kasutada vaid juhul, kui ta on EMP lepinguriigi resident. Juhul kui tegemist on mõne muu (nt Venemaa Föderatsiooni) riigi residendiga, ei ole tal teiste tingimuste täitmisel ikkagi TuMSi järgi õigust saada mahaarvamisi oma maksustatavalt tulult. Ehk kui Venemaa resident on saanud vähemalt 75% oma maksustatavast tulust Eestis, ei ole tal siin õigusi mahaarvamistele ja kogu tema siit saadud tulu kuulub ilma mahaarvamisteta maksustamisele 21% ga.

Siinkohal soovib autor välja tuua, et § 31¹ lg-s 2 toodud mahaarvamiste hulka kuuluvad ka maksuvaba tulu ja täiendav maksuvaba tulu pensioni korral, mille tõttu selliste tingimuste täitmisel tuleb proportsiooni rakendada ka nende mahaarvamiste puhul. Eespool toodud näidet täiendades: kui 85% maksustatavast tulust on saadud Eestis, siis maksuvaba tulu suurus ei ole mitte 1728 eurot vaid 1468,80 eurot (1728 eurot*85%).

TuMS § 31¹ lg 3 kohaselt võib lepinguriigi residendist füüsiline isik, kes sai maksustamisperioodil vähem kui 75% oma maksustatavast tulust Eestis, teha §-des 23 (maksuvaba tulu 1728 eurot aastas) ja 23² (täiendav maksuvaba tulu pensioni korral maksimaalselt 2520 eurot aastas) sätestatud mahaarvamisi oma Eestis maksustatavast tulust proportsionaalselt selle osakaaluga tema maksustamisperioodi maksustatavas tulus. Ehk nt juhul kui selline mitteresident sai Eestis 40% oma maksustatavast tulust, saab ta 2014. a kohta kasutada maksuvaba tulu 691,20 eurot (1728 eurot*40%) ja täiendavat maksuvaba tulu pensioni korral 1008 eurot (2520 eurot*40%).

TuMSi § 29 lg 9 järgi maksustatakse tulumaksuga § 19 lõikes 2 sätestatud tingimustel Eesti riigi, kohaliku omavalitsuse üksuse, residendi või mitteresidendi poolt Eestis asuva püsiva tegevuskoha kaudu või arvel mitteresidendile makstud pensionid ning §-des 20–21 sätestatud tingimustel mitteresidendile residendist kindlustusseltsi makstud kindlustushüvitised ja Eestis registreeritud pensionifondist tehtud väljamaksed.

Nagu ka eespool kirjas, kuulub I samba pensionide maksustamine artikli 19 lg 2 alla ja selle alusel maksustatakse pensionid käesoleval aastal 21% ning hetkel kehtiva TuMSi redaktsiooni alusel alates 2015. aastast 20%ga.

TuMS § 20¹ kohaselt maksustatakse 21% määraga tulumaksuga kohustuslikust pensionifondist osakuomanikule, osakuomaniku pärijale, samuti kogumispensionide seaduses sätestatud pensionilepingu alusel kindlustusvõtjale, kindlustatud isikule ja soodustatud isikule tehtavad väljamaksed.

On oluline märkida, et kui kohustuslikku kogumispensionit makstakse residendist füüsilisele isikule, siis arvestatakse väljamaksmisel täiendavat maksuvaba tulu pensioni korral ning võimalik (st kui vastav avaldus on tehtud), et ka maksuvaba tulu. Juhul, kui väljamaksed tehakse osakuomaniku residendist pärijale või kindlustuslepingus märgitud residendist soodustatud isikule, maksustatakse need täies ulatuses, sest kohustusliku kogumispensionis sissemaksed arvati osakuomaniku maksustatavast tulust maha⁸⁴. Kui väljamaksed tehakse aga mitteresidendist füüsilisele isikule, siis maksustatakse need samuti kogu ulatuses 21%ga. Asi on selles, et kuigi mitteresidendist füüsilise isiku tulust on võimalik teha mahaarvamisi, siis nende tegemiseks on

⁸⁴ Lehis, L. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2013, lk 122.

vaja teada isiku Eestis maksustatava tulu proportsiooni tema kõikidest maksustatavatest tuludest maksustamisperioodil. TuMS § 3 kohaselt on selliste väljamaksete puhul maksustamisperioodiks aasta. Seega tuleb kohustuslikust kogumispensionist mitteresidendile tehtavate väljamaksete puhul arvestada maksumääraga 21% kogu summalt, mis omakorda maksustamise seisukohast justkui võrdsustab väljamakse tegemise hetkel II sambast väljamakseid saava mitteresidendi ja osakuomaniku residendist pärija või kindlustuslepingus märgitud residendist soodustatud isiku.

Juhul kui pärijaks on mitteresidendist füüsiline isik, on tal KoPS § 29 lg 1 p 2 kohaselt õigus kanda pärandvara hulka kuuluvad osakud oma pensionikontole, kui ta ei ole enam kohustatud isik KoPS tähenduses (selleks peab olema resident), aga talle on avatud pensionikonto. Sellisel juhul on justkui tegemist kohustusliku kogumispensioni sissemaksega ning sissemakset ei maksustata ehk osakute kandmisel pärija pensionikontole, tulumaksu tasuda ei tule⁸⁵. Juhul, kui mitteresident hakkab sealt väljamakseid saama, maksustatakse need kogu summa ulatuses vastavalt kehtivale maksumäärale (2014. a 21%ga).

TuMS § 21 sätestab täiendava kogumispensioni tulumaksuga maksustamist ja nagu ka eespool kirjas, on III sambast tehtavaid väljamakseid võimalik maksustada 21% või 10%ga või on need tulumaksust üldse vabastatud. Üldjoontes võib öelda, et kindlustuslepingu vormi kasutamine võimaldab saada väljamaksete täieliku tulumaksuvabastuse samal ajal kui väljamaksed pensionifondist võivad olla maksustatud soodusmääraga 10%, vastavate tingimuste mittetäitmisel aga 21%ga⁸⁶.

III samba kohta kehtib põhimõte, et kõikidele enne 55-eluaastat kindlustuslepingust või pensionifondist välja võetud summadele kehtib tulumaksumäär 21%. Täiendava kogumispensioni toodete abil kogutud summa kasutusele võtmisel alates 55. eluaastast või siis, kui isik jääb täielikult ja püsivalt töövõimetuks, rakenduvad väljamaksetele tulumaksusoodustused.⁸⁷

Kui täiendava kogumispensioni kindlustuslepingu alusel tehakse väljamakse isikule enne tema 55 aastaseks saamist, tuleb arvestada, et:

⁸⁵ Pensionikeskus. Kogumispension, Kogumispensioni pärimine. www.pensionikeskus.ee/?id=2273 (29.09.2013).

⁸⁶ Lehis, L. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2013, lk 244.

⁸⁷ Pensionikeskus. Täiendav kogumispension, Väljamaksed, Väljamaksete maksustamine. www.pensionikeskus.ee/?id=745 (02.10.2013).

- vastavalt TuMS § 21 lg 2 p-le 2 maksustatakse 10% tulumaksumääraga väljamaksed täielikult ja püsivalt töövõimetuks jäämise korral;
- tulenevalt TuMS § 21 lg-st 4 ei maksustata tulumaksuga täielikult ja püsivalt töövõimetuks jäämise korral saadavaid väljamakseid, mida hakatakse sooritama võrdsete või suurenevate summadena vähemalt üks kord kolme kuu jooksul kuni kindlustusvõtja surmani;
- tulenevalt § 21 lg-st 1 ja 2 maksustatakse osalise või täieliku kindlustuse tagasiostu korral väljamaksed tulumaksuga.

Juhul, kui makstakse välja surmajuhtumi kindlustuse hüvitised, siis vastavalt TuMS § 21 lg-le 5 ja § 61 lg-le 12 maksustatakse need tulumaksuga 21%, kui leping on sõlmitud enne 2002. aasta 1. maid. Peale seda kuupäeva sõlmitud lepingute puhul neid väljamakstud hüvitisi tulumaksuga ei maksustata.

Kui täiendava kogumispensioni kindlustuslepingu alusel tehakse väljamakse isikule pärast tema 55 aastaseks saamist, tuleb arvestada, et:

- tulumaksu soodusmäär 10% kehtib juhul, kui lepingu sõlmimisest on möödunud 5 aastat (TuMS § 21 lg 2 p 1);
- kui lepingu sõlmimisest on möödunud vähem kui 5 aastat, on maksumääraks 21%;
- soodusmäär 10% kehtib ka juhul kui kindlustusvõtja on täielikult ja püsivalt töövõimetu (TuMS § 21 lg 2 p 2)
- tulenevalt TuMS § 21 lg-st 4 ei maksustata tulumaksuga täielikult ja püsivalt töövõimetuks jäämise korral saadavaid väljamakseid, mida hakatakse sooritama võrdsete või suurenevate summadena vähemalt üks kord kolme kuu jooksul kuni kindlustusvõtja surmani;
- soodusmäär 10% kehtib ka siis, kui kindlustusandja likvideeritakse ja tehakse väljamaksed (TuMS § 21 lg 2 p 3)
- tulumaksuga ei maksustata tehtavaid väljamakseid, kui need tehakse võrdsete või suurenevate summadena vähemalt üks kord kolme kuu jooksul kuni kindlustusvõtja surmani (TuMS § 21 lg 5).

Kui vabatahtlikust pensionifondist tehakse väljamakseid isikule enne tema 55 aastaseks saamist, siis rakendatakse vastavaid tulumaksumäärasid:

- vastavalt TuMS § 21 lg 3 p-le 2 maksustatakse 10% tulumaksumääraga väljamaksed täielikult ja püsivalt töövõimetuks jäämise korral; (siin vist see § 21 lg 4 ei kehti?)

- Soodusmäär 10% kehtib ka siis, kui kindlustusandja likvideeritakse ja tehakse väljamaksed (TuMS § 21 lg 3 p 3).

Kui vabatahtlikust pensionifondist tehakse väljamakseid vähemalt 55 aastasele isikule:

- TuMS § 21 lg 3 p 1 ja § 21 lg 1 kohaselt kehtib 21% tulumaksumäär siis, kui väljamakse tegemiseks tagasivõetavate osakute esmasest omandamisest on möödunud vähem kui 5 aastat;
- kui tagasivõetavate osakute esmasest omandamisest on möödunud rohkem kui 5 aastat, kehtib 10% maksumäär;
- kui võtta säästetud raha III sambast välja korraga, tuleb TuMS § 21 lg 3 p 1 alusel pensionilt maksta tulumaksu 10%.

Kui väljamakse tehakse inimesele, kes on noorem kui 55 aastat ja ei ole samal ajal täielikult ja püsivalt töövõimetu, kehtib temale 21% tulumaksumäär väljamakstud summalt.⁸⁸

TuMS § 21 lg 1 alusel maksustatakse kõigi erinevate toodete alusel tehtud väljamaksed pärijatele 21% tulumaksumääraga.

TuMS § 40 ja 41 kohaselt tuleb mitteresidendile tehtavatelt tulumaksuga maksustatavatelt väljamaksetelt tulumaks kinni pidada. § 43 lg 1 alusel on maksumääraks 21%, kui väljamakseks on I või II samba pension ning III samba väljamaksete puhul, mis kuuluvad maksustamisele, on maksumääraks kas 21% või 10%.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et I samba pensionide maksmisel mitteresidendile on Eestil TuMSi järgi õigus neid pensione maksustada 21% maksumääraga. II samba pensioni maksustamisel on tulumaksu määraks samuti 21%, kuid III samba pensioni maksustamisel võib maksumäär varieeruda – see võib olla 10 või 21%, kuid võib ka olla tulumaksust vabastatud.

⁸⁸ Pensionikeskus. Täiendav kogumispension, Väljamaksed, Väljamaksete maksustamine. www.pensionikeskus.ee/?id=745 (02.10.2013).

2.2. Pensionide maksustamine EL väliste riikidega sõlmitud maksulepingute alusel

Eestil on sõlmitud ja jõustunud maksulepinguid 56 riigiga, neist EL väliste riikidega 29: Albaania (potentsiaalne EL kandidaatriik), Ameerika Ühendriikide, Araabia Ühendemiraatide, Armeenia, Aserbaidžani, Bahreini, Gruusia, Hiina, Iisraeli, India, Islandi (EL kandidaatriik), Jersey, Kanada, Kasahstani, Lõuna-Korea, Makedoonia (EL kandidaatriik), Mehhiko, Moldova, Man'i saare, Norra (EMP liige), Serbia (EL kandidaatriik), Singapur, Šveitsi (EMP liige), Tai, Türgi (EL kandidaatriik), Türkmenistani, Ukraina, Usbekistani ja Valgevenega. Hetkel 7 ettevalmistamisel oleva lepingu seas on enamus, st 6 EL-välised riigid: Bosnia ja Hertsegoviina (potentsiaalne EL kandidaatriik), Lõuna-Aafrika, Maroko, Omaan, Venemaa ja Vietnam. Hiina ja Šveitsiga on ettevalmistamisel uued lepinguprotokollid⁸⁹.

Nagu mainitud töö esimeses osas, järgivad enamus Eesti sõlmitud maksulepingud OECD mudellepingut. See aga ei tähenda, et mudellepingu sätetele pensionide osas ei oleks täiendusi, muudatusi, täpsustusi.

2.2.1. Artiklid 18, 19 ja 21 EL väliste riikidega sõlmitud maksulepingutes

Artikli 18 osas järgivad Armeenia, Aserbaidžani, Gruusia, India, Kasahstani, Lõuna-Korea, Moldova, Serbia, Singapuri, Šveitsi, Tai, Usbekistani ja Valgevene maksulepingud väga täpselt OECD mudellepingut. Samas on nt Armeenia, Kasahstani, Serbia ja Tai lepingutes väikesi erisusi.

Armeenia lepingu inglisekeelses variandis on eraldi välja toodud, et muu sellise varasema teenistuse eest saadud tasu alla kuuluvad ka pensionid ja sarnased maksed, mis tehakse sotsiaalkindlustus seadusandluse alusel (maksustamisõigus siiski ainult residentsusriigil). Armeenia maksulepingu eestikeelses versioonis selline täpsustus puudub. Kasahstani lepingus on artikli 18 (pension) alla toodud ka elatis ning muu sarnane tasu (sh lastetoetuse väljamakse), mida sarnaselt pensioniga maksustatakse saaja residentsusriigis. Serbia maksulepingus on OECD mudellepingu lõikele lisatud veel teine lõige, mille alusel võib lg-s 1 mainitud pensioni/tasu maksustada allikariigis ehk väljamaksja riigis, kui selline pension ja muu tasu ei ole maksustatav

⁸⁹ Rahandusministeerium. Maksu- ja tollipoliitika, Topeltmaksustamise vältimise lepingud. <http://www.fin.ee/81502/> (21.10.2013).

teises lepinguosalises riigis ehk saaja residendiriiigis. Tai lepingust on artiklis 18 välja jäetud märge, et pension ja muu seda laadi tasu peab olema saadud varasema töötamise eest.

Türgi ja Ukraina lepingud erinevad OECD mudellepingu artiklist 18 sellega, et neis on artikli 18 alla toodud ka annuiteetide maksustamine. Sarnaselt pensioni ja muu seda laadi varasema töötamise eest saadava tasuga maksustatakse ka lepinguosalise riigi residendile makstavad annuiteedid residentsusriigis. Artikli 18 lg-s 2 on toodud annuiteedi mõiste, mis autori hinnangul sobib hästi Eesti II ja III sambast tehtavate väljamaksetega. Nimelt on nende maksulepingute järgi annuiteediks kindlaksmääratud summa, mida makstakse perioodiliselt inimese eluajal või kindlaksmääratud perioodi jooksul tulenevalt kohustusest teha rahalisi või mitterahalisi väljamakseid vastutasuna küllaldaste sissemaksete eest.

Ka Hiina ja Islandi maksulepingud järgivad OECD mudellepingu artikli 18 näidissõnastust, kuid lisatud on lõige 2, mis teatud juhul välistab artikli 18 lg 1 ja artikli 19 lg 2. Nende lepingute artikli 18 lg 2 kohaselt on maksustamisõigus ainult allikariigil, kui lepinguosalise riigi sotsiaalkindlustuse seadusandluse või mõne muu sotsiaalse heaolu tagamiseks lepinguosalise riigi poolt loodud riikliku korra (nt pensioniskeemi) alusel makstakse pensioni või muud tulu (ei ole vahet, kas perioodilist või ühekordset kompensatsiooni). Islandi eestikeelne lepinguversioon vastab OECD mudellepingu näidissõnastusele, kuid inglisekeelse lepinguversiooni artikli 18 lg-s 1 ei sisaldu sõnad „varasema töötamise eest/eelnenud teenistuse eest“ („*in consideration of past employment*“).

Iisraeli ja Mehhiko maksulepingud sarnanevad põhimõttelt Hiina ja Islandi maksulepingutega, kuid nad ei ole niivõrd detailsed lisatud lõikes 2. Iisraeli maksulepingu artikli 17 lg 2 ütleb, et pension ja lepinguosalise riigi sotsiaalkindlustust käsitlevate õigusaktide alusel makstav muu väljamakse maksustatakse ainult selles riigis ehk sotsiaalkindlustust käsitlevate õigusaktide alusel tehtavad väljamaksed maksustatakse allikariigis. Mehhiko maksulepingu artikli 17 lg 2 kohaselt maksustab pensioni ja lepinguosalise riigi, kohaliku omavalitsuse üksuse või muu haldusüksuse sotsiaalkindlustussüsteemi alusel makstava muu väljamakse ainult see riik (ehk tuluallikariik). Seega on siin täiendatud, et sotsiaalkindlustussüsteem võib olla ka kohaliku omavalitsuse või muu haldusüksuse oma, kuid tulemus on sama, maksustamise ainuõigus on tuluallikariigil.

Albaania, Araabia Ühendemiraatide, Bahreini, Jersey, Makedoonia, Man'i saare, Norra ja Türkmenistani lepingute artikkel 18 erineb mudellepingust kõige rohkem, see on kõige lühem ja vähemate eranditega. Nimelt on nt Makedoonia maksulepingu alusel lepinguosalise riigi residentidele makstud pension või muu seda laadi tasu maksustatav ainult residentsusriigis. Puuduvad viited avaliku teenistuse alusel saadud pensionidele (mudellepingu näite puhul viide artikli 19 lg-le 2), sotsiaalkindlustuse seadusandlusele, annuiteetidele jmt-le. Viited artikli 19 lg-le 2 puuduvad, sest neis lepinguis ei kuulu pensionid artikli 19 alla⁹⁰. Araabia Ühendemiraatide maksuleping (sarnaselt Bahreini, Jersey, Man'i saare ja Türkmenistani lepingutega) ei maini isegi „muu seda laadi tasu“ ja ütleb selgelt, et lepinguosalise riigi residentidele makstud pensioni maksustab ainult see lepinguosaline riik. Norra maksuleping erineb siin lõigus toodud lepingutest sellega, et lisab pensioni ja muu sedalaadi tasu juurde ka annuiteetide maksustamise ning lg-s 2 tuuakse välja annuiteedi mõiste (mis sisu poolest kattub Türgi ja Ukraina lepingutes toodud mõistega).

Kanada maksulepingu järgi maksustatakse lisaks pensionidele ja annuiteetidele ka alimendid artikli 18 alusel (lg 4). Kanada maksulepingu artikli 18 lg 1 kohaselt võidakse makstavad pensionid ja annuiteedid maksustada residentsusriigis, kuid seda tingimusel, et selline pension oleks maksustatav ka väljamaksja riigis juhul kui saaja oleks väljamaksja riigi resident. Kui pensioni saaja oleks väljamaksja riigi resident ja sellisel juhul väljamakstav pension maksustamisele ei kuuluks, tuleb ka residentsusriigil selline pension maksust vabastada. Samas täiendab lg 2, et teise lepinguosalise riigi residentidele makstavaid pensione võib ka allikariik maksustada (vastavalt selle riigi seadustele), kuid perioodiliselt pensionimakselt (mis ei ole sotsiaalkindlustushüvitis) võetav maks ei tohi ületada 15% brutosummast või maksumäära, mida tuleks selliselt pensionilt sel aastal maksta, kui makse saaja oleks väljamaksja riigi resident, olenevalt sellest, kumb neist on väiksem määr. Lg 3 kohaselt võib allikariik maksustada lepinguosalise riigi residentidele väljamakstavad annuiteedid vastavalt oma riigi seadusele, kui mitte rohkem kui 10% maksumääraga. 10% piirang ei kehti, kui tehti ühekordne makse, mis tekkis annuiteedi osaluse võõrandamisel või juhul kui annuiteedilepingu alusel tehtavad sissemaksed olid kas täielikult või osaliselt makset saava isiku tulust mahaarvatavad.

Ameerika Ühendriikide maksulepingu artikli 18 lg 1 sarnaneb mudellepingu artikli 18 sõnastusega (nt viite poolest artikli 19 lg-le 2), kuid piirab residentsusriigi maksustamisõigust.

⁹⁰ M. Lang (2012), lk 356-386, lk 374.

Nimelt artikli 18 lg 1 kohaselt ja olenevalt artikli 19 sätetest maksustatakse lepinguosalise riigi residendile (kas perioodiliselt või ühekordse summana) eelnenud teenistuse eest saadavat pensioni ja muud sarnast tasu ainult residentsusriigis, kuid juhul kui sellist väljamakset ei arvataks väljamaksja riigis maksustatava tulu hulka, kui saaja oleks selle riigi resident, tuleb selline väljamakse vabastada maksust ka residentsusriigis. Lg 2 kohaselt on maksustamisõigus ainult allikariigil (olenemata lg-st 1), kui väljamakse tehakse lepinguosalise riigi sotsiaalkindlustuse või sarnase seadusandluse alusel teise lepinguosalise riigi residendile või Ameerika Ühendriikide kodanikule. Lg 3 alusel maksustatakse saadav annuiteet ainult isiku residentsusriigis. Annuiteedi mõiste on täpsustatud sealsamas lõikes – mõiste „annuiteet“ tähistab perioodiliselt kindlaksmääratud ajal teatud aastate jooksul makstavaid fikseeritud summasid (mis ei ole pension), kohustusega sooritada väljamakseid vastutasuks varem tehtud vastavale sissemaksele (mis ei ole osutatud teenustes). Lg-tes 4 ja 5 on kirjas maksustamisreeglid elatiste ja alaealise lapse toetuseks tehtavate väljamaksete osas. Kanada ja Kasahstani maksulepingutes, mis samuti kasutavad alimentide mõistet, selle definitsiooni ei ole, küll aga on see olemas USA maksulepingus (lg-s 4)⁹¹.

Artikli 19 osas on EL väliste riikidega sõlmitud enamuses maksulepingutes kasutusel mudellepingu näidissõnastus või sellele väga lähedane sõnastus. Mudellepingu artikli 19 lg 2 näidissõnastus on kasutusel Mehhiko ja Tai maksulepingutes. Ameerika Ühendriikide, Armeenia, Aserbaidžani, Gruusia, Hiina, Israeli, India, Islandi, Kasahstani, Lõuna-Korea, Moldova, Serbia, Singapuri, Šveitsi, Ukraina, Usbekistani ja Valgevene maksulepingutes ei ole erinevalt mudellepingu näidissõnastusest artiklis 19 lg-s 2 mainitud „muu (seda laadi) tasu“. Türgi maksuleping erineb teistest selle poolest, et artikli 19 kohaselt ei ole residentsusriigil maksustamisõigust, st lg 1 ütleb: „... pension, mida lepinguosaline riik või selle kohalik omavalitsus maksab isikule riigi või omavalitsuse ametiasutuses töötamise eest, maksustatakse ainult selles riigis“.

Eesti sõlmitud maksulepingute seas leidub neidki, kus pensionide maksustamine ei kuulu üldse artikli 19 alla. Nendeks on Albaania, Makedoonia, Araabia Ühendemiraatide, Bahreini, Jersey, Kanada, Man'i saare, Norra ja Türkmenistaniga sõlmitud maksulepingud.

⁹¹ M. Lang (2012), lk 356-386, lk 374-375.

Mudellepingu artikli 21 lg 1 näidissõnastuse kohaselt on maksustamisõigus ainult residentsusriigil. Paljud Eesti sõlmitud maksulepingud seda ka järgivad, kuid sarnaselt UN mudellepingus sätestatule lubatakse artikli 21 alusel paljudes Eesti lepingutes muid tulusid maksustada ka tuluallikariigis. Tuluallikariigis on õigus muid tulusid (sh loteriivõidud jmt) maksustada Islandi, Ameerika Ühendriikide, Aserbaidžani, India, Kanada, Mehhiko, Norra ja Singapuri sõlmitud maksulepingute alusel.

2.2.2. Pensionide maksustamise näited EL väliste riikidega sõlmitud maksulepingute alusel

Sotsiaalkindlustusameti andmete alusel maksti 2014. a aprilli seisuga vanaduspensioni (välislepinguteta) 286 533 inimesele, sh 22 538 ennetähtaegset ja 835 edasilükatud vanaduspensioni⁹². Juhul kui vanaduspensioni makstaks mitteresidendile, siis kas Eestil on õigus seda pensioni maksustada ja millise määraga?

Eestis toimub mitteresidentide tulu maksustamine lihtsustatud reeglite alusel, st piirdudes tavaliselt tulumaksu kinnipidamisega TuMSis ettenähtud korras⁹³. Lihtsustatud korda kasutatakse lähtudes eeldusest, et isiku lõplik tulumaksukohustus määratakse kindlaks tema residentsusriigis⁹⁴. Mitteresidentide maksustamiseks tuleb esmalt kohaldada siseriiklikku õigust ja kui siseriiklik õigus lubab tulu maksustada, tuleb välislepingut rakendada juhul, kui see piirab Eesti maksustamisõigust ja on mitteresidendile soodsam⁹⁵. Juhul kui Eesti seadus näeb ette soodsama maksustamise kui välisleping, rakendatakse Eesti seadust⁹⁶. Tuleb meeles pidada, et välisleping ei kehtesta Eestis maksukohustusi vaid on suunatud Eesti maksustamisõiguse piiramisele⁹⁷.

TuMS lubab mitteresidendile makstavat vanaduspensioni maksustada 21%ga ning sealjuures tuleb tulumaks kinni pidada kogu pensionisummalt arvestamata 4. peatükis toodud tulust tehtavaid mahaarvamisi (maksuvaba tulu ja täiendav maksuvaba tulu pensioni korral). Seega kui pensioni suuruseks oleks 353,20 eurot nagu oli keskmine 2014. a aprillis makstud vanaduspension, lubab TuMS mitteresidendile makstava pensioni korral sellelt kinni pidada

⁹² Sotsiaalkindlustusamet. Eelarve ja statistika. Muud andmed. Riiklik pensionikindlustus 2014. <http://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/muud-andmed-2/> (03.05.2014).

⁹³ L. Lehis (2012), lk 236.

⁹⁴ *Ibid*, lk 236.

⁹⁵ *Ibid*, lk 234.

⁹⁶ *Ibid*, lk 234.

⁹⁷ *Ibid*, lk 234.

tulumaksu 21% ehk 74,17 eurot ja pensioni saajale laekuks selle võrra väiksem summa pangakontole⁹⁸.

Juhul kui pensioni saajaks on isik, kes on resident mõnes riigis, kellega Eestil on sõlmitud maksuleping, tuleb pensioni väljamaksmisel kohaldada maksulepingut, kui selle sätted on isikule soodsamad. Selle jaoks on aga esmalt vaja tuvastada millise riigi residendiga on tegu ja millise artikli alla tehtav pensioni väljamakse maksulepingus kuuluks.

Autori hinnangul kuulub vanaduspension, mis makstakse riikliku pensionikindlustuse seaduse ja välislepingu alusel maksustamisele mudellepingu artikli 18 alusel. Sellisel juhul mudellepingu järgi oleks maksustamisõigus ainult residentsusriigil ja Eestil puuduks õigus tulumaksu kinni pidada.

Autor on arvamusel, et Albaania, Araabia Ühendemiraatide, Armeenia, Aserbaidžani, Bahreini, Gruusia, India, Jersey, Kasahstani, Lõuna-Korea, Makedoonia, Man'i saare, Moldova, Norra, Singapuri, Šveitsi, Tai, Türgi, Türkmenistani, Ukraina, Usbekistani ja Valgevene maksulepingute puhul on vanaduspensionide maksustamisõigus ainult residentsusriigil ja Eesti ei või tehtavalt väljamakselt tulumaksu kinni pidada. Serbia residendile makstavalt vanaduspensionilt võib Eesti tulumaksu kinni pidada, kui residentsusriik seda tulu ei maksusta. Seega kui Eesti soovib Serbia residendile tehtavat väljamakset tulumaksuga maksustada, on vaja teada, et Serbia seda tulu ei maksusta.

Hiina, Islandi, Iisraeli ja Mehhiko maksulepingud sisaldasid artiklis 18 ka seda põhimõtet, et maksustamisõigus on allikariigil, kui väljamakse tehakse sotsiaalkindlustusseaduste alusel. Riikliku pensionikindlustuse seadus asetub autori hinnangul kaheldamatult sotsiaalkindlustusseaduse mõiste alla ja seega on nende riikide residentidele makstavate vanaduspensionide puhul maksustamisõigus Eestil, maksumäära osas piiranguid ette nähtud ei ole ja seetõttu võib Eesti maksustada 21%ga.

Juhul kui selline vanaduspension makstaks Ameerika Ühendriikide residendile, tuleks kohaldamisele artikli 18 lg 2, mille kohaselt on samuti maksustamisõigus ainult Eestis, sest pension tehakse lepinguosalise riigi sotsiaalkindlustuse seadusandluse alusel.

⁹⁸ Sotsiaalkindlustusamet. Eelarve ja statistika. Muud andmed. Riiklik pensionikindlustus 2014. <http://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/muud-andmed-2/> (03.05.2014).

Kanada maksulepingu artikli 18 lg 1 kohaselt võib teise lepinguosalise residendile makstavat pensioni maksustada residendiriik, aga juhul kui pensionisumma ei oleks maksustatavaks tuluks väljamaksja riigis, kui isik oleks selle resident, tuleb see maksust vabastada ka residentsusriigis. Kui vanaduspensioni makstaks Eesti residendile, oleks võimalik kohaldada maksuvaba tulu sätteid ja seetõttu oleks osa vanaduspensionist tulumaksust vabastatud. Autor arwab, et kui siin järgida sõna-sõnalt maksulepingut, siis kuuluks osa sellisest Kanada residendile makstavast vanaduspensionist Kanadas ka maksust vabastamisele. Samas on kaheldav, kas maksulepingu sõlmimisel peeti silmas ka osalist tulumaksust vabastamist ja kui mõistlik ning halduslikult loogiline oleks selliste erandite arvestamine välisriikidest saadavate pensionide puhul. Kanada maksulepingu lg-s 2 on märgitud, et „pensionid, mis tekivad lepinguosalisel riigis ja mida makstakse teise lepinguosalise riigi residendile, võidakse maksustada ka riigis, kus nad tekivad ja vastavalt selle riigi seadusele“ ning on pandud piirangud „perioodilistelt pensionimaksetelt, mis ei ole sotsiaalkindlustushüvitused“ võetavale maksu määrale. Vanaduspension on RPKS § 5 alusel üks riikliku pensioni liikidest ning RPKS § 2 sõnul on riiklikuks pensioniks „solidaarsuspõhimõttele tuginev igakuine rahaline sotsiaalkindlustushüvitis“. Seega kui vanaduspension on sotsiaalkindlustushüvitis, siis lg-s 2 toodud piirang ei kehti ja allikariik (st siinkohal Eesti) võib sellist väljamakset maksustada vastavalt oma riigi seadustele.

2014. a aprilli seisuga maksti (välislepinguteta) 1526 inimesele välja väljateenitud aastate pensioni⁹⁹. Eesti residendile sellise pensioni maksmisel on maksumääraks 21% ja lisaks saab arvestada maksuvaba tulu ja täiendavat maksuvaba tulu pensioni korral. Mitteresidendile makstava pensioni korral maksuvaba tulu ja täiendavat maksuvaba tulu pension korral väljamakse tegemisel arvestada ei saa. Väljateenitud aastate pensioni saamise õigus on VAPS § 2 lg 2 alusel nt politseiametnikel. VAPS § 11 alusel toimub väljateenitud aastate pensioni määramine, maksmine, ümber arvutamine ja indekseerimine RPKSis sätestatud korras. Sellest tulenevalt on autori hinnangul tegemist sotsiaalkindlustusseaduse alusel tehtava väljamaksega ja kui mõni maksuleping annab sellise pensioni puhul maksustamisõiguse allikariigile, on Eestil õigus sellist pensioni selle maksulepingu alusel maksustada vastavalt TuMSile, kui maksulepingus ei ole ette nähtud täiendavaid piiranguid.

Samas on autor arvamusel, et selliste pensionide maksustamine võib artikli 18 asemel hoopis kuuluda artikli 19 lg 2 alla, sest seal on kirjas järgmine: „pension, mida lepinguosaline riik,

⁹⁹ Sotsiaalkindlustusamet. Eelarve ja statistika. Muud andmed. Riiklik pensionikindlustus 2014. <http://www.sotsiaalkindlustusamet.ee/muud-andmed-2/> (03.05.2014).

allüksus või kohalik omavalitsus maksab või mida nende loodud fondidest makstakse isikule selle riigi, allüksuse või omavalitsuse teenistuses oleku eest, maksustatakse ainult selles riigis. Nimetatud pension maksustatakse ainult teises lepinguosalises riigis, kui isik on selle riigi resident ja kodanik.“ Politseis töötamine kuulub vaieldamatult riigiteenistuse alla ja selle artikli kohaselt võiks Eestist makstav väljateenitud aastate pension, mis makstakse endisele politseiametnikule olla maksustatav ainult Eestis, kui makse saaja ei ole teise riigi resident ja kodanik. Juhul kui sellise pensioni saaja on teise riigi resident ja kodanik, on maksustamisõigus ainult residentsusriigil.

Eelmises lõikes toodud maksustamine kehtiks Ameerika Ühendriikide, Armeenia, Aserbaidžani, Gruusia, Hiina, Iisraeli, India, Islandi, Kasahstani, Lõuna-Korea, Mehhiko, Moldova, Serbia, Singapuri, Šveitsi, Tai, Ukraina, Usbekistani ja Valgevene residentide puhul.

Ka OECD mudellepingu kommentaarid toetavad autori mõtet selles osas, et isegi juhul kui tegemist on sotsiaalkindlustuse seaduse alusel makstava pensioniga, kuulub riigiteenistuse eest selline saadav pension maksustamisele siiski artikli 19 lg 2 kohaselt (muidugi juhul, kui tegemist ei ole artikli 19 lg 3 alla kuuluva juhtumiga).¹⁰⁰

Samas on mudellepingu kommentaarides toodud artikli 18 all mõte, et mõni riik võib pidada kõiki avalikest pensioniskeemidest väljamakstavaid pensione, mis on sotsiaalkindlustussüsteemi üks osa, sarnaseks riigiteenistuse eest makstavate pensionidega ja sellisel juhul soovitakse peab maksustamisõigus olema ainult allikariigil. Kommentaarid soovitavad sellise vaatega riikidel lisada oma maksulepingute artiklisse 18 lg-na 2 lause, mis ütleks, et olenemata lg-st 1 võidakse pensionid ja muud seda laadi tasu, mis makstakse sotsiaalkindlustusseadusandluse alusel, maksustada allikariigis. Ning juhul kui soovitakse anda allikariigile maksustamise ainuõigust tuleb lause struktureerida nii, et „võib maksustada allikariigis“ asemel on „maksustab allikariik“.¹⁰¹

Selline lisasäte on Hiina, Islandi, Iisraeli, Mehhiko ja Ameerika Ühendriikidega sõlmitud maksulepingutes, mistõttu nende riikide residentidele makstavate politseiametniku väljateenitud aastate pension puhul on vaatamata artikli 19 lg-le 2 (ja seal toodud residentsusriigile antavatele maksustamisõigustele) maksustamisõigus hoopis allikariigil.

¹⁰⁰ OECD, *op. cit.*, lk 282.

¹⁰¹ *Ibid*, lk 282-283.

Türgi maksulepingu artikli 19 lg 1 kohaselt kuulub selline pension maksustamisele ainult tuluallikariigis ja seda ka juhul, kui saajaks on teise lepinguosalise riigi resident ja kodanik. Nimelt puudub Türgi maksulepingus vastav punkt, mis annab riigiteenistuse eest saadava pensioni maksustamisõiguse ainult residentsusriigile, kui saaja on ka selle residentsusriigi kodanik.

Kui väljateenitud aastate pensioni makstaks endisele politseiametnikule, kes on Albaania, Araabia Ühendemiraatide, Bahreini, Jersey, Makedoonia, Man'i saare, Norra või Türkmenistani resident, kohalduks ikkagi artikkel 18, sest nendes maksulepingutes ei kuulu artikli 19 alla riigiteenistuse eest saadavad pensionid ja seega on maksustamisõigus ainult residentsusriigil. Samuti Kanada lepingus ei kuulu pensionide maksustamine artikli 19 alla ja kohaldamisele tuleb artikkel 18 (vt käesolevas alapeatükis eespool).

Antud alapeatükis analüüsis autor I samba pensionide maksustamist, kuid võib tekkida ka olukord, kus väljamakse tehakse isikule kohustuslikust kogumispensionist ehk II sambast või täiendavast kogumispensionist ehk III sambast. Autor on arvamisel, et II ja III sambast tehtavate väljamaksete maksustamine võib kuuluda nii artikli 18, 19 kui ka 21 alla, kuid täpsema analüüsi viib autor läbi alapeatükis 3.2.

Kokkuvõtvalt võib öelda, et EL väliste riikidega sõlmitud maksulepingute alusel on võimalik maksulepingutes leida sarnasusi ja enamus sõlmitud maksulepingutest kattuvad teineteisega mingil määral. Kuivõrd enamus neist maksulepingutest järgib mudellepingut, võib öelda, et enamuse nende maksulepingute põhjal võib artikli 18 alusel pensione maksustada vaid residendiriik ja artikli 19 lg 2 alusel samuti ainult residentsusriik, kui saajaks on isik, kes on residentsusriigis ka kodanik.

3. Pensionide maksustamine EL õiguse ja EL liikmesriikidega sõlmitud maksulepingute alusel

3.1. Pensionide maksustamine EL õigusest tulenevalt

Käesolevas alapeatükis kirjeldab autor lühidalt EL õigusest tulenevaid põhimõtteid, millele tuleb pensionide maksmisel ja maksustamisel tähelepanu pöörata, toob välja põhjendused miks otsustas Euroopa Kohus (edaspidi: EK) kohtuasjas nr C-39/10 just nii ning selgitab sellest tulenenud TuMSi muudatuste tulemusi.

Kui ei ole välja toodud teisiti, kasutab autor antud alapeatükis (ja ka töös) lihtsuse mõttes nimetust Euroopa Liit ja EL õigus, kuigi juriidiliselt võib tegemist olla ka Euroopa ühendus(t)e ja Euroopa Ühenduse õigusega.

Fakt, et EL riikidel on otsese maksustamise osas suveräänsus tähendab seda, et ELis ei ole ühtset pensionide maksustamist käsitlevat õigusakti ja suure tõenäosusega see lähiajal ka ei muutu. On tõenäolisem, et pensionide maksustamise osas pigem koordineeritakse süsteeme ja reegleid, kui et luuakse ühetaoline EL ülene maksustamine¹⁰².

Eesti Vabariigi põhiseaduse täiendamise seaduse § 2 kohaselt kohaldatakse Eesti kuulumisel Euroopa Liitu Eesti Vabariigi põhiseadust, arvestades liitumislepingust tulenevaid õigusi ja kohustusi, st liitumislepinguga võttis Eesti endale kohustuse täita ühenduse õigusakte¹⁰³. Eesti on EL täieõiguslik liige alates 1. maist 2004, mil jõustus ühinemisleping¹⁰⁴.

EL asutati Maastrichti lepinguga (jõustus 1. novembril 1993. a), millega muudeti juba olemasolevaid Euroopa ühenduste (Euroopa Sõe- ja Teraseühendus, Euroopa Aatomienergiaühendus ja Euroopa Majandusühendus) asutamislepinguid¹⁰⁵.

¹⁰² Stevens, L. Pension systems in the European union: competition and tax aspects. The Hague; London; Boston: Kluwer Law International 1999, lk 16.

¹⁰³ L. Lehis (2012), lk 41.

¹⁰⁴ Laffranque J. Euroopa Liidu õigussüsteem ja Eesti õiguse koht selles. Tallinn: Kirjastus Juura 2006, lk 58.

¹⁰⁵ *Ibid*, lk 32-33, 37.

EL esmase õiguse moodustavad omaaegsed ühenduste asutamislepingud ja neid muutvad lepingud ning liitumisaktid, teisese õiguse aga ühenduse institutsioonide (eelkõige nõukogu ja komisjoni) määrused ja direktiivid ning lisaks neile kahele on olemas ka nõ *soft law* (soovitused, resolutsioonid, arvamused jne), millel otsest õigusjõudu küll pole, kuid millega tuleb praktikas siiski arvestada.¹⁰⁶

Lisaks eeltoodule on oluline roll ka EK kohtuotsustel. EK kontrollib talle esitatud taotluste põhjal (oma pädevuse raames), kuidas liikmesriigid ja ka EL institutsioonid kohaldavad EL õigust ning tõlgendab EL õigust ja seda edasi arendades loob sisuliselt ka uusi õiguse põhimõtteid¹⁰⁷.

EK mõju uute põhimõtete loomisel näitlikustab EK otsus asjas *Costa vs Enel* vastu. Nimelt kuigi Euroopa Majandusühenduse leping ei sisaldanud ühtegi sätet, mis oleks sätestanud ühenduse õiguse ülimuslikkuse siseriikliku õiguse üle, võttis EK otsusega asjas *Costa vs Enel* vastu „ühenduse (EL) õiguse ülimuslikkuse põhimõtte“, mille kohaselt on EL õigusnormid alati ülimuslikud liikmesriigi õigusnormide suhtes. Selle põhimõtte tõttu tuleb siseriikliku ja EL õigusnormi omavahelise vastuolu korral kohaldada EL õigusnormi (mis aga ei muuda siseriiklikku normi automaatselt kehtetuks). EK otsuse kohaselt õnnestunuks see, kui ühenduse õigus oleks olnud allutatud, alamalseisev liikmesriikide siseriikliku õiguse suhtes, Euroopa Majandusühenduse lepingus sätestatud eesmärgi, ühise turu loomise, täitmist.¹⁰⁸

Põhiline alusdokument, mida EL õiguse puhul tuleb järgida, on Euroopa Liidu toimimise leping (edaspidi: ELTL) ning kuigi tulumaksualase ühtlustamise kohta selles lepingus erisätteid ei ole, on olemasolevad direktiivid välja antud vastavalt sätetele, millele vastab kehtiva ELTL-i artikkel 115. Tulumaksu valdkonnas on eelkõige aga vaja arvestada asutamislepingu põhivabaduste sätetega ja ka Euroopa Kohtu poolt nendele sätetele antud tõlgendustega.¹⁰⁹

ELTL artikkel 115 (endine Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikkel 94) ütleb, et „ilma et see piiraks artikli 104 kohaldamist, annab nõukogu komisjoni ettepaneku põhjal ning pärast

¹⁰⁶ L. Lehis (2012), lk 41.

¹⁰⁷ Laffranque, *op. cit.*, lk 212.

¹⁰⁸ *Ibid*, lk 35, 291-292. Craig, P. EC law: text, cases and materials. Oxford: Clarendon Press; New York: Oxford University Press 2008, lk 344. Euroopa Kohtu 15. juuli 1964. aasta otsus kohtuasjad 6/64: *Flaminio costa v. E.N.E.L*, EKL 1964, lk 585.

¹⁰⁹ L. Lehis (2012), lk 41.

konsulterimist Euroopa Parlamendi ning majandus- ja sotsiaalkomiteega ühehäälselt direktiive liikmesriikide niisuguste õigus- ja haldusnormide ühtlustamiseks, mis otseselt mõjutavad siseturu rajamist või toimimist.“

EL materiaalse õiguse alla kuuluvad EL neli põhivabadust: isikute vaba liikumine, asutamisvabadus ja teenuste osutamise vabadus, kaupade vaba liikumine ning maksete ja kapitali vaba liikumine.¹¹⁰

Need neli põhivabadust hõlmavad enda alla siis kaks põhiõigust: liikuda piiriülevalt (nii isikute kui kaupade/teenuste osas) ja keeld diskrimineerida kedagi tema rahvuse või päritolu tõttu.¹¹¹

ELTL-st tulenevat nii majanduslikult kui sotsiaalselt keskse tähendusega põhivabadust „töötajate vaba liikumine“ (ELTL artiklid 45-48) on arendatud edasi ELi teiste õigusaktide ning EK praktikaga, mis tegeleb järjekindlalt lepingute artiklite ja teiste õigusaktide tõlgendamisega saavutamaks selle põhivabaduse kehtivust. ELi kodanikel on õigus saada võrdset kohtlemist asukohariigi kodanikega seoses töö saamise, töötingimuste ning kõigi muude sotsiaalsete hüvede ning maksusoodustustega.¹¹²

Töötajate vaba liikumist kohaldatakse üldiselt ka EMP kuuluvates riikides, st Islandil, Liechtensteinis ja Norras. ELi sotsiaalkindlustussüsteemide kooskõlastamisega koostatakse eeskirjad, et kaitsta ELis, Islandil, Liechtensteinis, Norras ja Šveitsis liikuvate inimeste õigusi.¹¹³

Vaba liikumise põhimõtte ei rakendu üldjuhul isikutele, kes asuvad EL-st väljaspool, kuid samas on vaba liikumise ja töötaja vaba liikumise hulka kuuluv ka olukord, kus liimesriigist pärit isik, olles töötanud mõnes kolmandas riigis, võib liikuda tagasi ELi aga kuhugi teise, mitte enda päritolu riiki ja seal tööle asuda kasutades töötajate vabast liikumisest tulenevaid õigusi.¹¹⁴

¹¹⁰ Laffranque, *op. cit.*, lk 258.

¹¹¹ Terra, B.J.M. *European Tax law*. Aalphen aan den rijn:Kluwer Law International 2012, lk 36.

¹¹² Euroopa Komisjon. Tööhõive, sotsiaalküsimused ja sotsiaalne kaasatus. Vaba liikumine – ELi kodanikud. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=457&langId=et> (07.05.2014). Craig, *op.cit.*, lk 789.

¹¹³ Euroopa Komisjon. Tööhõive, sotsiaalküsimused ja sotsiaalne kaasatus. Vaba liikumine – ELi kodanikud. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=457&langId=et> (07.05.2014).

¹¹⁴ Thiel, S. van. *Free movement of persons and income tax law: the European Court in search of principles: an investigation into the constitutionality of income tax laws and tax treaties of the Member states and the potential consequences of the Court's income tax case law*. Amsterdam: IBFD. 2002, lk 190.

Lisaks EL õiguses kehtivatele neljale põhivabadusele, kehtib veel rida erinevaid põhimõtteid, mida tuleb EL õigust kohaldades silmas pidada ja järgida. Antud töö raames on väga oluline võrdse kohtlemise (ehk mittediskrimineerimise, diskrimineerimise keelu) põhimõte. Isikute võrdne kohtlemine ELis on tagatud Euroopa Ühenduse asutamislepingu artiklitega 12 ja 13 ning võrdse kohtlemise põhimõttele viitab ka EL põhiõiguste Harta¹¹⁵. Põhiõiguste harta täiendab Euroopa Nõukogu vastuvõetud Euroopa inimõiguste konventsiooni¹¹⁶.

ELi põhiõiguste harta artikli 21 kohaselt on keelatud igasugune diskrimineerimine, sh diskrimineerimine soo, rassi, nahavärvuse, etnilise või sotsiaalse päritolu, geneetiliste omaduste, keele, usutunnistuse või veendumuste, poliitiliste või muude avamuste, rahvusvähemusse kuulumise, varalise seisundi, sünnipära, puude, vanuse või seksuaalse sättumuse tõttu.

Mittediskrimineerimise põhimõtet rakendades tuleb esmalt teha kindlaks, kas situatsioonid on võrreldavad. Selleks võib võrrelda faktilist piiriülest olukorda hüpoteetilise siseriikliku olukorraga või faktilist piiriülest olukorda hüpoteetilise teise piiriülese olukorraga. Seejärel tuleb määratleda, kas sarnastele olukordadele kehtivad erinevad reeglid või kas erinevatele olukordadele kehtivad samad reeglid (mõlemal juhul toimub põhiõiguste diskrimineerimine).¹¹⁷

Traditsiooniline maksumaksjate liigitus residendid vs mitteresidendid võib mõnikord minna vastuollu tööjõu vaba liikumise põhimõtte reeglitega¹¹⁸. Sellist vastuolu ilmestab mh hästi ka EK otsus kohtuasjas nr C-39/10.

2012. a 10. mail tegi EK otsuse kohtuasjas nr C-39/10, mis puudutas mitteresidendist maksukohustuslaste diskrimineerimist võrreldes residendist maksukohustuslastega. Kohtuotsuse kohaselt rikkus Eesti Vabariik ELTL artiklist 45 ja Euroopa Majanduspiirkonna lepingu artiklist 28 tulenevaid kohustusi, sest ei kohaldanud 15. detsembri 1999. aasta tulumaksuseaduses (muudetud 26. novembri 2009. aasta seadusega) ette nähtud maksuvaba tulu piirmäära

¹¹⁵ Laffranque, *op. cit.*, lk 105-106.

¹¹⁶ Euroopa Parlament. Kõik parlamendist. Inimõigused. Euroopa Liidu põhiõiguste harta. <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/et/0003fbe4e5/Euroopa-Liidu-p%C3%B5hi%C3%B5iguste-harta.html> (07.05.2014).

¹¹⁷ Lang, M. Jt. Introduction to European Tax Law: Direct Taxation. London: Spiramus Press 2008, lk 44.

¹¹⁸ L. Lehis (2012), lk 247.

mitteresidendist pensionäridele, keda seetõttu, et nende pension on liiga väike, elukohaliikmesriigis viimase õigusnormide kohaselt ei maksustata.¹¹⁹

Soomes elava Eesti kodaniku (edaspidi: kaebuse esitaja) esitatud kaebuse kohaselt keeldusid Eesti ametiasutused kohaldamast maksuvaba tulu piirmäära ja lubamast tal maha arvata täiendavat maksuvaba tulu, mille TuMS nägi ette pensioni saavatele residentidele. Hagiavaldusest nähtub, et kaebuse esitaja sai kahte peaaegu samasuurst vanaduspensioni, ühte Eestis ja teist Soomes, kusjuures Eestist saadud pensioni maksustati Eestis tulumaksuga samas kui Soomes teda ei maksustatud, sest tema ülemaailmne kogutulu oli väga väike. Kahe pensioni suurus ületas kokku üksnes vähesel määral TuMSi §-s 23² ette nähtud maksuvaba tulu piirmäära.¹²⁰

ELTL artiklist 45 ja 49 tuleneva võrdse kohtlemise põhimõtte kohaselt ei või tulu saavatelt isikutelt võtta õigust maksusoodustustele ja maksu mahaarvamisoõigusele, mis on ette nähtud residentidele, kui need isikud saavad suurema osa oma tulust tuluallikariigis. Komisjoni 21. detsembri 1993. aasta soovitus 94/79/EÜ artikli 2 lg 1 kohaselt ei tohi liikmesriigid kohaldada teise liikmesriigi residentidele makstavale tulule kõrgemat maksumäära, kui kohaldataks isikule juhul kui tema, tema abikaasa ja lapsed oleksid selle liikmesriigi residentid. Soovituse artikli 2 lg 2 esimese lõigu alusel kehtivad lõikes 1 olevad sätted tingimusel, et artikli 1 lõikes 1 nimetatud tulu, mis kuulub maksustamisele selles liikmesriigis, mille resident füüsiline isik ei ole, moodustab vähemalt 75% selle isiku maksustamisaasta jooksul saadud maksustatavast kogutulust.

EMP lepingu artikkel 28 näeb ette töötajate liikumisvabaduse Euroopa Ühenduse liikmesriikide ja EFTA riikide territooriumil sisuliselt samas sõnastuses, nagu on sätestatud ELTL artiklis 45.

Kohtueelses menetluses leidis Komisjon, et võttes arvesse seda, et asjaomase isiku kogutulu on nii väike, et see ei ületa Soomes residentidele ette nähtud maksuvaba tulu piirmäära, ei tule tal selles liikmesriigis tulumaksu tasuda. Järelikult ei ole tal Soomes tasumisele kuuluva tulumaksu arvutamisel õigust maksu ümberarvutamisele, mille käigus võetaks arvesse Eestis seal makstud pensionilt tasutud tulumaksu. Sellest tulenevalt on Eesti õigusnormidest tulenevalt kaebuse

¹¹⁹ EK otsus 10.05.2012, C-39/10, Euroopa Komisjon vs Eesti Vabariik.

¹²⁰ *Ibid.*

esitajaga analoogses olukorras olevate mitteresidentide maksukoormus suurem kui neil oleks olnud siis, kui nad oleksid saanud kogu oma sissetuleku pensioni näol Eestist.¹²¹

See tähendab, et Komisjon juhtis C-39/10 kaasuses tähelepanu asjaolule (viitega Schumacher'i kaasusele, C-279/93, 1995. a), et kui isiku tulu on nii väike, et residentsusriik teda ei maksusta, siis on ta sarnases olukorras selle isikuga, kes on väljamakse tegevus riigis resident ning seega peab väljamakset tegev riik seda isikut ka oma residentidega võrdselt kohtlema.¹²²

Autor soovib siinkohal juhtida tähelepanu asjaolule, et maksulepingute alusel võib isiku residentsusriigiks olla ka riik, kes teda tegelikult ei maksusta¹²³. Antud kaasuse puhul Soome isikut ei maksustanud, kuid teda peeti ikkagi Soome residentiks.

Komisjon esitas Eestile märgukirja milles palus esitada märkused võimaliku vastuolu kohta siseriikliku õiguse ja EÜ artikli 39 (st ELTL artikli 45) ning EMP lepingu artikli 28 vahel. Eesti väitis vastu, et mitteresidentidele on võimalik kohaldada sama korda, mis residentidele, kui nad saavad Eestis vähemalt 75% oma tulust ja et muudel juhtudel tuleks asjaomase isiku asukohariigil tagada selle isiku kohane maksustamine.

Kõne all oleval perioodil, mil isik hakkas pensioni saama ja tulumaks sellelt Eestis kinni peeti, st alates 2010. a 1. jaanuarist kehtinud TuMSi redaktsiooni § 1 lg 1 kohaselt maksustati tulumaksuga maksumaksja tulu, millest oli tehtud seadusega lubatud mahaarvamised. § 2 lg 1 alusel oli tulumaksu maksjaks ka füüsiline isik ning § 19 lg 2 ja § 29 lg 9 järgi maksustati tulumaksuga saadud pensionid ning selle seaduse § 41 lõike 6 kohaselt peeti tulumaks tuluallikalt kinni. § 28³ kohaselt võis EL liikmesriigi residentist füüsiline isik (esitades Eesti residentist füüsilise isiku tuludeklaratsiooni) teha 4. peatükis (residentist füüsilise isiku tulust tehtavad mahaarvamised) sätestatud mahaarvamisi oma Eestis maksustamisele kuuluvast tulust, kui see isik sai maksustamisperioodil vähemalt 75% oma maksustatavast tulust Eestis.

Selle TuMSi redaktsiooni 4. peatükis sisalduva § 23 alusel arvati residentist füüsilise isiku maksustamisperioodi tulust maha maksuvaba tulu 27 000 krooni ja § 23² alusel veel täiendav

¹²¹ EK otsus 10.05.2012, C-39/10, Euroopa Komisjon vs Eesti Vabariik.

¹²² Raad, v. K. Materials on international & EU tax law. Leiden: International Tax Center. 2012 Volume 2, lk 4021.

¹²³ Lang, M. Jt. Tax Treaty Case Law around the Globe. Wien: Linde. 2011, lk 65.

maksuvaba tulu pensioni korral (maksimaalselt 36 000 krooni maksustamisperioodil, kuid mitte rohkem kui lepinguriigi seaduse alusel makstava pensioni, nimetatud riigi õigusaktides sätestatud kohustusliku kogumispensioni või tulenevalt sotsiaalkindlustuslepingust saadavate pensionide summa ulatuses). § 42 lg 11 kohaselt arvati Eesti Vabariigi poolt residentidele makstava pensionist enne kinnipeetava tulumaksu arvutamist maha maksuvaba tulu ja täiendav maksuvaba tulu pensioni korral.

Seega sisuline erinevus residentide ja mitteresidentide pensionide tulumaksuga maksustamises antud kaasuse puhul oli selles, et kui residentile makstava pensioni korral arvati enne kinnipeetava tulumaksu arvutamist maha maksuvaba tulu ja maksuvaba tulu pensioni korral, siis neid maksuvabastusi (maksuvaba tulu ja täiendav maksuvaba tulu pensioni korral) ei võetud arvesse mitteresidentide (antud juhul Soome residentidele) makstava pensioni korral ehk kinnipeetava tulumaksu summa arvutati neid maksuvabastusi arvesse võtmata. TuMS § 28³ kohaselt võinuks Soome resident teha Eesti residentist füüsilise isiku tulust tehtavaid mahaarvamisi, kui ta oleks vähemalt 75% oma maksustatavast tulust saanud Eestis, mida ta aga antud juhul ei saanud.

Komisjon leidis, et olukord ei ole rahuldav ja esitas Eesti vastu hagi Euroopa kohtusse.

Hagiavalduses väidab komisjon sisuliselt, et kuna mitteresidentist pensionäridele ei kohaldata tulumaksuseaduses sätestatud tulumaksuvabastust juhul, kui nad saavad Eestis vähem kui 75% oma tulust, asetab see seadus niisugused maksukohustuslased seetõttu, et nad on – nagu kaebuse esitaja – kasutanud liikumisvabadust, vähem soodsasse olukorda kui olukord, milles nad oleksid juhul, kui nad ei oleks liikumisvabadust kasutanud. Seega kujutab see seadus endast ELTL artiklis 45 ja EMP lepingu artiklis 28 sätestatud isikute liikumisvabaduse piirangut.¹²⁴

Euroopa Kohtu praktika kohaselt võib ka olukorras, kus maksukohustuslane ei ole elukohaliikmesriigis saanud selle riigi õigusnormide kohaselt mingit maksustatavat tulu, olla tegemist diskrimineerimisega, kui sellise isiku nagu kaebuse esitaja isiklike ja perekondlike asjaolusid ei võeta arvesse ei tema elukohariigis ega töökohaliikmesriigis.¹²⁵

¹²⁴ EK otsus 10.05.2012, C-39/10, Euroopa Komisjon vs Eesti Vabariik.

¹²⁵ *Ibid.*

Samamoodi ei ole sellise isiku olukorras nagu kaebuse esitaja, keda selle tõttu, et tema kogutulu on nii väike, elukohaliikmesriigis selle riigi maksuõigusnormidest lähtuvalt ei maksustata, nimetatud liikmesriigil võimalik arvesse võtta asjaomase isiku võimet makse tasuda ega tema isiklikke ja perekondlikke asjaolusid, eeskätt seda, kuidas mõjutab isikut see, et tema teisest liikmesriigist saadud tulu maksustatakse. Neil asjaoludel asetab selle liikmesriigi, kus kõnealune tulu saadi, keeldumine kohaldada siseriiklikus õiguses ette nähtud maksusoodustust sellised mitteresidentidest maksukohustuslased nagu kaebuse esitaja ebasoodsasse olukorda pelgalt seetõttu, et nad on kasutanud EL toimimise lepinguga tagatud liikumisvabadust.¹²⁶

Kõigest eeltoodust tulenevalt leidis EK, et kuna Eesti Vabariik ei kohalda tulumaksuseaduses ette nähtud maksuvaba tulu piirmäära mitteresidentidest pensionäridele, keda seetõttu, et nende pension on liiga väike, elukohaliikmesriigis viimase õigusnormide kohaselt ei maksustata, siis on ta rikkunud ELTL artiklist 45 ja EMP lepingu artiklist 28 tulenevaid kohustusi.¹²⁷

Peale kohtuotsust on TuMSi muudetud üle 20 korra, millest ligikaudu viiendik oli seotud ka pensionide maksustamisega, kolm neist mitteresidenti pensioni maksustamise ja tuludest tehtavate mahaarvamistega. Praeguses redaktsioonis on mitteresidentidest füüsilise isiku tulust tehtavad mahaarvamised toodud §-s 31¹. Nagu selgitatud ka varasemalt käesolevas töös, on:

- lepinguriigi residentidest füüsilisel isikul õigus teha 4. peatükis sätestatud mahaarvamisi oma Eestis maksustatavast tulust proportsionaalselt selle osakaaluga tema maksustamisperioodi maksustatavas tulus, kui ta sai maksustamisperioodil vähemalt 75% oma maksustatavast tulust Eestis;
- lepinguriigi residentidest füüsilisel isikul õigus teha §-des 23 ja 23² sätestatud mahaarvamisi oma Eestis maksustatavast tulust proportsionaalselt selle osakaaluga tema maksustamisperioodi maksustatavas tulus, kui ta sai maksustamisperioodil vähem kui 75% oma maksustatavast tulust Eestis.

Veebruaris 2008 (ehk ajal mil Komisjon saatis Eesti Vabariigile märgukirja, milles juhtis nimetatud tähelepanu sellele, et mitteresidentidele makstavat pensioni käsitlevad siseriiklikud õigusnormid võivad olla vastuolus ELTL artikliga 45 ja EMP lepingu artikliga 28) kehtinud TuMSi redaktsiooni kohaselt oli mitteresidenti tulust tehtav mahaarvamine toodud §-s 28³, mille kohaselt võis muu EL liikmesriigi residentidest füüsiline isik teha 4. peatükis sätestatud

¹²⁶ EK otsus 10.05.2012, C-39/10, Euroopa Komisjon vs Eesti Vabariik.

¹²⁷ *Ibid.*

mahaarvamisi oma Eestis maksustamisele kuuluvast tulust, kui ta sai maksustamisperioodil vähemalt 75% oma maksustatavast tulust Eestis ja esitas residentist füüsilise isiku tuludeklaratsiooni.¹²⁸

EK kohtuotsuse tegemise ajal ehk mais 2012 kehtinud TuMSi redaktsiooni kohaselt kehtis mitteresidentide tulust tehtavate mahaarvamiste kohta sama § 28³, mis 2008. a veebruaris¹²⁹. 1. jaanuaril 2011. a jõustunud tulumaksuseaduse muudatusega tunnistati § 28³ kehtetuks, täiendati §-i 28² lisades sinna lg-d 2 ja 3 (kehtivad samas sõnastuses ka täna) ning lisati uus paragrahv, st § 31¹, mille lg 3 sõnastust muudeti 1. jaanuarist 2013. a jõustumata hakanud redaktsiooniga, kuid ülejäänud lg-d §-s 31¹ on püsinud samad alates 2011. a algusest.

Seega on peale EK otsust kohtuasjas C-39/10 TuMSi mitteresidendi tulust tehtavate mahaarvamiste osas päris palju muudetud. 2008. a redaktsiooni kohaselt puudusid Eesti mitteresidendil Eestis, nt Soome residentil, kes sai pensioni nii Eestist kui ka Soomest ning kes ei saanud maksustamisperioodil vähemalt 75% oma maksustatavast tulust Eestis, tulust tehtavate mahaarvamiste õigus. Kui selline isik saab pensioni Eestist ja Soomest ligikaudu võrdses osades tänasel päeval, on tal õigus teha §-des 23 (maksuvaba tulu 1728 eurot aastas) ja 23² (täiendav maksuvaba tulu pensioni korral 2520 aastas) sätestatud mahaarvamisi oma Eestis maksustatavast tulust proportsionaalselt selle osakaaluga tema maksustamisperioodi maksustatavas tulus.

Põhiline viga, mida Euroopa (ja rahvusvahelise) maksuõiguse rakendamisel teha võidakse ongi eeldamine, et residentid ning mitteresidendi on automaatselt erinevas olukorras. See võib nii olla OECD mudellepingu põhjal ja maksulepingute tõlgendamisel, kuid EL õiguses võib olla, et mitteresidentide erinev kohtlemine kuulub kaudse diskrimineerimise alla, sest mitteresidentid on tavapäraselt ka teise riigi kodanikud. Lisaks sellele on EK praktikas palju näiteid, kus mitteresidente tuleb kohelda sarnaselt residentidele, sest mitteresidentist füüsilised isikud on objektiivsete asjaolude põhjal sarnases olukorras residentidega. Kohtulahendeid analüüsides võib jõuda järeldusele, et mahaarvamiste tegemise õiguse peab tagama allikariik, kui mahaarvamisi ei ole võimalik teha riigis, kus isik on resident ja siinkohal ei ole määravaks kui suure osa oma tuludest isik allikariigis teenib.¹³⁰

¹²⁸ Tulumaksuseadus. Vastu võetud 15.12.1999, RT I 1999, 101, 903; RT I 2007, 44, 318.

¹²⁹ Tulumaksuseadus. Vastu võetud 15.12.1999, RT I 1999, 101, 903, RT I 2009, 62, 405.

¹³⁰ Uustalu E. Mitteresidentist pensionärid maksuseaduste hammasrataste vahel, MaksuMaksja 11, 2008.

EK kohtuasjale nr C-39/10 on viidatud ka Eesti Riigikohtu halduskolleegiumis 22.04.2013 tehtud otsuses nr 3-3-1-50-12. Antud kaasuses esitas Soomes töötav ja Eestist vanaduspensioni saav isik kaebuse, milles palus tunnistada õigusvastaseks Sotsiaalkindlustusameti tegevuse, mis seisnes kogu temale makstava pensioni maksustamises 21%ga. Kaebaja hinnangul rikuti tema pensioni Eestis tulumaksuga maksustamisel topeltmaksustamise keeldu.

Eesti ja Soome vahelise maksulepingu artikli 18 lg 2 p a kohaselt kuulub selline pension maksustamisele ainult allikariigis ehk antud juhul Eestis ning artikli 23 lg 1 kohaselt võimaldab Soome mahaarvestuse selle isiku tulumaksust summas, mis vastab Eesti makstud tulumaksule. Seega juhul kui Soome on määranud kaebaja pensionilt tulumaksu, on see vaidlustatav siiski Soomes.

Riigikohus leidis, et tegemist oli Soome residendiga ning kuivõrd Eesti TuMS lubas mitteresidendile makstavat pensioni tulumaksuga maksustada, tuli kohaldamisele ka Soomega sõlmitud maksuleping, mille kohaselt oli Eestil sellise tulu maksustamisõigus.¹³¹

Isik sai Soomest ka palgatulu (18701 eurot ja 93 senti aastas, st keskmiselt 1558,49 eurot kuus), Eestis määratud pension oli alates 8. märtsist 2009. a 4820 krooni kuus ja alates 1. aprillist 2009. a 5054 krooni kuus. Pensioni väljamaksmist alustati 2010. aastal, seega algas vaidlusalune periood 2010. a. Sellel ajal kehtinud TuMSi redaktsiooni § 28³ alusel oli EL liikmesriigi residendist isikul õigus teha 4. peatükis sätestatud mahaarvamisi oma Eestis maksustamisele kuuluvast tulust, kui ta sai vähemalt 75% oma maksustatavast tulust Eesti ja esitas residendist füüsilise isiku tuludeklaratsiooni. 2011. a kehtima hakanud TuMSi redaktsiooni kohaselt oli §-s 31¹ ette nähtud võimalused teha mahaarvamisi Eestis nii juhul, kui vähemalt 75% maksustatavast tulust oli saadud Eestis kui ka juhul, mil Eestis saadi alla 75% maksustatavast tulust. Mahaarvamiste kasutamiseks pidi lepinguriigi füüsilisest isikust resident esitama residendist füüsilise isiku tuludeklaratsiooni. Kuivõrd mitteresidendi puhul on võimalik mahaarvamisi rakendada võttes arvesse maksustamisperioodi kogutulu ja see saab selguda alles pärast maksustamisperioodi lõppu ning kaebus halduskohtule esitati enne seda, kui Maksu- ja Tolliametile tulnuks esitada 2010.a tuludeklaratsioon ning residendiriigi maksuhalduri lõplik tõend (või lisaks sellele ka tulu saamise riigi maksuhalduri tõend), leidis kohus, et Sotsiaalkindlustusamet ning Maksu- ja Tolliamet ei rikkunud 2010. aastal kaebaja õigusi. Ka

¹³¹ Riigikohtu otsus, 22.aprill 2013, HA 3-3-1-50-12.

ajal, mil juba oli võimalik esitada 2010. a tuludeklaratsiooni, kaebaja seda ei teinud. Riigikohus leidis, et EK otsus kohtuasja C-39/10 asjassepuutuvus selles asjas oli problemaatiline kuivõrd C-39/10 kohtuasjas oli tegemist olukorraga, kus Soomes isiku tulu ei maksustatud kuivõrd tema maailmatulu oli liiga väike ning kahe pensioni (Eesti ja Soome) suurus kokku ületas vaid vähesel määral TuMS §-s 23² ettenähtud maksuvaba tulu piirmäära. Antud kaasuses on aga tegemist pensioni maksustamisega olukorras, kus isik sai Soomes töötasu, mida Soome maksustab. Riigikohus jättis kassatsioonkaebuse rahuldamata (ja ringkonnakohtu otsuse muutmata).¹³²

3.2. Pensionide maksustamine EL liikmesriikidega sõlmitud maksulepingute alusel

Eestil on sõlmitud ja jõustunud maksulepinguid 56 riigiga, kellest 27 on Euroopa Liidu liikmesriigid. Esimesed hetkel Euroopa Liitu kuuluvad riigid, kellega Eestil maksulepingud jõustusid olid Soome ja Taani (30.12.1993). Viimane hetkel EL-s olev riik, kellega Eestil maksuleping jõustus, on Küpros (01.01.2014).¹³³

Hetkel on Eestil ettevalmistamisel olevaid lepinguid 7 riigiga, kellest EL kuuluvaid on ainult üks – Luksemburg ja sellegi puhul on sõlmimisel uus leping. Hetkel kehtiv leping Luksemburgiga jõustus 23.01.2007, kuid parafeeritud oli see juba 25.04.2002, praegu on leping parafeeritud 20.09.2012.¹³⁴

EL kandidaatriikidest ei ole meil jõustunud või isegi läbirääkimisi pooleli maksulepingu sõlmimiseks Montenegroga. Teiste EL kandidaatriikidega (Island (EMP liige), Makedoonia, Serbia, Türgi) on Eestil jõustunud maksulepingud, samuti on potentsiaalsetest kandidaatriikidest Eestil olemas maksuleping Albaaniaga. Potentsiaalsetest EL kandidaatriikidest ei ole Eestil isegi pooleli maksulepingu sõlmimist Bosnia-Hertsegoviina ega Kosovoga.¹³⁵

Käesolevas alapeatükis on vaatluse all EL liikmesriikidega sõlmitud ja jõustunud maksulepingud. Kandidaatriikide või potentsiaalsete kandidaatriikidega jõustunud maksulepingud olid vaatluse all alapeatükis 2.2, kus käsitleti pensionide maksustamist EL väliste riikidega sõlmitud maksulepingute alusel.

¹³² Riigikohtu otsus, 22.aprill 2013, HA 3-3-1-50-12.

¹³³ Rahandusministeerium. Maksu- ja tollipoliitika, Topeltnmaksustamise vältimise lepingud. <http://www.fin.ee/81502/> (21.10.2013)

¹³⁴ *Ibid.*

¹³⁵ *Ibid.*

Artikli 18 osas järgivad Austria, Belgia, Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Kreeka, Leedu, Läti, Poola, Portugali, Prantsusmaa, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia ja Tšehhi OECD mudellepingu artikli 18 sõnastust. Nimetatutest on vaid Belgia maksulepingus lg-s 2 kirjas, et lepinguosalise riigi sotsiaalkindlustusseadusandluse alusel või sotsiaalhoolekande eesmärgil loodud riikliku süsteemi alusel makstavat pensioni või perioodilisi või mitteperioodilisi toetusi võib maksustada tuluallikariigis.

Hollandi, Iirimaa ja Suurbritannia maksulepingud erinevad mudellepingu artiklist 18 sellega, et neis on artikli 18 alla toodud ka annuiteetide maksustamine. Sarnaselt pensioni ja muu seda laadi varasema töötamise eest saadava tasuga maksustatakse ka lepinguosalise riigi residendile makstavad annuiteetid residentsusriigis. Artikli 18 lg-s 2 on toodud annuiteedi mõiste, mis autori hinnangul sobib hästi Eesti II ja III sambast tehtavate väljamaksetega. Nt Iiri maksulepingus on märgitud, et „mõiste „annuiteet“ tähistab perioodiliselt kindlaksmääratud ajal eluajal või teatud määratud ajavahemikel makstavat fikseeritud summat kohustusega sooritada neid makseid vastutasuks varem tehtud sissemaksele rahas või rahalises väärtuses“. Hollandi maksulepingus on veel täiendavalt välja toodud, et kui tasu ei maksta perioodiliselt ja seda makstakse varasemalt tehtud töö eest või kui annuiteetide asemel makstakse ühekordne väljamakse, siis võib seda väljamakset maksustada ka allikariik ning samamoodi võib pensioni või muud väljamakset maksustada allikariik, kui väljamakse tehakse sotsiaalkindlustussüsteemi alusel.

Luksemburgi, Malta, Rumeenia ja Ungari maksulepingud sisaldavad lisaks mudellepingu artikli 18 näidissõnastusele veel lõiget, mille alusel on sotsiaalkindlustusseaduse alusel väljamakstavate pensionide ja muude seda laadi tasude maksustamise õigus ainult tuluallikariigil. Luksemburgi maksulepingu artiklisse 18 on lisatud veel kolmaski lõik, mille alusel on maksustamisõigus ainult allikariigil, kui (pensioni või muu seda laadi hüvitise) väljamakse (sh ühekordsed) tehakse skeemist, kuhu saaja on teinud või tema nimel on tehtud sissemakseid ja kas need sissemaksed või väljamaksed on väljamaksja riigis selle seaduste alusel maksustatavad. Ungari maksuleping täpsustab lg-s 2, et ei ole oluline, kas tehtavad maksed on perioodilised või ühekordsed, ikkagi on sotsiaalkindlustusseaduse alusel makstavate summade puhul maksustamisõigus ainult tuluallikariigil. Rumeenia maksulepingusse on täiendavalt lisatud annuiteedi maksustamine (sarnaselt pensioni ja muude seda laadi tasudega), st maksustamisõigus annuiteedi puhul on ainult residentsusriigil.

Bulgaaria, Küprose ja Rootsi maksulepingute artikkel 18 on kõige lühem ja vähemate eranditega. Kõikide nende maksulepingute puhul on lepinguosalise riigi residendile makstud pension või muu seda laadi tasu maksustatav ainult residentsusriigis. Puuduvad viited avaliku teenistuse alusel saadud pensionidele (mudellepingu näite puhul viide artikli 19 lg-le 2), sotsiaalkindlustuse seadusandlusele jmt-le. Küprose maksulepingus on „muu seda liiki tasu ees“ ka sõnad „varasema töötamise eest saadav“. Bulgaaria maksuleping annab pensioni ja lepinguosalise riigi sotsiaalkindlustussüsteemi riikliku kava kohaselt tehtud muu seda laadi väljamakse maksustamisõiguse ainult allikariigile. Rootsi inglisekeelse maksulepingu verisooni „muu sarnase tasu“ on samuti sõnad "varasema töötamise eest", eestikeelses versioonis varasemat töötamise nõuet märgitud ei ole. Samuti on Rootsi maksulepingu artikli 18 lg-sse 1 toodud annuiteet, mille maksustamisõigus on ainult residentsusriigil. Juhul aga kui residentsusriik lg-s 1 toodud väljamakseid põhiliselt ei maksusta, võib neid maksustada allikariik. Lg-s 2 on toodud, et lepinguosalise riigi sotsiaalkindlustuse seadusandluse alusel või mõne muu lepinguosalise riigi poolt sotsiaalse heaolu tagamiseks loodud riikliku korra alusel või kompensatsioonina riikliku teenistuse osutamise eest makstud pensionid ja muud toetused (nii perioodilised kui ühekordsed kompensatsioonid) maksustatakse ainult tuluallikariigis.

Soome maksulepingu artikli 18 lg 1 järgib mudellepingu artikli 18 sõnastust mõningase erandiga – nimelt on sealt välja jäetud „muu seda laadi tasu“ ja selle asemel on lisatud annuiteedid (mõiste definitsioon on artikli 18 lg-s 4). Lg 3 kohaselt võidakse lepinguosalise riigi residendile, kes oli varasemalt teise lepinguosalise riigi resident, makstavad pensionid, annuiteedid ja muud sarnased tasud maksustada endises residentsusriigis, aga sellisel juhul ei tohi maksumäär ületada 15% makse kogusummast. Samas on ka märgitud, et see lõige ei kehti kui isik on kodakondsuseta või praeguse residentsusriigi kodanik samal ajal olemata endise residentsusriigi kodanik. Lg 2 ütleb, et olenemata lg-st 1 ja 3 ja olenevalt artikli 19 lg-st 2 maksustatakse sotsiaalkindlustuse seadusandluse või mõne muus sotsiaalse heaolu tagamiseks loodud riikliku korra alusel pensionid ja muud toetused ainult tuluallikariigis ning et annuiteedid, mis makstakse teise lepinguosalise riigi residendile vabastatakse residentsusriigis maksust kui need oleksid vabastatud tuluallikariigis juhul kui saaja oleks seal resident.

Taani maksuleping sarnaneb väga Soome maksulepingule, kuid seal puudub Soome maksulepingus lg-s 2 punktis b toodud erisus annuiteetide maksustamise kohta (residentsusriik vabastab maksust, kui need oleksid maksust vabastatud, kui saaja oleks tuluallikariigi resident).

Artikli 19 osas on EL riikidega sõlmitud enamus maksulepingutes kasutusel mudellepingule väga lähedane sõnastus: Igasuguse pensioni ja muu sarnase tasu maksustamisõigus on allikariigil, kui lepinguosaline riik, selle allüksus või kohalik omavalitsus maksab või mida nende loodud fondidest makstakse isikule töötamise eest selle riigi või kohaliku omavalitsuse ametiasutuses. Selline pension maksustatakse ainult residentsusriigis, kui pensioni saaja on selles residentsusriigis ka kodanik. Juhul kui selline töötamine on olnud seotud äritegevusega, maksustatakse pension ja muu sarnane tasu pensioni artikli ehk artikli 18 alusel. Austria, Belgia, Hispaania, Hollandi, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Leedu, Luksemburgi, Läti, Malta, Poola, Portugali, Prantsusmaa, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Suurbritannia, Taani, Tšehhi ja Ungari maksulepingutes ei ole erinevalt mudellepingu näidissõnastusest artiklis 19 lg-s 2 mainitud „muu (seda laadi) tasu“. Prantsusmaa maksulepingu järgi on residentsusriigil maksustamisõigus, kui saajaks on isik, kes on ühtlasi kas residentsusriigi kodanik, aga ei ole allikariigi kodanik. Saksamaa maksulepingus on veel artiklis 19 lg-na 4 kirjas, et Saksamaa poolt makstavad perioodilised või mitteperioodilised kompensatsioonilised väljamaksud sõjategevuse või eelneva poliitilise tagakiusamise tagajärjel saadud vigastuste või kahjustuste eest maksustatakse ainult Saksamaal.

Eesti sõlmitud maksulepingute seas leidub neidki, kus pensionide maksustamine ei kuulu üldse artikli 19 alla. Nendeks on järgmiste Bulgaaria, Küprose ja Rootsi sõlmitud maksulepingud.

Paljude Eesti sõlmitud maksulepingute artikli 21 kohaselt lubatakse muid tulusid maksustada ka tuluallikariigis (sarnaselt UN mudelile). Tuluallikariigis on õigus muid tulusid (sh loteriivõidud jmt) maksustada Belgia, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Luksemburg, Läti, Malta, Portugal, Rootsi, Slovakkia, Soome, Suurbritannia ja Taaniga sõlmitud maksulepingute alusel.

Paljuski kattub EL väliste riikidega sõlmitud maksulepingute sisu EL liikmesriikidega sõlmitud maksulepingute sisuga. Nii võib alapeatükis 2.2 toodud Gruusia maksulepingu ja artikli 18 alusel maksustamise võrdsustada Austria, Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Kreeka, Leedu, Läti, Poola, Portugali, Prantsusmaa, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia ja Tšehhiga sõlmitud maksulepingute artikli 18 alusel maksustamisega ning arvestada, et vanaduspensionide maksustamise õigus on ainult residentsusriigil.

Belgia maksulepingu puhul peab teadma, et maksuleping annab sellise pensioni puhul maksustamisõiguse ka tuluallikariigile ehk Eestile. Erinevalt Belgia maksulepingust antakse

sotsiaalkindlustusseaduse alusel makstud pensionide ja seega ka vanaduspensionide maksustamisõigus ainult tuluallikariigile Luksemburgi, Malta, Rumeenia, Ungari, Soome ja Taani maksulepingute artikli 18 alusel.

Ka Bulgaaria maksulepingu alusel kuulub vanaduspension maksustamisele ainult tuluallikariigis. Samas Küprose, Iiri ja Suurbritannia maksulepingute alusel on sellise pensioni maksustamisõigus ainult residentsusriigil ja seega Küprose residendile vanaduspensionit maksustada Eestil sealt tulumaksu kinni pidada ei tohi. Rootsi maksulepingu alusel on jällegi Eestil õigus maksustada vanaduspensionit. Ka Hollandi maksulepingust tulenevalt on Hollandi residendile makstava vanaduspensionit puhul antud tuluallikariigile ehk Eestile võimalus seda pensionit maksustada.

Seega kokkuvõtvalt võib öelda, et EL liikmesriikidega sõlmitud maksulepingute alusel on vanaduspensionit maksustamisõigus ainult residentsusriigil ja Eestist väljamakstava pensioni maksustamisõigus Eestil täielikult puudub, kui selline pension makstakse välja Austria, Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Kreeka, Küprose, Leedu, Luksemburgi, Läti, Malta, Poola, Portugali, Prantsusmaa, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome ja Taani, Tšehhi või Ungari residendile. Eestil on õigus väljamakstavat vanaduspensionit maksustada, kui see makstakse välja Luksemburgi, Malta, Rumeenia, Ungari, Soome, Taani, Bulgaaria, Belgia, Hollandi, Rootsi residendile. On oluline märkida ära, et otseselt artiklit 18 lugedes on Eestil maksustamise ainuõigus nt Bulgaaria, Malta, Soome residentidele makstavate vanaduspensionide puhul.

Autor soovib siinkohal tuua välja, et see, kas saadud tulu maksustamise õigus on lisaks allikariigil ka residentsusriigil või allikariigi maksustamisõigus jätab residentsusriigi ilma õigusest seda tulu maksustada, sõltub sellest millist topeltnmaksustamise vältimise meetodit residentsusriik kasutab. Nt Belgia lepingu puhul on artiklis 18 kirjas, et selliste pensionide maksustamisõigus on ka allikariigil. Saamaks teada, kas seda pensionit võib maksustada ka residentsusriik (ja seega kas allikariigi maksustamisõigus on selle tulu osas residentsusriigi maksustamisõigust välistav või mitte), on vaja välja selgitada, kas Belgia kasutab topeltnmaksustamise vältimiseks krediidi- või vabastusmeetodit.

Krediidimeetodi (ehk tasaarvestusmeetodi) mõte on selles, et välismaalt tulu saanud isikut koheldakse samaväärselt sama liiki tulu kodumaal teeninud isikuga, st välismaal saadud tulu

lisatakse kodumaistele tuludele, aga seal tasutud tulumaks lahutatakse kodumaa tulumaksust maha. Vabastusmeetodi mõte on aga selles, et välismaal tulu saanud isikut koheldakse võrdselt teiste samas välisriigis tulu saanud isikutega, st välismaalt tulu saanud maksumaksja vabastatakse koduriigis tulumaksust.¹³⁶

Belgia maksulepingu artikli 22 lg 2 p a kohaselt välditakse Belgias topeltnmaksustamist (nt pensionitulu korral) vabastusmeetodiga. Seega maksulepingu artikli 18 kohaselt allikariigile antud õigus maksustada sellist tulu („võib maksustada“) tähendab seda, et juhul kui Eesti maksustab, siis Belgia kasutab selle tulu osas vabastusmeetodit ja seda tulu ise ei maksusta.

Autor soovib siinkohal välja tuua, et Rootsi maksulepingu eestikeelses versioonis on artikli 18 lg-s 2 kirjas, et lepinguosalise riigi sotsiaalkindlustuse seadusandluse alusel või mõne muu lepinguosalise riigi poolt sotsiaalse heaolu tagamiseks loodud riikliku korra alusel või kompensatsioonina riikliku teenistuse osutamise eest makstavad pensionid maksustatakse ainult selles (ehk tuluallika) riigis. Samal ajal on aga inglisekeelses versioonis sealsamas lõikes kirjas, et „*pensions paid under the social security legislation of a Contracting State or under any public scheme organised by a Contracting State for social welfare purposes or as compensation for services rendered in respect of public services may be taxed in that State*“. Seega justkui ütleks eestikeelne maksuleping, et maksustamisõigus on ainult tuluallikariigil samal ajal kui inglisekeelne maksuleping ütleb, et allikas võib maksustada, kuid ei välista residentsusriigi maksustamisõigust. Rootsi maksulepingu artikli 23 lg 1 p a kohaselt kasutab Rootsi selliste tulude puhul krediidimeetodit ehk juhul kui Eesti on selle Rootsi residendile makstud tulult tulumaksu kinni pidanud, peab Rootsi seda arvesse võtma.

Eesti ja Rootsi vaheline maksuleping on sõlmitud inglise keeles kahes eksemplaris ja eestikeelse maksulepingu tõlke kohta on Riigiteatajaski märge, et tegemist on mitteametliku tõlkega. Seetõttu on autor arvamusel, et juhul kui eestikeelne ja inglisekeelne Rootsiiga sõlmitud maksuleping ei ole omavahel kooskõlas, tuleb kohaldada inglisekeelses maksulepingus sätestatud. Antud töö raames on Rootsi ja toodud näite puhul selle residendile vanaduspensionini maksmisel oluline teada, et Eesti võib selliselt pensionilt tulumaksu kinni pidada ning küsimusele, kas Rootsi võib samuti sellelt tulult tulumaksu arvestada või on see tulu Rootsis tulumaksust vabastatud, peab vastuse leidma Rootsi kui residentsusriigi maksuhaldur.

¹³⁶ L. Lehis (2012), lk 229.

Mudellepingu kommentaaridest selgub, et juhul kui artiklisse 18 on lisatud lõik, mille alusel võib nt sotsiaalkindlustusseaduse alusel tehtavaid väljamakseid, sh pensione maksustada („may be taxed“) allikariik, tähendab see vabastusmeetodit rakendava residentsusriigi korral tegelikult allikariigi ainuõigust sellise tulu maksustamisele, sest allikariigis maksustatud tulu vabastatakse residentsusriigis tulumaksust. Kui selline sõnastus on kasutusel krediitimeetodit rakendava riigiga sõlmitud maksulepingus, peab selline residentsusriik allikariigis tasutud tulumaksu arvesse võtma (st andma selles osas krediiti). Nagu põgusalt mainitud ka eespool töös, soovitakse OECD kommentaarides nende riikide puhul, kes kasutavad krediitimeetodit, aga soovivad maksustamisõiguse jätta ainult tuluallikariigile, kasutada „võib maksustada“ („may be taxed“) asemel sõna „maksustab“ või „maksustatakse“ („shall be taxed“).¹³⁷

Juhul kui Eesti maksaks väljateenitud aastate pensioni endisele politseiametnikule, siis sõlmitud maksulepingutele kuulub see tulu Austria, Hispaania, Horvaatia, Iirimaa, Itaalia, Kreeka, Leedu, Läti, Poola, Portugali, Prantsusmaa, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Soome, Suurbritannia, Taani ja Tšehhiga sõlmitud maksulepingute alusel rakendades artiklit 18 ja 19 lg-t 2 maksustamisele tuluallikariigis. Juhul kui aga saajaks on isik, kes on eelpool nimetatud riigi resident ja kodanik, on maksustamisõigus ainult residentsusriigil. Prantsusmaa puhul on oluline, et residentsusriigil on maksustamisõigus vaid siis, kui saaja on oma residentsusriigis ka kodanik olemata seejuures väljamakseid tegeva riigi (ehk tuluallikariigi) kodanik. Juhul kui tegemist on Eesti kodanikust Prantsusmaa residendiga, kuulub selline tulu maksustamisele siiski vaid Eestis.

Sellise väljateenitud aastate pensioni väljamaksmisel ei ole vaja artiklit 19 kohaldada, kui artiklisse 18 on lisatud eelpool toodud lisasäte, mis välistab sotsiaalkindlustusseadusandluse alusel makstavate pensionide puhul artikli 18 lg 1 ja seega ka artikli 19 lg 2 rakendamise. Eesti sõlmitud lepingute puhul on EL liikmesriikidest need Belgia (seega maksustamine sarnaselt eespool näitena toodud vanaduspensionile), Luksemburg, Malta, Rumeenia, Ungari, Bulgaaria ja Rootsi (samuti sarnaselt eespool näitena toodud vanaduspensionile). Luksemburgi, Malta, Rumeenia, Ungari ja Bulgaaria maksulepingutes artikli 18 lg 2 kohaselt on sellise pensioni maksustamise ainuõigus tuluallikariigil.

Politsei ja piirivalve seaduse § 99 lg 1 p 3 kohaselt on politseiametniku ja tema perekonnaliikmete riikliku pensioni üks liikideks toitjakaotuspension. Politsei ja piirivalve

¹³⁷ OECD, *op. cit.*, lk 283.

seaduse §-s 103 ja 107 on sätestatud, kellel ja mis tingimustel on õigus saada politseiametniku toitjakaotuspensioni. Muuhulgas tekib nt § 103 lg 1 alusel õigus politseiametniku toitjakaotuspensionile ka politseiametniku lapsel ja lehel. Kuivõrd Politsei ja piirivalve seaduse § 99 lg 2 alusel kohaldatakse politseiametniku ja tema perekonnaliikmete pensionikindlustuses RPKSi sätteid, arvestades Politsei ja piirivalve seaduses sätestatud erisusi, tuleb seda mitteresidendile makstava pensioni maksustamisel arvesse võtta.

Politseiametniku toitjakaotuspensioni maksmine kuulub autori hinnangul sarnaselt politseiametniku väljateenitud aastate pensioniga sotsiaalkindlustusseaduse alusel makstava pensioni alla. Kuivõrd selle pensioni puhul ei ole maksu saajaks isik, kes on olnud riigiteenistuses, jääb kõrvale artikli 19 lg 2 ja maksustamine toimub artikli 18 alusel ning seega ka sarnaselt eespool toodud vanaduspensioninäitega.

Mitteresidendile II pensionisambast tehtava väljamakse puhul võib tekkida küsimus, et kas sellise pensioni maksustamisel tuleb rakendada artiklit 18 (kus on üldsõnaliselt sees pension), 19 (sest fonde puudutav regulatsioon on paika pandud riigi poolt) või hoopis 21 (mida rakendatakse kui tulu ei kuulu eelnevate sätete alla). Ning lisaks võib tekkida küsimus, et kui rakendamisele kuulub artikkel 18, kas siis tuleb juhul kui selles artiklis on kirjas ka annuiteetide maksustamise reeglid, järgida hoopis neid.

Pensionid, mida lepinguosaline riik, allüksus või kohalik omavalitsus maksab või mida nende loodud fondidest makstakse isikule selle riigi, allüksuse või omavalitsuse teenistuses oleku eest, kuuluvad maksustamisele maksulepingute artikli 19 alusel. OECD mudellepingu kommentaarides on artikli 19 kohta öeldud, et termin „... (poolt) loodud fondidest“ katab ka selle, kui väljamakse tehakse valitsusasutuse loodud fondidest ja täpsustab, et kaetud on ka sellised eraõiguslikult hallatavad fondid, mis on loodud valitsusasutuse jaoks¹³⁸.

Eestis on kohustusliku kogumispensionifonde haldavad ettevõtted eraõiguslikud juriidilised isikud (Danske Capital AS, ERGO Funds AS, AS LHV Varahaldus, Nordea Pensions Estonia AS, AS SEB Varahaldus, Swedbank Investeerimisfondid AS) ning seetõttu usub autor, et II pensionisamba väljamaksed kuuluvad maksustamisele artikli 18 alusel. TuMS § 42 lg 1¹ kohaselt arvatakse residendist füüsilisele isikule Eesti riigi poolt seaduse alusel makstavast pensionist ja

¹³⁸ OECD, *op. cit.*, lk 296.

KoPSis sätestatud kohustuslikust kogumispensionist enne kinnipeetava tulumaksu arvutamist maha täiendav maksuvaba tulu pensionile nimetatud pensioni ulatuses. Autori arvates näitab see säte (kuigi kehtib residentide suhtes), et kohustuslikust kogumispensionist tehtavad väljamaksed ja muud riiklikud pensionid on justkui mõnes mõttes samaväärsed ja seetõttu usub autor, et kui sotsiaalkindlustusseadusandluse alusel tehtavad väljamaksed kuuluvad maksulepingute alusel maksustamisele artikli 18 alusel, kehtib see põhimõtte ka II sambast tehtavatele väljamaksetele.

Soome maksulepingu artikkel 18 lg 4 näitel tähistab mõiste annuiteet eluajal perioodiliselt kindlaks määratud ajal või teatud ajavahemikel makstavaid fikseeritud summasid, kohustusena sooritada neid makseid vastutasuks varem tehtud sissemaksude rahas või rahalises väärtuses (mitte osutatud teenustes). Autor on arvamusel, et II sambast tehtavad väljamaksed tuleb maksulepingute alusel võimalusel maksustada annuiteedi mõistet rakendades.

Hollandi, Iirimaa, Rootsi, Rumeenia, Soome, Suurbritannia ja Taaniga sõlmitud maksulepingud sisaldavad mõistet annuiteet ja artiklis 18 sätestatakse annuiteetide maksustamine. Iirimaa, Rootsi, Rumeenia, Suurbritannia maksulepingute puhul maksustatakse annuiteedid sarnaselt pensionide ja muude seda laadi tasudega residentsusriigis. Hollandi maksulepingus on säte, mille kohaselt võib maksustada tuluallikariik, kui annuiteedi asemel tehakse ühekordne väljamakse.

Soome ja Taani maksulepingute kohaselt maksustatakse annuiteedid sarnaselt pensionide ja muude seda laadi tasudega artikli 18 lg 1 alusel. Lg 3 kohaselt ja olenemata lg-st 1 võidakse annuiteedid, mida üksikisik, kes oli lepinguosalise riigi resident ja kellest on saanud teise lepinguosalise riigi resident, saab esimesena mainitud riigist, maksustada selles riigis vastavalt selle riigi seadustele, kuid seejuures ei ületa maks 15% makse kogusummast. Selle lõike sätteid ei kehti, kui üksikisik on kodakondsuseta isik või teise lepinguosalise riigi kodanik, olemata seejuures esimesena mainitud riigi kodanik. Ehk nt juhul kui Soome (või Taani residendist) isikule, kes oli Eesti resident, makstakse annuiteete Eestist, võidakse neid ka Eestis maksustada, kuid nendelt võetav maks ei tohi ületada 15% brutosummalt. Juhul kui selline isik on kodakondsuseta või praeguse residentsusriigi kodanik olemata endise residentsusriigi kodanik, selle lõike sätteid ei kehti. Soome maksulepingus on veel üks lisäsäte lg 2 p-s b, mille kohaselt olenemata lg-test 1 ja 3 vabastatakse lepinguosalises riigis tekkivad annuiteedid, mida makstakse teise lepinguosalise riigi residendile, selles teises riigis maksust juhul, kui nad oleksid vabastatud maksust siis, kui neid makstaks esimesena mainitud riigi residendile.

III samba on alternatiiv investeerimisele, investeerimisvõimalus madalal riskitasemel¹³⁹. III samba puhul ei panusta riik sisse maksete näol ja kuivõrd sellega liitumine on täielikult vabatahtlik, on justkui tegemist investeeringuga, millele riik on kehtestanud mõned tulumaksusoodustused. Maksu- ja Tolliameti juhendis maksudeklaratsiooni vormi TSD lisa 2 täitmisel on märgitud, et mitteresidendile tehtava väljamakse liigi koodid on kehtestatud OECD mudellepingu artiklite numeratsiooni alusel¹⁴⁰. Väljamakse liikide all on nt pension ja muu sarnane väljamakse koodiga 18, Eesti riigi poolt seaduse alusel makstav pension ja KoPSi alusel makstav kohustuslik kogumispension koodiga 18a ning Eesti pensionifondist tehtud väljamakse koodiks 21¹⁴¹. Artikkel 21 on maksulepingutes muu tulu.

Juhul kui III sambast tehakse mitteresidendile väljamakseid, mis on TuMSi alusel maksustatavad (vastavalt siis kas 10% või 21%), tuleb väljamakse tegemisel arvestada ka konkreetse residentide riigiga sõlmitud maksulepinguga. Mudellepingu muu tulu artikli 21 lg 1 kohaselt maksustatakse lepingu eelnevates artiklites käsitlemata tulu ainult residentsusriigis ja selline muu tulu maksustamise mõtte kehtib enamuse Eesti sõlmitud maksulepingutes, sh EL liikmesriikidega sõlmitud lepingutest Austria, Bulgaaria, Hispaania, Hollandi, Horvaatia, Küprose, Leedu, Poola, Prantsusmaa, Rumeenia, Saksamaa, Slovakkia, Sloveenia, Suurbritannia, Tšehhi ja Ungariga. Seega nende riikide residentidele makstavate III samba pensionide puhul, mis muidu TuMSi alusel on lubatud tulumaksuga maksustada, Eestil tegelikult maksustamisõigust ei ole. Seevastu ülejäänud EL liikmesriikidega sõlmitud maksulepingutes on jäetud ka allikariigile maksustamisõigus.

¹³⁹ Pensionikeskus. Täiendav kogumispension. <http://www.pensionikeskus.ee/?id=641> (05.05.2014).

¹⁴⁰ Maksu- ja tolliamet. Ärikliendile. Maksud ja aktsiisid. Tulumaksu kinnipidamine. Maksudeklaratsiooni vormi TSD lisa 2 täitmisest. <http://www.emta.ee/index.php?id=31164#2.13> (05.05.2014).

¹⁴¹ *Ibid.*

Kokkuvõte

Magistritöö autor seadis eesmärgiks välja selgitada, kas erinevate pensioniliikide maksustamist sätestavad maksulepingutes erinevad artiklid ning kui jah, siis millised neist ja kuidas pensioniliik ning sellest tulenev erinev artikkel mõjutab pensionide maksmisel Eesti maksustamisõigust. Eesmärgi saavutamiseks tuli leida vastus kahele uurimisküsimusele: milliste maksulepingu sätete alla kuuluvad erinevad Eesti pensioniliigid ning kas maksulepingute sätete alusel tuleb neid erinevaid pensioniliike maksustada erinevalt.

Autor püstitas magistritöö hüpoteesiks: enamuse Eesti sõlmitud maksulepingute alusel puudub Eestil väljamaksja riigina pensionide maksustamise õigus.

Töö esimeses peatükis andis autor ülevaate Eesti pensionisüsteemist, sh I, II ja III sambast. Kõigi kolme samba puhul on väljamaksete näol tegemist hüvitistega. I ja II samba puhul on tegemist hüvitistega, kus on riigil selge roll – I sammas on solidaarsuspõhimõttele tuginev riiklik pension ja II sammas on hüvitis, mis on (kogumispensionide) seaduse kohaselt isikule tagatud. III sammas on täielikult vabatahtlik ning saadavad väljamaksed sõltuvad ainult isiku enda tehtud panusest, riik sinna midagi juurde ei panusta.

Lisaks sellele selgitas autor esimeses peatükis, et sõlmitavad maksulepingud põhinevad mudellepingutel ning et enamuse Eesti sõlmitud maksulepingutest järgib selles osas OECD mudellepingut. Autor kirjeldas selles alapeatükis mudellepingu artikleid, mille alla pensionide maksustamine kuuluda võib. Mudellepingu(te)st ülevaate andmisel selgus, et kuigi mudellepingus on olemas näidisartiklid, võib neil olla palju alternatiive ning lisaks sellele võivad riigid teha mudellepingu kommentaaridesse reservatsioone ehk märkida ära need olukorrad, millega ei olda nõus artiklite sisu tõlgendamisel. Järgmistes OECD mudellepingu kommentaarides saavad Eesti märkused olema leitavad liikmesriikide märkuste alt, kuivõrd Eesti on alates 2010. a lõpust OECD täieõiguslik liige. Autor tõi töös välja ka faktorid, mis võivad mõjutada väljamakse sobitamist artiklite alla ning selgitas millal rakendatakse artiklit 21 muu tulu. Esimese peatüki teise alapeatüki tulemusena tõi autor välja, et mudellepingu artikli 18 kohaselt on maksustamisõigus ainult residentsusriigil, artikli 19 lg 2 kohaselt aga tuluallikariigil. 19 lg 2 puhul on maksustamisõigus residentsusriigil, kui saaja on residentsusriigis ka kodanik. Mudellepingu artikli 21 alusel on muu tulu maksustamise õigus residentsusriigil.

Töö teises peatükis andis autor ülevaate pensioni maksustamisest siseriikliku õiguse alusel ning kirjeldas EL väliste riikidega sõlmitud maksulepingute alusel pensionide maksustamist. Siseriikliku õiguse alusel on Eestil õigus mitteresidendile makstavat pensionit maksustada ning sellelt tuleb väljamakse tegemisel tulumaks kinni pidada. TuMSi analüüsid selgus, et teatud juhtudel on mitteresidentidel õigus Eestis saada ka tulust tehtavaid mahaarvamisi, kuid selleks peab tegemist olema EMP lepinguriigi residendiga ning mahaarvamisi oma Eestis maksustatavast tulust on võimalik teha proportsionaalset isiku osakaaluga tema maksustamisperioodi maksustatavas tulus. Juhul kui maksustatavast tulust saadi Eestis alla 75%, saab mahaarvamistena kasutada ainult maksuvaba tulu ja maksuvaba tulu pensioni korral. Kui maksustatavast tulust saadi Eestis vähemalt 75%, on isikul õigus kasutada kõiki 4. peatükis sätestatud mahaarvamisi. Mõlemal juhul tuleb aga meeles pidada, et mahaarvamisi saab teha proportsionaalsuse põhimõttel.

Magistritöö teise peatüki teises alapeatükis analüüsis autor pensionide maksustamise õigust pensionide väljamaksmisel EL väliste riikide residentidest füüsilistele isikutele, kelle residentsusriigiga on Eestil sõlmitud maksuleping. Vastavaid maksulepinguid analüüsid ja võrreldes selgus, et üle kolmandiku Eesti sõlmitud maksulepingutest järgivad artikli 18 osas täpselt mudellepingut ning ülejäänud lepingute puhul on artiklis 18 mõningad erisused. Mudellepingu artikli 19 osas on ligi kaks kolmandikku maksulepingutest väga sarnased mudellepingu sätetele. Analüüsi käigus selgus ka asjaolu, et ligi kolmandiku EL väliste riikidega sõlmitud maksulepingute puhul ei käsitle artikkel 19 üldse pensionide maksustamist, st pensionide maksustamine toimub tavaliselt artikli 18 alusel ja erandjuhtudel võib ette tulla ka artikli 21 rakendamist. Kolmandikus selliste riikidega sõlmitud maksulepingutes on artiklis 21 antud maksustamisõigus ka tuluallikariigile erinevalt mudellepingust, mille alusel on muu tulu maksustatav ainult residentsusriigis. Teise peatüki lõpus tõi autor mõned näiteid erinevate pensioniliikide maksustamise kohta konkreetsete maksulepingute lõikes. Teises peatükis tehtud analüüsi tulemusena leidis autor, et enamuse EL väliste riikidega sõlmitud maksulepingud järgivad mudellepingu sätteid ning et paljudel juhtudel kuulub nt vanaduspensionide maksustamine artikli 18 alla ja seega on maksustamisõigus ainult residentsusriigil ning Eestil kui väljamakse tegijal maksustamisõigus sootuks puudub.

Magistritöö kolmandas peatükis kirjeldati EL õiguse ja sealhulgas EK otsuste mõju pensionide maksustamisele Eestis. Töös sai välja toodud asjaolu, et kuigi ELis ei ole ühtset pensionide maksustamist käsitlevat õigusakti, on suur roll põhivabadustel ja nende tõlgendamisel EK

kohtuotsustes. Suure ja olulise osa esimesest alapeatükist moodustaski kohtulahendi lahkamine, kus Soome residendile makstud pensionilt oli TuMSi ja maksulepingu alusel Eestil õigus tulumaksu kinni pidada ilma mahaarvamiste võimalust andmata, kuid EK otsuse kohaselt oli tegemist isiku, kes kasutas vaba liikumise põhivabadust, diskrimineerimisega, sest maksusoodustusi ja mahaarvamisi ei saanud see isik kasutada ka oma residentsusriigis. Kolmandas peatükis tõi autor välja konkreetselt tehtud kohtuotsuse mõju TuMSile ja selgitas endise ja praeguse maksustamisõiguse erinevust TuMSi alusel.

Kolmanda peatüki teises alapeatükis analüüsis autor pensionide maksustamisõiguste jagamist EL liikmesriikidega sõlmitud maksulepingute alusel ning leidis, et üle poolte neist sõlmitud lepingutest järgivad artikli 18 osas mudellepingut, artikli 19 osas järgivad peaaegu kõik sellised maksulepingud mudellepingut ja need, mis seda ei tee, ei maksusta artikli 19 alusel üldse pensione. Ligikaudu pooltes EL riikidega sõlmitud maksulepingute alusel lubatakse artikli 21 alusel muud tulu maksustada sarnaselt UN mudellepingule tuluallikariigil. Kolmanda peatüki teises alapeatükis analüüsis autor ka II ja III samba pensionide väljamaksete maksustamist ning tõi näiteid erinevate pensioniliikide maksustamisest konkreetsete maksulepingute alusel.

Magistritöö alguses seatud eesmärgi autor täitis. Vastuseks uurimisküsimustele leidis autor maksulepinguid analüüsides, et erinevad pensioniliigid võivad, aga alati ei pruugi kuuluda maksulepingutes erinevate sätete alla. Küll aga julgeb autor öelda, et enamuse Eesti sõlmitud maksulepingute puhul kuuluvad suur osa I ja II samba väljamaksetest maksustamisele artikli 18 alusel ning kuna enamuse sõlmitud maksulepingutest järgib mudellepingut, on maksustamisõigus residentsusriigil. I samba pensioniliikidest võib erandina välja tuua riigiteenistuse eest saadavad pensionid, mille maksustamine enamuse Eesti sõlmitud maksulepingute alusel kuulub artikli 19 lg 2 alla ning mistõttu on selliste maksulepingute puhul vähemalt enamuse juhtumitel Eestil ka maksustamisõigus, kui saaja näol ei ole tegemist just isikuga, kes on oma residentsusriigis ka kodanik. Analüüsi tulemusena leidis autor, et vaid vähestel juhtumitel tuleb Eestist makstava pensioni puhul rakendada artiklit 21. Artikli 21 puhul võib öelda, et üle poolte Eesti sõlmitud maksulepingute alusel kuulub muu tulu maksustamise õigus residentsusriigile, kuid siiski on ka palju neid lepinguid, mille alusel on maksustamisõigus (ka) tuluallikariigil.

Autor soovib siinkohal juhtida tähelepanu, et kuigi Eesti sõlmitud maksulepingute alusel on võimalik välja tuua trende, et millised pensioniliigid kuuluvad üldjuhul või enamuse sõlmitud maksulepingute puhul maksustamisele milliste artiklite alusel ja et kas sellisel juhul on

maksustamisõigus tuluallikariigil või residentsusriigil, tuleb iga juhtumi korral analüüsida konkreetse väljamakse sobituvust artikli(te) alla. Tuleb silmas pidada, et maksulepingud sõlmitakse läbirääkimiste teel ning vaevalt leidub kaht täiesti samasugust maksulepingut. Pensionide maksmisel EL liikmesriikide residentidele tuleb pensionide maksustamisel lisaks maksulepingutes siseriiklikku õigust piiravatele sätetele järgida ka EL õigust.

Võttes arvesse magistritöös tehtud analüüsi ja läbi viidud Eesti sõlmitud maksulepingute võrdlemisi, on autor seisukohal, et püstitatud hüpotees, mille kohaselt enamuse Eesti sõlmitud maksulepingute alusel puudub Eestil väljamaksja riigina pensionide maksustamise õigus, on tõestatud.

Summary

Charging income tax in Estonia on pensions paid to non-residents

This Master's Thesis is written on the topic of charging income tax on pensions paid to non-residents. The Thesis is written in Estonian, and consists of 87 pages. The subject is topical as the population (both) in Estonia (and Europe) is aging, a large number of people use the fundamental right of free movement, and therefore collisions in allocating taxing rights in cross-border pensions is certain to happen. Taxation cross-border pensions may rise double taxation issues as both the state of source of income and the state of residence see themselves to be the correct state to tax that person.

To avoid double taxation and prevent fiscal evasion states conclude bilateral double taxation conventions. Such conventions in general limit the taxation rights of the states and when a limitation in taxing is foreseen in the convention, it has to be applied. When the states are the members of the EU, one also has to remember to apply EU regulations as well.

According to the Estonian Income Tax act pensions are charged with income tax. This charging right may be limited by the conventions. As at the 11th May 2014 Estonia has agreed on 56 bilateral conventions. However, when charging income tax on pensions, it is highly important that one knows which article from the conventions to apply.

The purpose of the Thesis is to ascertain whether different types of pensions fall under different articles in the conventions, and if yes then which and whether the change in articles result in different taxation of the pensions paid. The Author of this Master's Thesis set a hypothesis: most of the double tax conventions concluded by Estonia do not allow Estonia to charge income tax on pensions paid to non-residents.

Among the data analysis methods, the qualitative analysis of the text is used. The Author uses systematic, analytical and comparative analysis methods. Of the qualitative data collection methods the Author uses the collection of texts and other documents.

The Thesis consists of three chapters. In order to fulfill the purpose of the Thesis, in the first chapter the Author gives an overview of the Estonian pension system stating different types of pensions and describes the model convention's, which is followed when the conventions are concluded, articles under which the taxation of different types of pension may fall. The Estonian pension system consists of three pillars: the 1st pillar is the state pension, the 2nd pillar is the funded pension and the 3rd pillar is the supplementary funded pension. Under the 1st pillar there are many different types of pensions, e.g. old-age pensions, pensions for incapacity for work. According to the model convention pensions may fall under articles 18, 19 and 21. Article 18 gives the taxation right to the state of residence, article 19 gives the right to tax pension to the state of the income (if the recipient is not a national of the state of the residence) and article 21 also gives the state of residence the taxation rights.

In the second chapter the Author gave an overview of how pensions are subject to tax in the Estonian Income Tax Act and what kind and in what conditions deductions can be made from income (including from pensions). According to the overview the Income Tax Act allows to charge income tax from pensions paid to non-residents. Some of the conventions concluded by Estonia were examined in this chapter to find out which pension type is taxed how in specific conventions. According to the analysis the Author found that most of the conventions examined in this chapter follow the model conventions and therefore in an example of an old-age pension Estonia as the source of income has no taxing rights.

In the third chapter the Author described the effect EU law and European Court's rulings have on taxation of pensions in Estonia. A ruling which influenced greatly the Income Tax Act and Estonia's taxing rights of pensions paid to non-residents was examined. The conventions concluded with EU member states were examined in order to ascertain when Estonia has the right to tax pensions paid to non-residents and when does it not. The analysis and comparison of the conventions examined in this chapter showed that most of the conventions follow the model convention when it comes to article 18 and also article 19. Those conventions which do not follow the model convention in article 19, do not include pensions taxing rights in article 19 at all. Nearly in half of those conventions concluded with other EU member states according to article 21, the state of source of income has the right to tax such (other) income.

The Thesis revealed that unlike the Income Tax Act which allows Estonia to tax pensions, the conventions concluded limit Estonia's taxation rights considerably. It was also revealed that

while different types of pensions may fall under different articles in the conventions, it is not the case always. The Author's analysis resulted in stating that most of the first and second pillar pensions paid fall under the article 18 and as most of the conventions concluded by Estonia follow the example of the model convention by the OECD, the state of residence has the taxation right at this point. The Author points out that some of the pension types under the first pillar of the Estonian pension system may fall under the article 19 par 2 in the conventions. In those cases if the recipient of the pension is not a national of the state of residence, Estonia has the right to tax such pensions. The analysis indicated that only in few cases the taxation of pensions paid to non-residents fall under article 21. In most of the conventions concluded by Estonia income falling under article 21 is taxable in the state of residence. However, there are also many conventions where the state of income has (also) the right to tax such income.

The Author emphasizes that nevertheless of the trends possible to set out, where it could be said which type of pensions fall under which articles and which states have the taxation rights, it is important in every single case to examine the specific convention to allocate the correct articles and taxation rights. The Author also stresses that when the second state is a member of the EU, also EU legislation and European Court's interpretations on EU law have to be considered.

The Author of this Master's Thesis, taken into consideration the results of the analysis made in the Master's Thesis and comparison made within the conventions concluded by Estonia, states that the hypothesis is accepted to be true.

Kasutatud allikate loetelu

Kasutatud kirjandus:

1. Baker, P. Double Taxation conventions: a manual on the OECD model tax convention on income and on capital. London: Sweet&Maxwell 2001 (Irdlehraamat 2012).
2. Craig, P. EC law: text, cases and materials. Oxford: Clarendon Press; New York: Oxford University Press 1998.
3. Ecker, T., Ressler, G. History of tax treaties: The relevance of the OECD documents for the Interpretation of Tax Treaties. Wien: Linde 2011.
4. Engelen F. A. Interpretation of tax law under international law. Amsterdam: IBFD, International Bureau of Fiscal Documentation 2004.
5. Hofstätter M., Plansky, P. Dual residence in tax Treaty Law and EC Law. Wien: Linde. 2009.
6. Laffranque J. Euroopa Liidu õigussüsteem ja Eesti õiguse koht selles. Tallinn: Kirjastus Juura 2006.
7. Lang, M. jt. Introduction to European Tax Law: Direct Taxation. London: Spiramus Press 2008.
8. Lang, M. Introduction to the law of double taxation conventions. Wien: Linde; Amsterdam: IBFD 2013.
9. Lang, M. Jt. Tax Treaty Case Law around the Globe. Wien: Linde 2011.
10. Lang, M. Jt. The impact of the OECD and UN model conventions on bilateral tax treaties. Cambridge: Cambridge University Press 2012.
11. Lehis, L. Eesti maksuseaduste kommentaarid 2013. Casus Tax Services OÜ 2013.
12. Lehis, L. Maksuõigus. Tallinn: Juura 2012.
13. Lehis, L. Pensionärid pääsevad napilt maksukirvest. MaksuMaksja 3, 2013
14. Lehis, L. Tulumaksuseadus. Kommenteeritud väljaanne. Tallinn: OÜ Casus 2000.
15. Maisto, G. Multilingual Texts and Interpretation of Tax Treaties and EC Tax Law. Amsterdam: IBFD 2005
16. OECD. Model Tax Convention on Income and on Capital: condensed version: 22 July 2010. Paris: Organisation for Economic Co-operation and Development 2010.
17. Pahapill, H. Eesti topeltnaksumistamise vältimise lepingud ja nende kohaldamine. Eesti Majanduse Teataja, 2004, nr 11 (162), 12-15.

18. Pahapill, H. Mille poolest erinevad Eesti sõlmitud maksulepingud OECD mudellepingust. Eesti Majanduse Teataja, 2002, 7/8, 19-32.
19. Panayi, C. HJI. Double taxation, tax treaties, treaty-shopping and the European Community. Alphen aan den Rijn : Kluwer Law International ; Biggleswade, Bedfordshire : Turpin Distribution Services Limited, 2007
20. Pistone, P. The impact of Community law on tax treaties: issues and solutions. The Hague: Kluwer Publishers 2002.
21. Raad, K.v. Materials on international & EU tax law. Leiden: International Tax Center 2012.
22. Stevens, L. Pension systems in the European union: competition and tax aspects. The Hague; London; Boston: Kluwer Law International 1999.
23. Taxation of cross-border pensions: selected papers from the conference of the European Association of Tax Law Professors: Lisbon, 1-2 june 2001. Amsterdam: IBFD Publications 2001.
24. Terra, B.J.M. European Tax law. Alphen aan den Rijn: Kluwer Law International 2012.
25. Thiel, S. van. Free movement of persons and income tax law: the European Court in search of principles: an investigation into the constitutionality of income tax laws and tax treaties of the Member states and the potential consequences of the Court's income tax case law. Amsterdam: IBFD 2002.
26. United Nations Department of Economic & Social Affairs. United Nations Model Double Taxation convention between developed and developing countries. New York: United Nations 2012.
27. Uustalu E. Mitteresidendist pensionärid maksuseaduste hammasrataste vahel, MaksuMaksja 11, 2008.
28. Vogel, K. Klaus Vogel on double taxation conventions: a commentary to the OECD-, UN- and US model conventions for the avoidance of double taxation on income and capital, with particular reference to German treaty practice. London: Kluwer Law International 2005.

Kasutatud õigusaktid:

29. Soodustingimustel vanaduspensionide seadus. 14.05.1992 - RT 1992, 21, 292; RT I, 02.07.2012, 2.
30. Väljateenitud aastate pensionide seadus. 14.05.1992 - RT 1992, 21, 294; RT I, 11.07.2013, 1.

31. Soodustingimustel vanaduspensionile õigust andvate tootmisalade, tööde, kutsealade ja ametikohtade loetelude kinnitamise kohta – 16.07.1992; RT 1992, 30, 401; Vabariigi Valitsuse määrus nr 206.
32. 94/79/EC: Commission Recommendation of 21 December 1993 on the taxation of certain items of income received by non-residents in a Member State other than that in which they are resident. Jõustunud 02.02.1994. Euroopa Ühenduse Teataja L 39, 10.02.1994
33. Tulumaksuseadus. 15.12.1999 - RT I 1999, 101, 903; RT I 2007, 44, 318; RT I 2009, 62, 405; RT I, 23.12.2013, 3.
34. Riikliku pensionikindlustuse seadus. 05.12.2001 - RT I 2001, 100, 648; RT I, 10.01.2014, 2.
35. Okupatsioonirežiimide poolt represseeritud isiku seadus. 17.12.2003 - RT I 2003, 88, 589; RT I, 06.12.2012, 1.
36. Kogumispensionide seadus. 14.04.2004 - RT I 2004, 37, 252; RT I, 23.12.2013, 1
37. Euroopa Liidu põhiõiguste harta. Euroopa Liidu Teataja C 83, 30.03.2010.
38. Euroopa Liidu lepingu ja Euroopa Liidu toimimise lepingu konsolideeritud versioonid. Euroopa Liidu Teataja C 326, 26.10.2012.

Kasutatud kohtupraktika:

39. EK otsus 10.05.2012, C-39/10, Euroopa Komisjon vs Eesti Vabariik.
40. RKHK 22.04.2013. a asjas nr 3-3-1-50-12.

Kasutatud maksulepingud:

41. Eesti Vabariigi ja Soome Vabariigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 23.03.1993, jõustunud 01.12.1993, RT II 1993, 37, 113.
42. Eesti Vabariigi ja Rootsi Kuningriigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 05.04.1993, jõustunud 31.12.1993, RT II 1993, 35, 110.
43. Eesti Vabariigi ja Taani Kuningriigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudes hoidumise tõkestamise leping, 04.05.1993, jõustunud 30.12.1993, RT II 1993, 34, 109.
44. Eesti Vabariigi ja Norra Kuningriigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 14.05.1993, jõustunud 31.12.1993, RT II 1993, 32, 108.

45. Eesti Vabariigi ja Poola Vabariigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 09.05.1994, jõustunud 09.12.1994, RT II 1994, 32, 140.
46. Eesti Vabariigi Valitsuse ning Suurbritannia ja Põhja-Iirimaa Ühendatud Kuningriigi Valitsuse vaheline tulu- ja kapitali juurdekasvu maksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 12.05.1994, jõustunud 19.12.1994, RT II 1994, 32, 139.
47. Eesti Vabariigi ja Islandi Vabariigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 16.06.1994, jõustunud 10.11.1995, RT II 1994, 30, 131.
48. Eesti Vabariigi ja Tšehhi Vabariigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 24.10.1994, jõustunud 26.05.1995, RT II 1995, 1, 1.
49. Eesti Vabariigi valitsuse ja Ukraina valitsuse vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 10.05.1996, jõustunud 30.12.1996, RT II 1996, 42, 172.
50. Eesti Vabariigi ja Kanada vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 02.06.1995, jõustunud 28.12.1995, RT II 1995, 44, 199.
51. Eesti Vabariigi ja Saksamaa Liitvabariigi vaheline tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise leping, 29.11.1996, jõustunud 29.12.1998, RT II 1997, 20, 94.
52. Eesti Vabariigi ja Valgevene Vabariigi vahelise tulumaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise lepingu ratifitseerimise seadus Eesti Vabariigi ja Valgevene Vabariigi vahelise tulumaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 21.01.1997, jõustunud 01.06.2002.
53. Eesti Vabariigi ja Hollandi Kuningriigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 14.03.1997, jõustunud 08.11.1998, RT II 1997, 37, 125.
54. Eesti Vabariigi valitsuse ja Itaalia Vabariigi valitsuse vaheline tulumaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 20.03.1997, jõustunud 22.02.2000, RT II 1998, 18, 32.
55. Eesti Vabariigi valitsuse ja Prantsuse Vabariigi valitsuse vahelise tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise

- lepingu ja selle juurde kuuluva protokolliga ratifitseerimise seadus Eesti Vabariigi valitsuse ja Prantsuse Vabariigi valitsuse vahelise tulu- ja kapitalimaksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 28.10.1997, jõustunud 01.06.2002.
56. Eesti Vabariigi valitsuse ja Iiri valitsuse vaheline tulu- ja kapitali juurdekasvu maksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 16.12.1997, jõustunud 29.12.1998, RT II 1998, 33, 62.
57. Eesti Vabariigi ja Ameerika Ühendriikide vaheline tulumaksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping. 15.01.1998, jõustunud 30.12.1999, RT II 1998, 40, 94.
58. Eesti Vabariigi valitsuse ja Moldova Vabariigi valitsuse vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 23.02.1998, jõustunud 24.06.1998, RT II 1998, 33, 63.
59. Eesti Vabariigi valitsuse ja Hiina Rahvavabariigi valitsuse vaheline tulumaksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 12.05.1998, jõustunud 08.01.1999, RT II 1998, 52, 119.
60. Eesti Vabariigi ja Kasahstani Vabariigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 01.03.1999, jõustunud 19.07.2000, RT II 2000, 16, 96.
61. Eesti Vabariigi ja Belgia Kuningriigi vaheline tulumaksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 05.11.1999, jõustunud 15.04.2003, RT II 2000, 25, 153.
62. Eesti Vabariigi ja Austria Vabariigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 05.04.2001, jõustunud 12.11.2002, RT II 2002, 29, 134
63. Eesti Vabariigi ja Armeenia Vabariigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 13.04.2001, jõustunud 23.01.2003, RT II 2003, 2, 6.
64. Eesti Vabariigi valitsuse ja Malta valitsuse vaheline tulumaksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 03.05.2001, jõustunud 22.01.2003, RT II 2003, 2, 7.
65. Eesti Vabariigi valitsuse ja Läti Vabariigi valitsuse vaheline tulumaksuga topeltnmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 11.02.2002, jõustunud 21.11.2002, RT II 2002, 33, 157.

66. Eesti Vabariigi valitsuse ja Horvaatia Vabariigi valitsuse vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 03.04.2002, jõustunud 12.07.2004, RT II 2004, 19, 82.
67. Eesti Vabariigi valitsuse ja Šveitsi Liidunõukogu vaheline tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise leping, 11.06.2002, jõustunud 12.07.2004, RT II 2004, 18, 79.
68. Eesti Vabariigi ja Ungari Vabariigi vaheline tulu- ja kapitalimaksuga topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 11.09.2002, jõustunud 05.07.2004, RT II 2004, 19, 81.
69. Eesti Vabariigi ja Portugali Vabariigi vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 13.05.2003, jõustunud 23.07.2004, RT II 2004, 20, 83.
70. Eesti Vabariigi valitsuse ja Türgi Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 25.08.2003, jõustunud 21.02.2005, RT II 2005, 4, 12.
71. Eesti Vabariigi ja Hispaania Kuningriigi vaheline tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ja maksudest hoidumise tõkestamise leping, 03.09.2003, jõustunud 28.12.2004, RT II 2004, 41, 150.
72. Eesti Vabariigi ja Slovaki Vabariigi vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 21.10.2003, jõustunud 29.03.2006, RT II 2005, 26, 88.
73. Eesti Vabariigi ja Rumeenia vaheline tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 23.10.2003, jõustunud 29.11.2005, RT II 2005, 26, 89.
74. Eesti Vabariigi ja Leedu Vabariigi vaheline tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 21.10.2004, jõustunud 08.02.2006, RT II 2005, 24, 83
75. Eesti Vabariigi valitsuse ja Sloveenia Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ja maksudest hoidumise tõkestamise leping ja selle juurde kuuluv protokoll, 14.09.2005, jõustunud 26.06.2006, RT II 2006, 13, 36.
76. Eesti Vabariigi valitsuse ja Kreeka Vabariigi valitsuse vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 04.04.2006, jõustunud 01.08.2008, RT II 2006, 26, 69.

77. Eesti Vabariigi valitsuse ja Luksemburgi Suurhertsogiriigi valitsuse vahelise tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 23.05.2006, jõustunud 23.01.2007, RT II 2007, 1, 2.
78. Eesti Vabariigi valitsuse ja Singapuri Vabariigi valitsuse vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping ja protokoll, 18.09.2006, jõustunud 27.12.2007, RT II 2007, 19, 55.
79. Eesti Vabariigi ja Gruusia vaheline tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 18.12.2006, jõustunud 27.12.2007, RT II 2007, 23, 66.
80. Eesti Vabariigi valitsuse ja Aserbaidžani Vabariigi valitsuse vaheline tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 30.10.2007, jõustunud 27.11.2008, RT II 2008, 26, 73.
81. Eesti Vabariigi ja Bulgaaria Vabariigi vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 13.10.2008, jõustunud 30.12.2008, RT II 2008, 33, 100
82. Eesti Vabariigi ja Makedoonia Vabariigi vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 20.11.2008, jõustunud 21.05.2009, RT II 2009, 15, 39.
83. Eesti Vabariigi ja Mani saare vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 08.05.2009, jõustunud 21.12.2009, RT II 2009, 30, 86.
84. Eesti Vabariigi ja Iisraeli Riigi vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 29.06.2009, jõustunud 28.12.2009, RT II 2009, 30, 87.
85. Eesti Vabariigi valitsuse ja Korea Vabariigi valitsuse vahelise tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 23.09.2009, jõustunud 25.05.2010, RT II 2009, 31, 92.
86. Eesti Vabariigi ja Serbia Vabariigi vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise leping, 24.09.2009, jõustunud 14.06.2010, RT II 2009, 31, 93.
87. Eesti Vabariigi valitsuse ja Albaania Vabariigi ministrite nõukogu vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 05.04.2010, jõustunud 25.11.2010, RT II, 15.11.2010, 4.

88. Eesti Vabariigi ja Jersey vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 21.12.2010, jõustunud 30.12.2011, RT II, 16.12.2011, 2.
89. Eesti Vabariigi ja Araabia Ühendemiraatide vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping. 20.04.2011, jõustunud 29.03.2012, RT II, 06.03.2012, 4.
90. Eesti Vabariigi ja India Vabariigi vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping, 19.09.2011, jõustunud 20.06.2012, RT II, 24.05.2012, 2.
91. Eesti Vabariigi valitsuse ja Türkmenistani valitsuse vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping. 28.11.2011, jõustunud 15.03.2013, RT II, 20.02.2013, 2.
92. Eesti Vabariigi valitsuse ja Tai Kuningriigi valitsuse vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping. 25.09.2012, jõustunud 23.12.2013, RT II, 20.12.2013, 6.
93. Eesti Vabariigi valitsuse ja Usbekistani Vabariigi valitsuse vaheline tulu- ja kapitalimaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping. 28.09.2012, jõustunud 23.12.2013, RT II, 20.12.2013, 2.
94. Eesti Vabariigi valitsuse ja Bahreini Kuningriigi valitsuse vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping. 12.10.2012, jõustunud 23.12.2013, RT II, 20.12.2013, 4.
95. Eesti Vabariigi valitsuse ja Küprose Vabariigi valitsuse vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping ja selle juurde kuuluv protokoll. 15.10.2012, jõustunud 08.10.2013, RT II, 04.10.2013, 2.
96. Eesti Vabariigi ja Mehhiko Ühendriikide vaheline tulumaksudega topeltmaksustamise vältimise ning maksudest hoidumise tõkestamise leping ja selle juurde kuuluv protokoll. 19.10.2012, jõustunud 04.12.2013, RT II, 23.10.2013, 2.

Kasutatud internetipõhised ja muud allikad:

97. European Commission. Taxation and Customs Union. Taxation. Personal tax. Pensions. http://ec.europa.eu/taxation_customs/taxation/personal_tax/pensions/index_en.htm
98. Euroopa Komisjon. Tööhõive, sotsiaalküsimused ja sotsiaalne kaasatus. Vaba liikumine – ELi kodanikud. <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=457&langId=et>.

99. Jõesaar, T. Välismaalt suure pensioni saaja maksab tulumaksu ka maksuvabalt eesti pensionilt. Eesti Päevaleht. Kättesaadav veebivõrgus <http://epl.delfi.ee/news/eesti/valismaalt-suure-pension-saaja-maksab-tulumaksu-ka-maksuvabalt-eesti-pensionilt.d?id=66907338>
100. Maksu- ja Tolliamet. Erakliendile, Füüsilise isiku tulumaks, Kasulik teave, Tulust tehtavate mahaarvamiste piirang välistulude korral. <http://www.emta.ee/index.php?id=31487>.
101. Maksu- ja Tolliamet. Äriklendile. Maksud ja aktsiisid. Maksulepingutest. <http://www.customs.ee/index.php?id=1530>.
102. Maksu- ja tolliamet. Äriklendile. Maksud ja aktsiisid. Tulumaksu kinnipidamine. Maksudeklaratsiooni vormi TSD lisa 2 täitmisest. <http://www.emta.ee/index.php?id=31164#2.13>.
103. Pensionikeskuse veebilehekülg www.pensionikeskus.ee.
104. Rahandusministeerium. Maksu- ja tollipoliitika. Topeltnmaksustamise vältimise lepingud. <http://www.fin.ee/81502/>.
105. Sotsiaalkindlustusameti veebilehekülg www.ensib.ee.
106. Välisministeerium. Press ja info. Uudised ja teated. Pressiteated. Eesti on alates tänasest OECD täisliige. <http://www.vm.ee/?q=node/10390>.

Lisad

Lisa 1. Vanaduspensioniga vastavalt kehtivale riikliku pensionikindlustuse seadusele

Sündinud	Naiste pensioniiga	Vanaduspensionile jäämise aeg	1938.a ja hiljem sündinud meeste pensioniiga	Vanaduspensionile jäämise aeg
1944	58a 6 kuud	2002.a + 6 kuud sünnipäevast	63a	2007.a sünnipäevast
1945	59a	2004.a sünnipäevast	63a	2008.a sünnipäevast
1946	59a 6 kuud	2005.a + 6 kuud sünnipäevast	63a	2009.a sünnipäevast
1947	60a	2007.a sünnipäevast	63a	2010.a sünnipäevast
1948	60a 6 kuud	2008.a + 6 kuud sünnipäevast	63a	2011.a sünnipäevast
1949	61a	2010.a sünnipäevast	63a	2012.a sünnipäevast
1950	61a 6 kuud	2011.a + 6 kuud sünnipäevast	63a	2013.a sünnipäevast
1951	62a	2013.a sünnipäevast	63a	2014.a sünnipäevast
1952	62a 6 kuud	2014.a + 6 kuud sünnipäevast	63a	2015.a sünnipäevast
1953	63a	2016.a sünnipäevast	63a	2016.a sünnipäevast

Lisa 2. 2017.a kehtima hakkava riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel vanaduspensioniga ja vanaduspensionile jäämise aeg 1953.-1961.a sündinud isikutel.

Sündinud	Naiste ja meeste vanaduspensioniga	Vanaduspensionile jäämise aeg
1953	63a	2016.a sünnipäevast
1954	63a 3 kuud	2017.a + 3 kuud sünnipäevast
1955	63a 6 kuud	2018.a + 6 kuud sünnipäevast
1956	63a 9 kuud	2019.a + 9 kuud sünnipäevast
1957	64a	2021.a sünnipäevast
1958	64a 3 kuud	2022.a + 3 kuud sünnipäevast
1959	64a 6 kuud	2023.a + 6 kuud sünnipäevast
1960	64a 9 kuud	2024.a + 9 kuud sünnipäevast
1961	65a	2026.a

Lisa 3. Nõutav pensionistaaž töövõimetuspensioni puhul ja toitjakaotuspensioni määramisel toitja Eestis omandatud nõutav pensionistaaž

Vanus	Nõutav pensionistaaž
16-24 aastat	Staažinõuet ei ole
25-26 aastat	1 aasta
27-28 aastat	2 aastat
29-30 aastat	3 aastat
31-32 aastat	4 aastat
33-35 aastat	5 aastat
36-38 aastat	6 aastat
39-41 aastat	7 aastat
42-44 aastat	8 aastat
45-47 aastat	9 aastat
48-50 aastat	10 aastat
51-53 aastat	11 aastat
54-56 aastat	12 aastat
57-59 aastat	13 aastat
60-62 aastat	14 aastat ¹⁴²

¹⁴² Sotsiaalkindlustusamet. Töövõimetuspension. www.ensib.ee/toovoimetuspension-2/ (29.09.2013)